

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. IV. De scientia futurorum contingentium,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

ribus, qui videntes ex hac definitione futuri, se-
qui manifestam destructionem scientiæ mediæ
(ut constabit ex infra dicendis) illam negant.
Unde P. Annatus in libro quem edidit pro de-
fensione scientiæ mediæ disp. 1. cap. 2. ait aliquid
esse futurum, nihil aliud significare, quàm ali-
quando contingere rem habere suam existentiã,
etiamsi quasi contingat casu, id est, nulla quoad
hoc præcesserit determinatio in Deo, sed tantum
præscientiã; & adeo firmam putat hanc doctri-
nam, ut nihil possimus illi opponere, quantumvis
nos excutiamus. Sed ut clarè pateat, quàm parum
soliditatis & probabilitatis habeat hæc sententia.

2. Probatur primò conclusio ex D. Thoma,
quæst. 2. de verit. art. 12. ad 7. ubi ait. *Cum dici-
tur hoc est futurum, designatur ordo qui est in cau-
sis illius rei ad productionem ejus.* Et in 1. dist. 38.
quæst. 1. art. 5. dicit, *Deus videt ordinem sui ad
rem, ex cuius potestate res erat futura*: ille au-
tem ordo, nihil aliud esse potest, quàm determi-
natio divinæ voluntatis, ad res producendas, per
quam transferuntur, à statu meræ possibilitatis
ad statum futurationis. Idem docet. 1. contra
Gent. cap. 67. 1. Periherm. cap. 8. 2. 2. quæst. 171.
art. 6. ad 2. Et in hac parte quæst. 16. art. 7. ad 3.
ita expressè loquitur, ut nullus dubitationi relin-
quatur locus: dicit enim, *Omne quod est, ex eo
futurum fuit, antequam esset, quia in causa sua
erat ut fieret: unde sublata causâ, non esset fu-
turum illud fieri &c.* Et tandem in hac quæst. art.
23. sic habet. *Alio modo potest considerari contin-
gens, ut est in sua causa: & ita consideratur ut fu-
turum*: Ergo ex D. Thoma, res est, & denomina-
tur futura, à præparatione, ordinatione, seu deter-
minatione causarum ad illius productionem.

3. Probatur secundò ex D. Augustino, qui cap. 9.
de corrept. & gratia, & lib. 6. de Genesi ad litte-
ram cap. 17. dicit, *Deum futura facere, nihil
aliud est, quàm eorum causas preparare.* Et Tra-
ctatu 68. in Joan. docet quòd Deus fecit futura,
ea prædestinando.

4. Probatur tertio ratione ex dictis locis desump-
tâ. Rem esse futuram, est aliqua denominatio
realis, non quidem intrinseca, sed extrinseca:
denominatio enim intrinseca non potest compe-
tere rei non existenti: Ergo debet ab aliqua for-
ma reali & extrinseca provenire: At talis forma
non potest esse alia, quàm determinatio causæ ad
ejus productionem: Ergo rem esse futuram, ni-
hil est aliud, quàm ipsam esse determinatam in
causa, ad habendam existentiam pro tempore
sequenti. Major, & prima Consequentia patent,
Minor probatur. Talis forma non potest esse ipsa
causa, præcisè ut potens ad producendum effe-
ctum: cum ut sic tantum tribuat denominationem
possibilis; non potest etiam esse eadem cau-
sa, ut actu influens esse in effectum; sic enim dat
denominationem existentis: Ergo solum potest
esse eadem causa, ut determinata ad dandam illi
existentiam in duratione sequenti.

5. Respondet Suarez prolog. 2. de gratia cap. 7.
rem non esse, nec denominari futuram à determi-
natione causæ, sed ex habitudine ad existentiam
pro determinato tempore habendam.

Sed hæc responsio magis confirmat, quàm in-
firmet vim argumenti propositi: Cum enim ha-
bitudo ad existentiam pro determinato tempore
habendam, nulli rei creatæ conveniat essentiali-
ter, & ab intrinseco, debet ei competere ab ex-
trinseco, & ex aliqua causa efficiente: unde cum
non possit ei competere à tali causa, præcisè ut

A potente, & indifferente ad dandum illi esse: ei
convenire debet ab eadem causa, ut prepara-
ta, & disposita, ac determinata ad ejus produ-
ctionem.

Probatur ultimò conclusio, & magis confir-
matur, & explicatur ratio præcedens. Res fu-
tura constitui debet in ratione futuræ, per illud,
per quod distinguitur à merè possibili, & exi-
stenti: Sed ab utraque distinguitur, per hoc
quòd sit determinata in causa ad habendam ali-
quando existentiam: Ergo per talem determina-
tionem constituitur in ratione futuræ. Major est
evidens, ut enim dicunt Philosophi, idem est
constitutivum rei, ac distinctivum illius à quali-
bet aliq. Minor verò declaratur, & probatur.
Res merè possibilis continetur in causa indeter-
minata, & indifferenti ad dandum illi esse. Res
existens, est totaliter extra suas causas; cum exi-
stentia idem sit, ac silentia rei extra causam: Ar-
qui sola determinatio in causa, facit differre rem
futuram, à re quæ est omninò extra causas, & à
re quæ est in causa omninò indifferenti, & in-
determinata: Ergo determinatio in causa, di-
stinguit rem futuram, ab existente, & merè pos-
sibili. Major constat, Minor etiam non est mi-
nus evidens. Res enim futura, nondum est ex-
tra suas causas, aliàs esset præsens, & existens;
nec etiam est intra causam omninò indifferen-
tem, & indeterminatam, ad dandam illi exi-
stentiam; alioquin esset merè possibilis, nec
magis esset futura, quàm non futura; & cum
contineatur intra causas, & per hoc differat à
re existente, quæ est omninò extra causas; ut
differat à merè possibili, debet esse intra causam
cum determinatione; & sic res futura, erit illa
quæ est determinata in sua causa, ad habendam
existentiam pro duratione sequenti.

§. II.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

D EX dictis colliges primò, quòd cum sit duplex
determinatio causarum, una infallibilis, &
immutabilis, qualis est determinatio causæ pri-
mæ: altera fallibilis, & mutabilis; qualis est
determinatio causæ secundæ contingentis, vel li-
beræ, duplex etiam distingui solet futuritio: una
certa & infallibilis, per ordinem ad causam pri-
mam; & altera fallibilis, & impedibilis; per
ordinem ad causas inferiores contingentis, vel
liberas. Quòd est futurum primo modo, est sim-
pliciter, & absolutè futurum, & de eo potest
dici simpliciter, quòd erit; quòd verò tantum
secundo modo est futurum, est solum futurum
secundum quid, nec de eo simpliciter potest dici,
quòd erit; sed cum addito tantum, ex vi scilicet
inclinationis, & determinationis causæ. Unde
D. Thomas quæst. 12. de verit. art. 10. ad
12. *Causæ superiores quæ sunt rerum rationes in
divina præscientia, nunquam desiciunt ab imple-
tione suorum effectuum, sicut desiciunt causæ
inferiores; & ideo in causis superioribus cognos-
cuntur rerum eventus absolutè, sed in inferio-
ribus, non nisi sub conditione.* Ubi per ratio-
nes rerum, intelligit ideas ut determinatas per
decretum divinum: sicut ipse docet quæst. 3. de
verit. art. 6. in corp. ubi ait, *Idea rerum quæ
sunt, fuerunt, vel erunt, determinantur ex pro-
posito divina voluntatis.* Sentit ergo S. Doctor,
res creatas ex ordine tantum ad divinum decre-
tum, accipere infallibilitatem eventus: non verò

ex ordine ad causas inferiores, præsertim ad contingentes, & liberas. Et in hac parte quæst. 19. art. 7. ad 2. hæc scribit: *Deus aliquando pronuntiat aliquid futurum, secundum quod continetur in ordine causarum inferiorum, puta secundum dispositionem nature, vel meritorum, quod tamen non fit: quia aliter est in causa superiori divina. Sicut cum Isaias prædixit Ezechia, Dispone domui tue, quia morieris, & non viues, ut habetur Isaiæ 38. neque tamen ita evenit, quia ab æterno aliter fuit in scientia, & voluntate divina, quæ immutabilis est. Et 2. quæst. 184. art. 1. distinguit duplicem prophetiam, unam comminationis, quæ non semper impletur, sicut quando dictum fuit Ionæ 3. *Ahuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*: alteram prædestinationis, quæ semper, & infallibiliter impletur: qualis erat ista, *Ecce Virgo concipiet, & pariet, &c.**

8. Colliges secundo, Ex ordine ad causas secundas necessario operantes, dici aliquid futurum simpliciter, id est absolute. Ex ordine ad causas secundas contingentes, ad unum extremum propensas, dici futurum cum addito. Ex ordine vero ad causas secundas contingentes, ad utrumque se habentes, nullatenus dici futurum.

9. Probat: Illud est futurum, quod est in causa determinatum ut fiat: At quod habet esse in causa necessaria, immutabiliter operante, est determinatum simpliciter, in causa autem contingenti, ad unam partem magis propensa, tantum habet determinationem secundum quid; & in causa contingenti omnino indifferenti, nullam habet determinationem: Ergo ex prima dicitur futurum simpliciter, ex secunda, secundum quid tantum, ex tertia autem nullo modo.

10. Confirmatur: Id est futurum, de quo potest aliqua certitudine cognosci, quod erit: Sed quod habet esse in causa necessaria, & immutabiliter operante, potest cognosci quod erit, certitudine tali simpliciter, nempe scientifica: quod autem habet esse in causa contingenti, magis ad unam partem propensa, quam ad aliam; solum potest cognosci quod erit, certitudine conjecturali, quæ est certitudo tantum secundum quid: quod demum continetur in causa contingenti, indifferenti ad utrumlibet, nullâ certitudine potest cognosci quod erit: Ergo primum est futurum simpliciter, secundum solum secundum quid, tertium nullo modo, sed tantum possibile. Ita expressè docet S. Doctor in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. circa medium corporis, ubi ait: *Sciendum igitur est, quod antequam res sit, non habet esse nisi in suis causis: sed causa quadam sunt ex quibus necessario sequitur effectus, quæ impediri non possunt; & in illis habet causatum, esse certum & determinatum, ideoque potest sciri demonstrativè, sicut est ortus Solis, Eclipsis, & huiusmodi. Quadam autem sunt causa, ex quibus sequuntur effectus in majori parte, sed tamen deficiunt in minori parte: unde in istis effectus non habent certitudinem absolutam, sed quandam, in quantum sunt magis determinate causa ad unum, quam ad aliud; & ideo per istas causas potest accipi scientia conjecturalis de futuris. Et paucis interpositis addit. Sed quadam causa sunt, quæ se habent ad utrumque, & in istis effectus de futuro nullam habent certitudinem, aut determinationem; & ideo contingenti ad utrumlibet in causis suis nullo modo cognosci possunt. Idem docet 1. Periherm. lect. 13. & de verit. quæst. 2. art. 12.*

Tom. I.

A Dices: Quando Sanctus Thomas in his locis ponit hoc discrimen inter causas naturales, & contingentes, quod in primis effectus habent certam & determinatam futurationem, non autem in secundis: vel in causis naturalibus, & necessario operantibus, involvit decretum divinum prædeterminans, & applicans causas secundas ad operandum, vel illud excludit? Si primum, nulla erit differentia, quam statuit inter causas naturales, & contingentes: cum in istis, prout subduntur decreto efficaci, & prædeterminanti, effectus contingentes non minus infallibiliter sint determinati, quam effectus naturales in causis necessarijs. Si verò secundum dicatur, non erit verum dicere, quod effectus naturales infallibiliter evenient; cum secluso decreto prædeterminante, & applicante causas secundas ad operandum, nullæ causæ, etiam naturales, & necessariæ operentur.

B Respondeo, D. Thomam in his locis, neque includere, neque excludere tale decretum; sed ab illo abstrahere, non abstractione negativâ, sed merè præcisivâ: id est ad illud non attendere, nec tamen illud negare; sed intendere solum, quod quia effectus naturales, & necessarij, sunt determinati in suis causis, in illis habent certam, & infallibilem futurationem; non tamen effectus contingentes in causis contingentibus, quæ sunt indifferentes ad utrumlibet. Nec obstat, quod Deo suspendente concursum, effectus etiam naturales, non ponerentur extra causas: nam cum talis suspensio foret miraculosa, etiam miraculosum esset, quod talis effectus extra causas non poneretur: ex quo non fit falsa propositio, quæ dicitur, quod ille absolute erit.

§. III.

Solvitur objectio Suarez.

C Objicit Suarez loco supra citato contra nostram conclusionem, & definitionem futuri in ea traditam. Si futurum esset illud quod est determinatum in causa, posset aliquid fieri in tempore, quod antecederet non esset futurum. Item posset aliquid esse futurum, quod nunquam esset præsens: Sed utrumque videtur absurdum: Ergo futurum non rectè definitur id quod in causa, ad habendam aliquando existentiam, determinatum est. Probat sequela Majoris, quantum ad primam partem, nam posset aliquid in tempore fieri, ad quod non præcederet in causa determinatio, & inclinatio ad unam partem magis quam ad aliam, sed omnimoda indifferentia: Ergo si fututio consistat in determinatione causæ, poterit aliquid fieri, & esse præsens in tempore, quod antecederet non fuit futurum. Probat etiam quantum ad secundam: Potest enim contingere causam secundam, esse ad aliquem effectum determinatam, & inclinatam, qui tamen in re non ponetur, sed ejus oppositum, quia impeditur ab alia causa superiori & potentiori: Ergo si fututio non fit aliud, quam determinatio in causa, poterit aliquid esse futurum, quod nunquam erit præsens & existens.

D Respondeo negando sequelam Majoris, quantum ad primam partem: cum enim nihil in tempore fiat, quod non fuerit ab æterno à Deo determinatum, nihil potest esse præsens in tempore, quod non fuerit futurum ab æterno, saltem respectu causæ primæ; licet respectu causarum secundarum possit interdum contingere, quod

Ff

aliquid producat in tempore, quod prius, prioritate temporis, & durationis, non fuit in eis determinatum, nec consequenter futurum. Dixi *prioritate temporis*, quia in sententia Thomistarum, nulla creatura potest in actum exire, nisi prius naturā fuerit a Deo ad operandum determinata.

15. Ad secundam partem Majoris similiter dicendum est, nihil posse esse futurum per ordinem ad causam primam infallibilem, & immutabilem, quod non ponatur aliquando in tempore: per ordinem tamen ad causas secundas fallibiles, & contingentes, non repugnat quod aliquis effectus sit futurus, qui tamen nunquam erit præsens & existens, ut colligitur ex Aristotele 2. de Generat. text. 64. ubi dicit, *Futurus quis incidere, non incidet*. Quia interdum determinatio illa, quā quis volendo incidere, faciebat futuram deambulationem, vel mutatur a voluntate, vel impeditur ab alio, ne sortiatur suum effectum. Idem docet S. Thomas 1. Periherm. cap. 8. lect. 13. Quare mirum est Suarezem, in doctrina Aristotelis & D. Thomæ esse adeo peregrinum, ut pro absurdo & inconvenienti reputet quod uterque apertissimè tradit.

§. IV.

Explicantur alia duo quæ restant examinanda, quid scilicet sit contingens, & quotuplex sit futurum.

16. **V**T clarè percipiatur quid sit contingens, supponendum est ex Ferrariensi 1. contra Gent. cap. 67. effectum necessarium, & contingentem, dupliciter posse considerari: scilicet sub ratione entis, & sub ratione effectus. Primo modo considerantur absolute in seipis: secundo autem, per comparationem ad causas. In prima consideratione dicitur necessarium, id quod quantum est ex propria natura, non potest deficere, uti cælum, & Angelus, quæ ab intrinseco petunt conservari in esse, ex suppositione quod fiant; quia carent principio corruptionis inclinante ad illorum non esse: cum quo tamen stat, quod ab extrinseco annihilari possint, Deo suspendente concursum. Contingens autem dicitur, quod quantum est ex propria natura, deficere potest, quod etiam corruptibile ab intrinseco dicitur, eo quod habeat intrinsecum principium, inclinans ad illius non esse, scilicet materiam primam, quæ appetendo formam contrariam, ex consequenti appetit illius non esse; & illa necessitas, & contingentia est essentialis, & invariabiliter conveniens rebus: ita ut in quocumque statu res contingens ponatur, sit semper contingens, & necessaria, semper necessaria. In secunda autem consideratione, effectus necessarius dicitur ille, qui procedit a causa necessaria, immutabiliter agente, & quæ ab alia causa impediri non potest: contingens verò dicitur ille, qui procedit a causa quæ impediri potest, & consequenter, et si causa aliquando in ejus productionem inclinet, potest tamen non evenire.

17. Notat tamen ibidem Ferrariensis, effectum contingentem, in ratione effectus, per ordinem ad causas posse considerari dupliciter. Primo quantum ad naturam effectus: secundo quantum ad modum. Sub prima consideratione, semper ei convenit contingentia; quia in quocumque statu sit, semper est effectus causæ impedi-

A bilis: consideratus autem quantum ad modum essendi, aliquando habet modum contingentie, aliquando necessitatis: primum quoad intra causam, quia et si sit inclinata ad ejus productionem, potest non evenire: secundum autem habet, quoad extra causas; quia omne quod est, dum est, necesse est esse, ex suppositione, & in sensu composito, non absolute, seu in sensu diviso. Ex quibus omnibus colligi potest hæc definitio contingentis: *Contingens est id quod habet esse in causa impedibile, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco.*

18. Circa tertium quod examinandum restat, dicendum est, futurum primo dividi in absolute, & conditionatum. Primum est cujus futurum à nulla conditione non futura dependet. Dixi *non futura*: quia si conditio à qua pender, futura sit, non ideo amittit rationem futuri absolute; ut constat in Incarnatione Christi, quæ habuit dependentiam à peccato Adami; quia tamen peccatum erat futurum, ideo Incarnatio etiam absolute futura erat.

19. Futurum conditionatum, est illud quod absolute non erit, esset tamen si aliqua conditio poneretur: ut si *Iudas ageret penitentiam, veniam consequeretur. Si Christus predicasset Evangelium Tyrijs, & Sydonijs, illi credidissent, & egissent penitentiam.*

C Rursus hoc futurum est duplex: Unum quod cum conditione nullam connexionem habet, & solet appellari *disparatum*. Aliud quod cum illa, aliqua connexionem connectitur. Exemplum primi, *Si capra saltet, arbor florebit. Si gallus canet, Turca converteretur*. Secundum quod non *disparatum* vocatur, est multiplex. Unum quod cum conditione, metaphysicè certitudine est connexionem, quale est illud in nostra sententia: *Si Deus voluntatem creatam ad penitendum pramoveat, penitebit*. Aliud quod cum conditione habet connexionem certam tantum moraliter, consistentem in hoc, quod conditione posita, semper eveniet, licet possit physicè non evenire, etiam in sensu composito: v. g. *Si homo gravi tentatione pulsetur, & speciali gratia non adjuvetur, tentationi succumbet*. Licet enim possit potentia physicè resistere, absque speciali gratia Dei, gravi tentationi contra præcepta naturalia; moraliter tamen non potest, sed semper succumbet. De quo in Tractatu de gratia. Aliud est quod cum conditione habet connexionem tantum probabilem, v. g. *Si fuerit mater, diligit filium. Si Petrus constitutus in necessitate, à Paulo sibi amicissimo eleemosinam petat, accipiet*. In quibus tantum probabiliter, futura cum conditione connectuntur; & hoc conditionatum probabile, suscipit magis aut minus, juxta plura, vel pauciora probabilitatis motiva.

ARTICULVS II.

An sit in Deo certa & infallibilis futurorum contingentium scientia?

Quidam antiqui Philosophi futurorum contingentium præscientiam Deo denegarunt. Ex illorum numero insignis est maximè Cicero, qui libro 2. de divinatione, notitiam admittit Deorum futurorum, quæ à causis liberis pendent.

Commotus est autem ad hoc sentiendum, eâ re maximè, quòd *utrumque arbitrabatur esse non posse* (ut ait Augustinus) *sed si alterum confirmatur, alterum tolli. Si elegerimus præscientiam futurorum, tolli voluntatis arbitrium. Si elegerimus voluntatis arbitrium, tolli præscientiam futurorum.* Ipse itaque, ut vir magnus & doctus, & vite humana plurimum ac peritissimè consulens, ex his duobus elegit liberum voluntatis arbitrium. Quod ut confirmaretur, negavit præscientiam futurorum; atque ita dum vult facere liberos, fecit sacrilegos.

Addunt aliqui, quòd si in Deo esset certa & infallibilis futurorum contingentium scientia, vana esset & otiosa providentia ac sollicitudo hominum, tam circa temporalia, quàm circa spiritualia: sive enim de illis sumus solliciti, sive non, ea infallibiliter evenient, cum divina præscientia non possit falli.

21. Deum tamen certò & infallibiliter omnia futura contingentia præscire, certâ & indubitata fide tenendum est; id enim apertè Scriptura varijs in locis testatur. Psal. 138. *Intellexisti cogitationes meas de longè. & omnes vias meas prævidisti.* Ecclesiast. 23. *Domino Deo antequam crearentur omnia sunt cognita.* Item Danielis 13. *Sufanna sic Deum alloquitur: Deus æternè qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant &c.* Denique Scriptura asserit præscientiam futurorum certissimum esse divinitatis argumentum. Nam Isaïæ 41. *Dominus ad falsos convincendos Deos, istam ipsam divinitatis notam objicit: Annuntiate qua ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos.* Et cap. 44. *Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus. Quis similis mei? vocet & annuntiet, & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura & que futura sunt annuntient eis.*

22. Favent SS. Patres: Origenes enim libro 5. contra Celsum, ait quòd futurorum prædictio, divinitatis nota est & character. Tertullianus in Apologetico cap. 20. *Idoneum (inquit) testimonium divinitatis, veritas divinationis.* Augustinus 5. de Civitate Dei cap. 9. *Confiteri esse Deum, & negare præcium futurorum, aperitissima insania est.* Quare Ciceronem ait, ut præscientiam tolleret, divinitatem sub aliena persona negasse: *Nam qui non est præcius futurorum, non est utique Deus.* Unde quisquis Dei qualemcumque notitiam informare potest, is profecto non aliter illum sibi cogitatione depingit, quàm omnia scientem, maximè verò futura, ut ille apud Poëtam qui noverat,

Virgilius ex illo versu Homeri.

Quæ sunt, quæ fuerant, & que ventura sequentur. Hinc præscientia futurorum, divinatio appellari solet, ut per hoc significetur, eam aliquid esse divinum, & Deo maximè proprium; illamque evidens argumentum esse Divinitatis, vel inhabitationis Dei in homine. Unde Apostolus 1. ad Corinth. 14. *Si conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur; intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus, occulta cordis eius manifesta sunt; & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis sit.*

Idipsum confirmant omnes prophetiæ quæ in Tom. I.

A Sacra Scriptura continentur, cum lumen propheticum sit imperfecta quædam participatio divinæ præscientiæ: quare illam *tantos habere testes*, meritò scribit Tertullianus, *quamos fecit Prophetas.* Et Justinus, vel alius Author quæstionum ad Orthodoxos, asserit: *Quorum dii non sunt dii, neque vates veritatis sunt Prophetæ: ut enim longè distant à vera divinitate, ita etiam à vera præsentione.* Præscientia ergo futurorum, sine scelere, & ut Augustini verbo utar, sine sacrilegio, Deo eripi non potest.

Libro 2. contra Marcionem cap. 5.

Plures etiam ad eandem veritatem demonstrandam rationes adduci possunt. Prima est: Scientia Dei, ut habet adjunctum decretum, seu beneplacitum divinæ voluntatis, est causa futuritionis omnium futurorum contingentium, ut præcedenti disputatione fusè ostendimus: Atqui scientia non potest aliter operari & causare res, quàm sciendo & cognoscendo; sicut calor non potest causare calorem, nisi calefaciendo, nec aqua frigus, nisi frigefaciendo: Ergo Deus futura contingentia certò cognoscit. Hinc est quòd Deus Isaïæ 45. fecisse jam dicitur quæ futura sunt, ut interpretatur Ambrosius libro 1. de fide cap. 7. his verbis: *Quæ futura sunt, vel quasi præsentia, vel quasi facta dicuntur &c.* Deo enim quæ sunt futura, præsentia sunt; & ei cui præcognita sunt omnia, ventura perfecta sunt, sicut scriptum est *qui fecit quæ ventura sunt.* Qui locus ex Isaïæ 45. sumptus est ex septuaginta seniorum editione. Idem docet Hilarius libro 12. de Trinitate, ubi sic ait: *Quæ futura sunt, licet in eo quòd creanda sunt, adhuc fient, Deo tamen, cui in creandis rebus nihil novum ac recens est, jam facta sunt: dum & temporum dispensatio est, ut creantur; & jam in divina virtutis & præscientiæ efficientia sint creata.*

23.

Secunda ratio: Certum est Deum certò scire futura contingentia, dum suo determinato tempore habent existentiam, seu quando illa producit in tempore; aliàs ageret modo cæco & ignaro, & sine providentia & sapientia; nec posset esse iudex actionum liberarum voluntatis, nec proinde illis debitum præmium aut pœnam tribuere: unde cum scientia divina sit invariabilis, nec possit aliqui cognoscere in tempore, quod non cognoverit ab æterno, dicendum est Deum habuisse ab æterno omnium futurorum præscientiam; quæ non potest non esse certa & infallibilis; tum quia cognitio dubia & conjecturalis, utpote imperfecta & incerta, Deo repugnat: tum etiam, quia lumen propheticum, quod ut supra dicebamus, est participatio quædam divinæ præscientiæ, certissimum & infallibile est, juxta illud 1. Petri 1. *Habemus firmiorem propheticum sermonem.* Unde cum futura prædicuntur, præteriti

24.

E pro futuro ponendi temporis consuetudo familiaris est in Prophetis. Ut cum Isaïæ 9. dicitur: *Puer natus est vobis.* Et cap. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et Psal. 21. *Super vestem meam miserunt sortem. Dinumeraverunt omnia ossa mea.* Sic etiam Apostolus in Epistola ad Ephesios: *Conresuscitavit (nos) & consedere fecit in celestibus &c.* quod de futuro statu resurrectionis vulgò interpretantur SS. Patres. Innumera alia sunt Scripturarum loca, in quibus futura tempora præterito declarantur. Cujus rationem hanc subjicit Hieronymus: *Ne scilicet quia futura semper incerta sunt, hominum spes fluctuet & vacillet, ea quæ Deus futura cognovit, apud quem nihil ambiguum est, quasi jam facta memorantur.* V.

Cap. 5.

1m2. cap. epist. ad Ephe. 1. 10.

quia præterita secundum Philosophos quoque fieri A
infecta non possunt, qui audierunt, quasi jam
facta habeant, quæ futura sunt.

Addit Anselmus in libro de Cōcordia præscien-
tiæ Dei & liberi arbitrii, Scripturam hunc loquen-
di modum usurpare, & pro futuro præteritum
tempus ponere; quia quæ tempore præterita sunt,
ad similitudinem æterni præsentis, omnino im-
mutabilia sunt. In hoc siquidem magis similia
sunt æterno præsentis temporaliter præterita, quàm
præsentia: quoniam quæ ibi sunt, nunquam pos-
sunt non esse præsentia; sicut temporis præterita
non valent unquam præterita non esse; præsen-
tia verò temporis omnia quæ transeunt, sunt non
præsentia. Huic rationi Anselmi favet frequens
modus loquendi, communis enim usus obtinuit,
ut quæ certò fore pollicemur, jam esse facta di-
cantur. Unde Hercules furens apud Senecam;

Lycus Creonti debitas pœnas dabit.

*Lentum est dabit, dat, hoc quoque est lentum,
dedit.*

Vt certò res futura monstratur.

25. Tertia ratio sumitur ex D. Thoma opusculo
contra errores Græcorum cap. 10. ubi egregio &
profundissimo discursu, contingentiam rerum, &
libertatem hominum, cum divinæ præscientiæ in-
fallibilitate conciliat. Considerandum est (inquit)
quòd Deus aliter habet scientiam de rebus, quàm
homo. Homo enim subiectus est tempore, & ideo
res temporaliter cognoscit, quedam respiciens ut
præsentia, quedam ut præterita, & quedam præ-
videns ut futura: Sed Deus est superior temporis
decursum, & esse suum est æternum; unde & ejus
cognitio non est temporalis, sed æterna. Compa-
ratur autem æternitas ad tempus, sicut indivisi-
bile ad continuum. In tempore enim invenitur di-
versitas quedam partium, secundum prius & po-
sterius succedentium; sicut in linea invenitur
diversa partes, secundum situm adinvicem ordi-
nate: sed æternitas prius & posterius non habet,
quia res æternæ mutatione carent. Et sic æternitas
est tota simul, sicut & punctum partibus caret
secundum situm distinctis. Punctum autem dupli-
citer ad lineam comparari potest: uno quidem mo-
do, sicut intra lineam comprehensum, seu sit in
principio lineæ, seu in medio, seu in fine; alio
modo ut extra lineam existens. Punctum ergo in-
tra lineam existens, non potest omnibus partibus
lineæ adesse, sed in diversis partibus lineæ oportet
diversa puncta signari. Punctum verò quòd ex-
tra lineam est, nihil prohibet equaliter omnes
lineæ partes respicere, ut patet in circulo, cuius
centrum cum sit indivisibile, equaliter respicit
omnes circumferentiæ partes, & omnes quodam-
modo sibi sunt præsentia, licet non una earum
alteri. Puncto autem incluso in lineam similitur in-
stans quòd est terminus temporis, quòd quidem
non adest omnibus partibus temporis, sed in di-
versis partibus temporis diversa instantia signan-
tur. Puncto verò quòd est extra lineam, scilicet
centro, quodammodo similitur æternitas, quæ cum
sit simplex & indivisibilis, totum decursum tem-
poris comprehendit, & qualibet pars temporis est
ei equaliter præsens, licet partium temporis una
sequatur aliam. Sic igitur Deus qui de æternita-
tis excelso omnia respicit, semper totum temporis
decursum, & omnia quæ geruntur in tempore,
præsentialiter intuetur. Sicut ergo cum video Sor-
tem sedere, infallibilis est & certa mea cog-
nitio, nulla tamen ex hoc Sorti necessitas sedendi
imponitur: ita Deus omnia quæ sunt nobis præ-

terita, vel futura, vel præsentia, quasi præsen-
tia inspicens, infallibiliter & certitudinaliter
cognoscit; ita tamen quòd contingentibus nulla
necessitas imponitur existendi. Hujus autem exem-
plum accipi potest, si comparemus decursum tem-
poris ad transitum viæ. Si quis enim sit in viâ,
per quam transeunt multi, videt quidem eos qui
sunt ante se: qui verò post ipsam transeunt, per
certitudinem scire non potest. Sed si quis sit in
aliquo excelso loco, unde totam viam aspiciere
possit, simul videt omnes qui transeunt per viam.
Sic ergo homo qui est in tempore, non potest to-
tum cursum temporis simul videre, sed videt ea
solum quæ coram assunt; præsentia scilicet, &
de præteritis aliqua: sed ea quæ ventura sunt, per
certitudinem scire non potest. Deus autem de ex-
celso suæ æternitatis, per certitudinem videt quasi
præsentia omnia quæ per totum temporis decursum
aguntur, absque hoc quòd rebus contingentibus
necessitas imponatur. Quo discursu S. Doctor di-
vinæ præscientiæ certitudinem & infallibilita-
tem, cum hominum libertate, & rerum contin-
gentia, mirum in modum conciliat; subindeque
præcipuum fundamentum quòd Cicero movebat
ad auferendam Deo horum futurorum quæ à
causis liberis pendent præscientiam, penitus con-
vellit. Sed de hac difficili concordia, tum in hoc
Tractatū, tum in sequentibus, ex professo agemus;
unde in ea explicanda hic immorari non expedit,
ne eadem sæpius repetamus.

Ad illud verò quòd subditur, nempe quòd si in
Deo esset certa & infallibilis futurorum contin-
gentium scientia, vana esset & otiosa providen-
tia ac sollicitudo hominum, tam circa temporalia
quàm circa spiritualia. Neganda est sequela, quan-
do enim Deus præscit & prædefinit aliquem effec-
tum futurum; simul etiam præscit & prædefinit
causas & media quibus debet venire; subinde-
que scit quidem illum infallibiliter eventurum,
sed per tales causas, & talia media: unde cum in-
dustria & sollicitudo humana sit unum ex illis me-
dijs & causis, quibus mediantibus res tam spiri-
tuales quàm temporales fieri & continere debent;
illa necessariò est adhibenda, tam in spiritualibus
quàm in temporalibus; juxta illud 2. Petri 1. Sa-
tagite ut per bona opera certam vestram vocatio-
nem faciatis. De quo etiam rursus redibit sermo
in Tractatibus de voluntate Dei, & de prædestina-
tione; cum de divinis prædefinitionibus, ac cer-
titudine & infallibilitate prædestinationis disse-
remus.

ARTICVLVS III.

An Deus certò cognoscat futura contingen-
tia, ante decretum, & prædefinitio-
nem suæ voluntatis?

26. CVM in qualibet scientia seu divina seu huma-
na, duo observanda sint, nempe res facta,
& medium seu modus sciendi, demonstrat in
Deo certà & infallibili futurorum contingen-
tium notitiâ, modum inquirimus quòd illa co-
gnoscit, seu medium in quo illa intuetur, &
utrum ante vel post suæ voluntatis decretum ea
præsciat, investigamus.

§. I.

Quibusdam premissis referuntur sententia.

27. **N**otandum primò, Quòd quando quæritur, an Deus cognoscat futura contingentia, ante vel post decretum: per illas particulas, *Ante*, & *Post*, non significatur prioritas, vel posterioritas realis (quæ non potest esse in Deo, cum omne quòd in illo est, sit æternum), sed rationis, cum fundamento in re. Id est, quòd intellectus habeat fundamentum concipiendi unum prius alio, v. g. decretum futuritione: hoc autem fundamentum nullum aliud esse potest, quàm dependentia unius ab altero, hoc est futuritionis à decreto. Unde inquirere, an Deus cognoscat futura ante decretum, idem ac postulare, an ea cognoscat independenter ab illo.

28. Notandum secundò, Theologos distinguere duplex genus decretorum in Deo: quædam ex sua natura, & ex propria virtute efficacia, antecedenter ad ipsùm effectum contingentem, & determinationem ejus, utpote causativa hujus determinationis, & contingentia, seu libertatis actualis, unde & *predeterminantia* appellantur; & hæc decreta asseruntur à Thomistis, rejiciuntur à Recentioribus, qui putant ea inferre necessitatem, hoc ipso quòd antecedenti efficacia, immutabili, determinationem causæ contingentis, & liberæ inferunt. Aliæ sunt decreta, quæ ipsi vocant *Benigna & Temperata*: quia videlicet ex propria efficacia sua, non efficiunt determinationem causæ liberæ, sed illam supponunt à Deo prævisam per scientiam mediam: unde talia decreta non præbent causis liberis concursum determinativum, & causativum determinationis illarum: Sed purè indifferentem, & ab illis determinabilem, saltem quantum ad speciem actus.

29. Notandum tertio, Ad hoc ut aliquid possit habere rationem medij ducentis in cognitionem alterius, duo necessariò requiri. Primò ut antecedit, prioritate saltem naturæ & causalitatis, rem quam manifestat: si enim esset purè concomitans, & ei correlatum; cum concomitantia & relata sint simul cognitione & naturâ (ut docent Philosophi) illa simul cognoscerentur, & utrumque reciprocè esset ratio cognoscendi aliud, ut constat in paternitate, & filiatione. Secundò, illud quòd habet ratione medij respectu alterius, debet habere necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem; quia cum cognitio unius ex alio, vel in alio æquivaleret eminenter discursui, & nullus discursus sit bonus, nisi hujus medij & antecedens, habeat necessariam, vel saltem infallibilem connexionem cum consequenti, oportet ut medij quod certò & infallibiliter ducit in cognitionem alterius, habeat necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem.

30. Notandum quartò, Aliquam cognitionem posse dici & esse conjecturalem duobus modis: subjectivè scilicet, & objectivè; sive ex parte cognoscentis, & rei cognitæ. Dicitur conjecturalis primo modo, quando cognoscens ducitur quibusdam signis, & conjecturis ad proferendum judicium de aliqua re: quo pacto medicus explorando pulsus infirmi, vel inspiciendo ejus sanguinem, aut urinam, judicat conjecturaliter de ejus valetudine, vel morte futura. Et hæc cognitio conjecturalis, cum sit imperfecta, & im-

Tom. I.

A portet dubietatem, & incertitudinem ex parte cognoscentis, non potest Deo competere. Secundo modo cognitio dicitur conjecturalis, quando aliquis cognoscit habitudinem & inclinationem quam habet aliqua causa ad producendum aliquem effectum, qui regulariter, & ordinariè, non tamen semper & infallibiliter, ab illa provenit: v. g. quando aliquis cognoscit nubes hyberno tempore esse inclinatas ad pluendum, & arbores tempore verno, vel æstivo, ad emittendos flores, vel producendos fructus: dicitur habere cognitionem conjecturalem ex parte objecti & rei cognitæ. Et hæc cognitio, cum nullam dicat imperfectionem ex parte cognoscentis, sed solùm ex parte rei cognitæ, non debet Deo denegari. His præmissis.

B Circa propositam questionem variè sunt Theologorum sententiæ: licet enim omnes Recentiores in eo conveniant, quòd Deus futura contingentia & libera certò cognoscat, ante decretum, & prædefinitionem suæ voluntatis: in assignando tamen medio, in quo illa contemplatur, ita inter se dissident ac discordant, ut vix possit tam multiplex opinandi & sentiendi diversitas in ordinem redigi. Ut tamen aliqualiter id possit intelligi.

C Notandum quintò, Futura contingentia non posse nisi duplici viâ cognosci, scilicet vel in se, vel in suis causis. In se, vel ratione veritatis determinate, quam habeant in seipsis, vel ratione præsentia: seu existentia quam habeant in aliqua mensura superiori, in qua non tam ut futura, quàm ut præsentia attingantur, & consequenter ut determinata. Item in causis suis possunt considerari, vel in causis proximis creatis; vel in causa increata & divina. In causis creatis, vel prout continentur in virtute propria talis causæ create secundum se, vel ut continentur in ea, quatenus determinata à Deo. In causa etiam divina & increata possunt considerari, vel ut contenta in ipsa divina virtute secundum se, vel ut contenta in virtute divina, quatenus determinata decretò divinæ voluntatis; quòd decretum potest esse vel determinas & causans ipsam causæ liberæ, & contingentis determinationem; vel indifferentens, & expectans determinationem à causa libera, ut in ejus actus influat. Denique divinum decretum potest considerari ut actuale & exercitum: vel ut futurum & ponendum; & juxta omnes istas considerationes, diversæ ortæ sunt sententiæ, circa modum quò Deus cognoscit futura contingentia & libera, seu circa medium in quo illa contemplatur.

D Prima est Ægidij Romani in 1. dist. 38. ubi docet Deum cognoscere futura contingentia ante decretum, in suis ideis, vel in sua essentia, ut habet rationem ideæ, aut speciei impressæ.

E Secunda est Molinae hinc disp. 4. & Becani tomo 1. summæ Theol. cap. 10. quæst. 9. qui asserunt Deum antecedenter ad suum decretum, & determinationem suæ voluntatis, suâ infinitâ intelligentiâ, penetrare & cognoscere quid unaquæque voluntas creata, sub quocumque statu & conditione ponatur, de facto volet, & in quam partem se inclinabit, dummodo Deus præbeat illi concursum ad hoc necessarium, nec suspendat illum. Quem concursum, pro causis liberis, Molina vult esse indifferentem, & sub indifferentia voluntati oblatum, ut illa eligat, & determinet; & ita in vi illius, Deus nõ cognoscit actus nostros

Ff iij

liberos, sed tota illorum certitudo, & determinata cognitio, ad penetrationem voluntatis humanæ, sub illo concursu indifferenti seipsam determinantis reducit. Hanc autem penetrationem, & perfectissimam cognitionem voluntatis humanæ, vocat Molina *supercomprehensionem*, ad distinctionem cognitionis divinæ ab angelica, quæ licet comprehendat voluntatem hominis, in ea tamen non cognoscit actus nostros liberos, sicut Deus.

Tertia sententia est Fonseca Tomo 3. Metaph. & Suarez libro 2. de scientia Dei cap. 8. ubi docent Deum cognoscere futura contingentia, & nostros actus liberos, in suo decreto, non quidem actuali, & exercito, (ut volunt Thomistæ) sed futuro, & ponendo in sequenti signo rationis.

Quarta quæ his temporibus apud Recentiores invaluit, asserit Deum non cognoscere futura contingentia in aliquo medio objectivo, sed immediate in seipsis, & secundum propriam illorum cognoscibilitatem, & veritatem objectivam, quam dicunt habere independentem à divino decreto, ex natura & vi contradictionis: vel ex suppositione eventus futuri, & ex eo quod propositio de futuro, aliquando habebit unam de præfenti, seu de inesse veram. Ita docent Vazquez, Herice, Martinonus & alij. Quam sententiam probabilem reputat Suarez libro 2. de scientia Dei cap. 2.

Non est præmittenda Theophili Rainaudi singularis sententia, quæ asserit, Deum per scientiam mediam cognoscere quid factura esset voluntas creata in his vel illis circumstantiis, si sibi ipsi relinqueretur, & si se sola sine concursu illius operari posset. Ita expressè docet in libro cui titulus est, *Nova libertatis explicatio*, parte 2. cap. 4. num. 35. ubi hæc scribit: *Operatio creature non antecedit actu & reipsa concursum divinum, sed tantum conditionatè, quatenus ante Dei concursum actu exhibitum, objicitur divino intellectui operatio voluntatis create, tanquam exoritura ab ea, si ipsa voluntas se sola posset agere.*

33. Doctrina Thomistarum in tot opinionum varietates non scinditur, nec in tot sese implicat sententiarum labyrinthos: *Vera enim sapientia* (inquit Dionysius) *est à multis opinionibus convergens, & ad unam, veram, & uniformem congregans cognitionem, & uno univo lumine complens.* Super quæ verba D. Thomas ibidem lect. 4. sic habet: *Illi qui cognoscunt veritatem, conveniunt in una sententia; sed illi qui ignorant, dividuntur per varios errores.* Vera ergo sententia sistit in unico medio, in quo docet Deum ab æterno futura contingentia certò & infallibiliter præscire: decretum scilicet efficax suæ voluntatis, attingens non solum substantiam, sed etiam modum libertatis, & contingentia in rebus liberis, & contingentibus; illasque transferens à statu mere possibilitatis, ad statum determinatæ futuritionis; ac proinde faciens illas præsentem in mensura æternitatis, quæ cum sit infinita simul & indivisibilis, ambit totum tempus, & omnes differentias ejus, ut dicit D. Thomas hic art. 13. Ita docent antiqui Thomistæ, Capreolus, Cajetanus, & Ferrariensis; & ex Recentioribus Banez, Nazarius, Zumel, Albeda, alijque plures, quos referunt Salmanticenses, & sequuntur discipuli Scoti, imitantes Subtilem Magistrum in 1. dist. 35. quæst. unica, & dist. 39. quæst. 1. §. *Viso de contingentia rerum.* Et ex Societate Henriques, Gra-

Cap. 4.
de di-
vin no-
min.

A nadus, & Ruifius, citati ab Alarcon tomo 2. disp. 2. cap. 6. qui duo ultimi admittunt præscientiam absolutorum fundari in decreto absoluto: primus verò docet præscientiam, etiam conditionatorum, à decreto conditionato pendere, ut constat ex ejus verbis disputatione sequenti referendis.

§. II.

Demonstratur nihil esse determinatè futurum ante decretum, & prædefinitionem divinæ voluntatis.

B A Ntequam varias illas extraneorum sententias, quas præcedenti §. exposuimus, & diversa illa media, in quibus Recentiores docent, Deum futura contingentia, certò cognoscere ante decretum, sigillatim, & in particulari confutemus; firmiter itatendum ac demonstrandum est, nihil esse determinatè futurum ante decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, nec proinde cognoscibile ut tale ab intellectu divino; ut ex hoc generali principio, tota Adversariorum doctrina funditus evertatur, & scientia media, pro cujus defensione varia illa media excogitata sunt, penitus corruat, & in ipso hujus disputationis exordio veluti præfocetur.

Dico igitur, nihil esse certò & determinatè futurum, ante decretum & prædefinitionem divinæ voluntatis, determinantis extrahere res ex statu & massa possibilitatis, eisque dare existentiam in aliqua differentia temporis.

C Conclusio posset probari variis auctoritatibus Sanctorum Patrum, præsertim D. Augustini, & S. Thomæ: Sed quia plures infra referemus, hic unicum, sed egregium, utriusque Sancti Doctoris testimonium proferre satis erit. Invidiosissimus ergo divinæ gratiæ defensor libro 26. contra Faustum cap. 4. reddens rationem cur fateatur se necesse an aliquid sit futurum: *Ideo* (inquit) *nescio, quia quid habeat de hac re voluntas Dei me latet: illud me tamen non latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet.* Quibus verbis apertissimè docet nostram conclusionem, & futuritionem rerum, in decretum & determinationem voluntatis divinæ, tanquam in primam causam reduci.

D Vestigia Augustini fideliter secutus est fidelissimus ejus discipulus D. Thomas: nam in hac parte quæst. 16. art. 7. ad 3. hæc scribit: *Illud quod nunc est, ex eo futurum fuit antequam esset, quia in causa sua erat ut fieret; unde sublata causa non esset futurum illud fieri; sola autem causa prima est æterna, unde non sequitur quod ea que sunt, semper fuit verum ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit ut essent futura, quæ quidem causa est solus Deus.* Ex quibus ita arguo. Eatenus tantum aliquid est futurum ab æterno, quatenus in causa prima fuit ut esset futurum; At non fuit ut esset futurum in causa prima, ratione omnipotentia, ut consideratè in actu primo, nam ut sic tantum dat denominationem possibilitatis: Ergo fuit ut esset futurum in causa prima, ut per decretum liberum determinata, ad dandam effectui existentiam in tempore; & consequenter, non præintellectò divinò decreto, nihil potest esse aut intelligi sub ratione futuri, ex mente & doctrina Sancti Thomæ.

E Probatur secundo ratione fundamentali, desumpta ex natura & definitione futuri, supra à nobis exposita. Futurum enim est illud quod est determinatum in suis causis ad habendam existentiam

pro duratione sequenti : Sed antecedenter ad decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, nulla res est determinata in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti : Ergo in signo rationis illud antecedente, nihil est determinatè futurum, sed merè possibile. Minor constat, Deus enim est una & præcipua ex causis quæ debent concurrere ad productionem rerum : Sed antecedenter ad suum decretum, Deus non est determinatus ad productionem illarum, ut constat, cum decretum sit ipsamet determinatio causæ primæ : Ergo antecedenter ad decretum, nulla res est determinata in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti. Major autem initio huius disputationis fuit à nobis demonstrata, autoritate Sanctorum Patrum, & efficaci ratione, petita ex differentia quæ intercedit inter possibile, futurum, & existens. Res enim merè possibilis continetur intra potentiam causæ omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Res existens est totaliter egressa è suis causis, & posita extra dependentias illarum. Res verò futura, cum sit media inter merè possibilem, & existentem, etiam medio modo se habet, nec est totaliter posita extra suas causas, sicut existens; neque contenta in sola potentia causæ omnino indifferentis ad ejus productionem, sicut merè possibilis; sed continetur in determinatione ipsius causæ, inclinatæ, ac determinatæ ad dandam illi existentiam in aliqua differentia temporis. Unde D. Thomas quæst. 16. de malo art. 7. *Cognoscere futura in causa sua, nihil aliud est quam cognoscere præsentem inclinationem causæ ad effectum.* Et quæst. 2. de verit. art. 12. ad 7. *Cum dicitur hoc est futurum, vel fuit futurum, designatur ordo qui est in causis illius rei ad ejus productionem.*

37. Probatur tertio aliâ ratione fundamentali. Decretum Dei est prima radix, & primum principium determinatè futuritionis in rebus : Ergo antecedenter ad illud, non possunt esse, vel concipi res ut determinatè futuræ. Consequentia patet, effectus enim non potest esse vel concipi ante suam causam. Antecedens verò probatur. Illud est prima radix, & primum principium determinatè futuritionis in rebus, quod primò determinat primum principium possibilitatis illarum : At primum determinans primum principium possibilitatis rerum, est divinum decretum : Ergo illud est prima radix, primumque principium determinatè futuritionis illarum. Major constat, possibile enim est quid superius ad futurum & non futurum, sicut animal ad hominem & leonem : quare sicut illud quod determinat, & contrahit rationem animalis ad speciem v. g. hominis, illam constituit; ita & illud quod determinat primum principium possibilitatis rerum, est prima radix, primumque principium futuritionis illarum. Minor verò probatur. Primum principium possibilitatis rerum est divina omnipotentia, ut notum est lumine naturali : Sed illud quod primò determinat divinam omnipotentiam ad productionem rerum in aliqua differentia temporis, est divinum decretum : Ergo illud est id quod primò determinat primum principium possibilitatis rerum. Minor constat, cum enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, non operatur nisi ex libera determinatione suæ voluntatis; ac proinde ejus omnipotentia, quæ de se est indifferens & indeterminata ad productionem rerum, non

A potest ad illam determinari, nisi à liberò decreto suæ voluntatis.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Res omnes creatæ possunt in triplici statu cõsiderari, scilicet in statu possibilitatis, futuritionis, & existentie; & in his tribus statibus, à Deo, ut à primo principio dependent. Nam in statu possibilitatis pendent à divina omnipotentia quæ potest eas producere, & illis dare esse : in statu futuritionis, à divino decreto, Dei potentiam determinante, ut det illis esse in aliqua differentia temporis : in statu verò existentie, ab actuali influxu & causalitate Dei illas creatis & conservantis in esse. Sicut ergo repugnat aliquid esse possibile, independentè à divina omnipotentia; & existens, independentè ab influxu & causalitate Dei : ita implicat, aliquid esse vel concipi ut futurum, independentè à decreto & determinatione voluntatis divinæ, subindeque in signo rationis illam antecedente.

Hæc argumenta adeo evidentia & demonstrativa sunt, ut Suarez fateatur ex illis evidenter demonstrari, nihil esse absolutè futurum, independentè à decreto Dei absoluto. Addit tamen, res contingentes & liberas esse conditionatè futuritas, independentè à decreto conditionato actuali & exercito. Quia, inquit, talia futura involunt decretum ex parte conditionis, non tanquam præsens, & actu positum, sed tanquam futurum, & ponendum.

Verùm hæc responsio & doctrina Suaris, fusè impugnabitur infra : ostendemus enim, futurum conditionata non minus dependere à decreto conditionato, actuali & exercito; quam absoluta ab absoluto, & decretum divinum non posse habere rationem futuri, etiam virtualiter, nec ut tale à Deo cognosci.

Addo quòd, hæc responsio non coheret cum principiis illius Authoris, & aliorum Recentiorum, qui docent unam ex propositionibus contradictoriis de futuro conditionato, esse determinatè veram, & alteram falsam, pro priori ad divinum decretum, ex vi & natura oppositionis contradictoriæ, vel ex suppositione eventus futuri, & ex eo quòd propositio de futuro conditionato, habebit vel haberet aliquando unam de inesse, seu de presenti veram. Nam cum ante decretum absolutum, possint formari propositiones contradictoriæ de futuris absolutis, & conditionatis, ac fieri eadem suppositio eventus futuri, manifestum est, juxta principia Adversariorum, propositiones contradictorias de futuris contingentibus, tam absolutis, quam conditionatis, esse determinatè veras, pro priori ad decretum, ac proinde illarum objectum determinatè futurum; & quantum ad hoc nullum posse ab illis inter absoluta & conditionata discrimen assignari. Sed de hoc fusè infra demonstrando inutilitatem scientiæ mediæ.

Non valet etiam responsio aliorum Recentiorum, qui dicunt contingentia habere determinatam futuritionem à decreto generali & indifferenti concurrenti ad quodcumque creatura voluerit : non autem à decreto prædeterminante, & à prædefinitione voluntatis divinæ. Hæc enim responsio ex principiis supra statutis confutata manet; si enim futurum est illud quod est determinatum in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti, manifestè sequitur, futura contingentia aut libera non posse habere futuritionem determinatam, à decreto illo gene-

38.

39.
Prolo-
gum. 2.
de gra-
tia.

40.
Disp. 6.
art. 5.
§. 4.

Disp. 6.
art. 5.
§. 7.
41.

Art. 1.

rali & indifferenti quod Adversarij fingūt in Deo, cum ab illo non possint habere determinationem in causa prima; hæc enim à decreto purè indifferenti determinari nequit, alioquin tale decretū non deberet dici indifferens, sed determinans.

42. Confirmatur: Cū indifferens & determinatum inter se opponantur, non minùs repugnat ex duplici principio indifferenti simul conjuncto, procedere determinatum effectum, quàm ex nive & glacie simul junctis produci calorem; vel ex duplici voluntate omnino indifferenti, contrahi matrimonium, ut suprà dicebamus: Ergo cū omnipotentia divina sit de se indifferens ad productionem rerum, si illi adjungatur decretum etiam indifferens, non poterit esse principium & causa determinatæ futurationis illarum.

Disp. 3.
art. 2.
§ 2.

43. Probatur tertio conclusio alià ratione fundamentali. Si res contingentes, aut liberæ, essent determinatæ futuræ, absolutè, vel conditionatè, antecedenter ad decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ: vel talis futurius conveniret illis ex se, & ex sua natura, vel ex causalitate Dei, aut alterius causæ? Nullum ex his potest dici: Ergo &c. Major constat à sufficienti enumeratione: Minor verò probatur, quantum ad singulas partes. Et in primis quòd futura contingentiæ & libera non possint habere futurationem ex se, & ex sua natura, evidens est: Tum quia essent futura necessariò, & ex natura rei, non verò liberè & contingenter, & sic Deus non posset facere ut non essent futura: quod enim convenit alicui ex se, & ex sua natura, convenit ei necessariò, nec potest à Deo impedi. Tum etiam, quia ab eodem principio res habent futurationem ab æterno, à quo habent existentiam in tempore: At futura contingentiæ non habent existentiam in tempore à se, & ex sua natura: Ergo neque futurationem ab æterno.

Secunda etiam pars non minùs est certa, eū enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, nulla potest in illo esse vel concipi causalitas, aut determinatio circa creaturas, antecedenter ad decretum, & liberam determinationem suæ voluntatis.

Denique tertia pars Minoris probata manet ex dictis: Cū enim omnis causalitas, & efficientia, ac determinatio causarum secundarum, pendeat à causalitate, & determinatione Dei, si nulla possit esse vel concipi causalitas, & determinatio Dei circa creaturas, ante decretum, per quam extrahantur à statu meræ possibilitatis, & transferantur ad statum determinatæ futurationis; nulla etiam poterit in tali signo esse vel concipi causalitas, vel determinatio causarum secundarum, à qua futura contingentiæ habeant determinatam futurationem.

44. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Res futura in hoc distinguitur à merè possibili, quòd res merè possibilis est indifferens ad esse vel non esse, nec ullum dicit ordinem ad existentiam; res verò futura, est determinata ad habendam existentiam in aliqua differentia temporis: unde in futuratione includitur aliqua actualitas, ordo scilicet ad existentiam, qui non includitur in mera possibilitate. Cū ergo antecedenter ad decretum, nihil possit esse vel concipi, à quo res contingentes vel liberæ, habeant talem actualitatem, & ordinem ad existentiam (ut enim jam ostendimus, non possunt in tali signo

A illum habere à se, nec à causa prima, nec à secunda) manifestum est, in tali signo illas non posse esse, nec cognosci à Deo, ut determinatè futuræ, sed tantum ut merè possibles.

Respondent Adversarij: Contingentiæ antecedenter ad divinum decretum, non habere futurationem, nec à se, nec à determinatione causæ primæ, vel secundæ, sed ex suppositione eventus futuri: ex eo enim quòd aliquando in tempore verum erit dicere de Petro v. g. quòd disputat, vel convertitur; verum fuit ab æterno, in signo antecedenti decretum, & in quocumque alio signo imaginabili, dicere de illo quòd disputabit, vel convertetur.

B Verum hæc responsio est mera elusio, ac illusio, & manifesta petitio principij. Cū enim antecedenter ad decretum, res omnes sint in statu meræ possibilitatis, & indifferentiæ ad existendum, vel non existendum: ex vi talis signi, & dispositionis factæ in illo, non potest magis supponi quòd res eveniet, quàm quòd non eveniet, & quòd Petrus disputabit, & convertetur, quàm quòd non disputabit, & non convertetur. Quare sic potest formari argumentum. Vel suppositio illa eventus futuri antecedenter ad decretum, habet aliquod fundamentum, vel nullum? Si primum, quaeritur quodnam illud sit vel natura ipsius rei contingentiæ, quæ postulet existere in aliqua differentia temporis, vel determinatio causæ primæ, aut secundæ: & sic recurrunt argumenta proposita. Si secundum, sequitur suppositionem illam esse merè chimericam, nec habere fundamentum, nisi in imaginatione Adversariorum.

C Secundò, Vel suppositio illa eventus futuri, à qua Adversarij volunt contingentiæ habere futurationem determinatam ante decretum, est necessaria, vel libera: Neutrum dici potest: Ergo &c. Minor quantum ad primam partem evidens est: Si enim talis suppositio esset necessaria, futurius quæ ex ea oriretur, & in illa fundaretur, non posset esse libera & contingens; & sic contingentiæ necessariò & non liberè evenirent. Probatur verò quantum ad secundam: cū enim decretum Dei sit primum liberum, & prima radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut infrà ostendimus, est etiam primum fundamentum omnis suppositionis liberæ & contingentiæ; ac proinde antecedenter ad illud, nulla potest esse vel concipi suppositio liberæ vel contingens, sed naturalis tantum, & necessaria.

D Tertio, Cū talis suppositio eventus futuri possit fieri & concipi in quocumque signo imaginabili, poterit fieri & concipi in signo antecedenti divini omnipotentiam, ac proinde rerum possibilitatem; & sic res contingentes & liberæ, poterunt prius esse & concipi ut futuræ, quàm ut possibles, quod implicat manifestam contradictionem; cū enim futurius rerum supponat illarum possibilitatem, si illæ conciperentur futuræ, antecedenter ad signum possibilitatis illarum; conciperentur ut futuræ, priusquam essent futuræ.

E Probatur ultimò conclusio ratione desumpta ex Aristotele & D. Thoma 1. de interpretatione cap. 8. Si res essent determinatè futuræ, ante decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, essent futuræ necessariò, & ex natura rei, non verò liberè, & contingenter; & sic tolleretur omnis libertas, & contingentiæ rerum, quod est hæreticum. Sequela Majoris probatur, ut enim

45.
46.
47.
48.
49.
ibidem

ibidem subtiliter discurrunt Aristoteles, & D. A. Thomas: *Si semper* (id est pro omni signo rationis imaginabili) *verum est dicere de futuro, quod erit: non potest hoc non esse: quod autem non potest non esse, idem significat ac quod est impossibile non esse. Quod vero est impossibile non esse, idem est cum eo quod necesse est esse: unde sequitur, quod ea que futura sunt, necessario erunt.*

50. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio Aristotelis & D. Thomæ. Si Deus non potuit impedire, quin futura contingentia habeant determinatam futuritionem, illam habent necessario & ex natura rei, non verò liberè, & contingenter: Deus enim impedire potuit quicquid convenit rebus contingentibus, & liberè: At si res sint determinatè futuræ ante decretum, Deus non potuit impedire talem determinatam futuritionem: Ergo illam habent necessario, & ex natura rei, non verò liberè, & contingenter. Minor probatur: Deus non potuit impedire ne alicui conveniat illud quod ipsi competit, priusquam de illo possit liberè disponere: Atqui si res sint determinatè futuræ ante decretum, & liberam determinationem voluntatis divine, futuritio illis conveniet, priusquam Deus possit de illis liberè disponere; Deus enim non potest liberè disponere de rebus, nisi mediante libero decreto suæ voluntatis: Ergo si res sint determinatè futuræ ante decretum, Deus non potuit impedire illarum futuritionem. Argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri possent, infra commodius proponentur ac diluentur.

Art. sequens §. 4.

§. III.

Rejicitur sententia Agidij Romani.

51. **I**ctè ex dictis §. præcedenti evidenter constat futura contingentia non esse à Deo certò cognoscibilia, ante decretum, & prædefinitionem suæ voluntatis; ut tamen hæc veritas, quæ est unum ex præcipuis doctrinæ Thomisticæ fundamentis, plenius innotescat, & magis confirmetur, ac stabilietur; variæ illæ Recentiorum sententiæ, supra à nobis expositæ, sigillatim, & in particulari confutandæ sunt, ut his destructis, veram D. Thomæ & Discipulorum ejus sententiam stabiliamus. Prima igitur quæ impugnanda occurrit, est illa quæ communiter tribuitur Agidij Romano, & aliis Antiquis Theologis, qui docent Deum cognoscere futura contingentia & libera in suis ideis, antecedenter ad decretum. Qui modus dicendi omnino repugnat D. Thomæ, & aliquo modo favet scientiæ mediæ, & idcirco rejiciendus est. Unde

52. **D**ico primò: Deum non cognoscere futura contingentia antecedenter ad decretum, in suis ideis; sive in sua essentia, ut habet rationem ideæ, vel speciei intelligibilis.

Probatur primò ex D. Thomæ in 1. dist. 19. quæst. 1. art. 2. ad 1. sic dicente: *Sicut scire divinum est subjectum libertati voluntatis, ita & idea, secundum quod ad eam terminatur actus divina scientiæ.* Quibus verbis apertè docet, quòd sicut divina scientia nihil cognoscit ut futurum, nisi quatenus est subiecta decreto; ita nec idea aliquid ut futurum repræsentat, nisi prout illi subest, & ab eo determinatur.

53. **H**inc formati potest hæc ratio fundamentalis nostræ conclusionis. Deus non potest cognoscere creaturas in suis ideis, sive in sua essentia, ut

Tom. I.

habet rationem ideæ, & exemplaris, nisi eo modo quò in illa repræsentantur: Sed antecedenter ad decretum, creaturæ non repræsentantur in essentia divina, ut habet rationem ideæ, ut futura, sed ut merè possibiles: Ergo in illa non possunt cognosci ut futura, sed tantum ut merè possibiles. Major constat, Minor verò probatur. Tum quia, ut ostendimus §. præcedenti, res omnes, antecedenter ad divinum decretum, sunt in statu merè possibilitatis, & indifferentiæ ad futuritionem, vel non futuritionem. Tum etiam, quia divina essentia repræsentat creaturas ut illarum causa: Ergo per id solum poterit determinati in ratione repræsentantis futura contingentia, per quod determinatur in ratione causæ illorum: At solum decretum illam ad causandum determinat: Ergo per solum liberum decretum determinari potest, ut illa repræsentet.

54. **C**onfirmatur: Continentia creaturarum in esse repræsentativo in essentia divina, tanquam in idea & exemplari, fundatur in continentia illarum in essendo: At essentia divina non continet creaturas in essendo, sub esse existentie vel futuritionis, nisi per decretum determinata: Ergo non continet etiam illas ut existentes, aut futuras, in esse intelligibili aut repræsentativo, nisi ut per illud determinata. Sicut divina scientia, ut supra ostendimus, non est causa rerum, nisi ut

Disp. 3. art. 2.

55. **C**onfirmatur: Continentia creaturarum in esse repræsentativo in essentia divina, tanquam in idea & exemplari, fundatur in continentia illarum in essendo: At essentia divina non continet creaturas in essendo, sub esse existentie vel futuritionis, nisi per decretum determinata: Ergo non continet etiam illas ut existentes, aut futuras, in esse intelligibili aut repræsentativo, nisi ut per illud determinata. Sicut divina scientia, ut supra ostendimus, non est causa rerum, nisi ut

Disp. 3. art. 3.

56. **C**onfirmatur: Continentia creaturarum in esse repræsentativo in essentia divina, tanquam in idea & exemplari, fundatur in continentia illarum in essendo: At essentia divina non continet creaturas in essendo, sub esse existentie vel futuritionis, nisi per decretum determinata: Ergo non continet etiam illas ut existentes, aut futuras, in esse intelligibili aut repræsentativo, nisi ut per illud determinata. Sicut divina scientia, ut supra ostendimus, non est causa rerum, nisi ut

Disp. 3. art. 3.

§. IV.

Præcipuum adversa sententia fundamentum convellitur.

56. **C**ontra nostram conclusionem istud potest fieri argumentum. Ideæ divinæ antecedenter ad decretum sunt infinitæ in repræsentando: Ergo in illo priori repræsentant non solum possibilia, sed etiam futura contingentia, ac proinde possunt esse medium, in quo Deus antecedenter ad suum decretum, ea cognoscat.

57. **C**onfirmatur: Si ideæ divinæ solum post decretum repræsentarent futura contingentia, non verò ante decretum; sequeretur quòd illis ex decreto accresceret aliqua perfectio, & adveniret aliqua mutatio: Sed hoc non potest dici: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur. Repræsentare objecta, pertinet ad perfectionem ideæ, & speciei intelligibilis: Ergo si ideæ divinæ, post decretum repræsentent futura contingentia, cum ea ante illud non repræsentarent, se-

G g

quitur quod ex decreto illis adveniat aliqua nova perfectio, & consequenter aliqua mutatio.

57. Ad objectionem, concesso Antecedente, neganda est Consequentia. Ex eo enim quod idea divina sint infinita in representando, solum sequitur quod illa representent omnia quae sunt representabilia, & eo modo quo sunt representabilia: unde cum antecederet ad divinum decretum de futuratione rerum, nihil sit representabile ut futurum, sed solum ut possibile; eo quod in eo signo, res omnes sint in statu purae possibilitatis; idea divina, quamvis infinita in representando, non representant, nec representare possunt ante decretum, res sub esse futuro, sed tantum sub esse possibili.

Hae responsio & doctrina explicari potest, & illustrari exemplo speculi. Sicut enim speculum, quantumcumque perfectum, non representat nisi objecta quae sunt, non vero quae erunt, vel fuerunt; non defectu virtutis representativae in ipso, sed defectu objecti, quod non est representabile: ita similiter essentia divina habet rationem veluti purissimi speculi, in quo res omnes relucunt, & representantur intellectui divino, eo modo quo sunt cognoscibiles, & representabiles: id est ut mere possibiles, si sint in statu mere possibilitatis; ut futurae, si sint determinatae in suis causis ad habendam existentiam, & ut praesentes & existentes, si sint actu positae extra suas causas. Sicut ergo quando speculum representat aliquod objectum quod antea non representabat, hoc non fit per mutationem ipsius speculi, sed potius per mutationem objecti, quod fit illi praesens, eique obicitur: ita similiter quando essentia divina, ut habet rationem ideae, representat post decretum res ut futuras, cum ante illud representaret eas solum ut possibiles: nulla advenit ei mutatio ex decreto, sed solum per illud res transferuntur a statu mere possibilitatis, ad statum futurationis, & fiunt cognoscibiles, & representabiles ut futurae, cum antea essent solum cognoscibiles, & representabiles ut mere possibiles. Ex quo patet responsio ad confirmationem.

§. V.

Impugnatur Sententia Molinae.

58. Molina loco supra citato certam futurorum tam absolutorum, quam conditionatorum notitiam, reducit ad altissimam, & imperferibilem comprehensionem divini intellectus, qua comprehendit arbitrium creatum, & in illo quid esset acturum, si in hac aut illa occasione poneretur, certo cognoscit. Ex quo infert, nec Deum in sua voluntate, decreta sua ut futura, nec Angelum in voluntate humana, futuros ejus actus liberos, certo posse cognoscere: quia nec Deus suam voluntatem, nec Angelus voluntatem humanam supercomprehendunt, sed tantum comprehendunt. Quem modum dicendi non approbat, nec sequuntur alij Theologi ejusdem familiae, excepto Becano. Ut ergo haec sententia Molinae efficaciter confutetur.

Dico secundò: Futura contingentia absoluta vel conditionata, non possunt a divino intellectu certo cognosci in suis causis liberis, aut contingentibus, prout praeveniunt praedeterminationem divinam.

59. Probatur primò conclusio ex Sancto Thoma 1.

A Periherm. lect. 13. in 1. dist. 38. quaest. 1. art. 5. quaest. 2. de verit. art. 12. quaest. 12. art. 10. Primo contra Gentes cap. 67. Item 2. 2. quaest. 171. art. 6. 1. parte quaest. 57. art. 3. quaest. 86. art. 4. & hic art. 13. quibus locis expressè docet, in causis contingentibus non posse futura contingentia certo cognosci, sed conjecturaliter tantum. Ergo modus ille dicendi Molinae, apertissime contrariatur doctrinae D. Thomae.

60. Probatur secundò ratione ex illis locis desumpta. Deus non potest cognoscere futura contingentia, & libera in causis secundis, aut in voluntate creata, nisi eo modo quo in illis continentur: alioquin talis cognitio esset falsa, & induceret imperfectionem in cognoscente: At secluso decreto praedeterminante, futura contingentia & libera non continentur certo in causis secundis, aut in voluntate creata: Ergo non possunt in illis certo cognosci. Major constat, Minor probatur. Causae contingentes, & liberae, ex se sunt indifferentes, & indeterminatae ad ponendum vel non ponendum effectus contingentes, & actus liberos; & possunt vel ab extrinseco impediti, ne in actum exeant, vel se determinare ad actum oppositum. Ergo cum effectus in causa eo modo se habeant in cognosci, quo ad esse; cum illa sit medium cognitionis, quia est medium, & causa essendi: sicut effectus contingentes & liberi, seclusa divina praedeterminatione, in causis contingentibus & liberis, non habent esse certo & infallibiliter: ita nec in illis, aut ex illis, possunt certo & infallibiliter cognosci, sed conjecturaliter tantum. Quam rationem tangit Sanctus Doctor art. 13. hujus quaestionis, his verbis: *Causa contingens se habet ad opposita. & sic contingens ut futurum, non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicumque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem.*

61. Confirmatur & magis declaratur haec ratio. Voluntas humana v. g. antecederet ad decretum, & praedeterminationem voluntatis divinae, potest considerari, vel secundum se, vel ut in his aut illis occasionibus & circumstantiis constituta, aut ut mota & excitata tali vel tali motione morali: Sed quocumque ex his modis consideretur, non potest esse medium in quo certo & infallibiliter, possint cognosci ejus actus liberi futuri: Ergo illi non possunt antecederet ad decretum & praedeterminationem voluntatis divinae, in voluntate humana certo & infallibiliter cognosci. Minor probatur: Voluntas humana, non solum secundum se spectata, sed etiam ut stat sub illis circumstantiis & occasionibus, & prout hac vel illa motione morali movetur, & excitatur, manet indeterminata, & indifferens ad utrumlibet; ad amorem verbi gratia, vel ad odium, etiam in sensu composito, ita ut utrumque possit conjungere, & componere cum tali excitatione morali, & cum illis occasionibus & circumstantiis: maxime in sententia Adversariorum, qui volunt ad libertatem necessario requiri, ut positus quibuscumque ad agendum praerequisitis, voluntas maneat semper indifferens ad utrumlibet, etiam in sensu composito. Ergo seclusa divina praedeterminatione, non possunt in voluntate humana, certo cognosci actus ejus liberi futuri.

62. Respondet Molina, haec argumenta solum demonstrare actus liberos futuros, non posse certo

cognosci in voluntate humana, per comprehensionem illius, non tamen probare de supercomprehensione: unde cum Deus non solum comprehendat voluntatem creatam, sed etiam supercomprehendat; eò quòd lumen intellectus divini, in infinitum excedat cognoscibilitatem voluntatis create, in illa certò cognoscit ejus actus liberos futuros.

63. Sed contra primò: Vela actus liberi possunt in arbitrio creato certò, & infallibiliter cognosci, vel non? Si primum, sequitur quòd illi possunt certò cognosci ab Angelo, per comprehensionem voluntatis create; de ratione siquidem comprehensionis est, quòd nihil objecti lateat cognoscentem, & quòd attingat in causa id omne quod in se continet, & cujus potest esse medium infallibile. Si secundum, illi non poterunt certò cognosci ab intellectu etiam divino, per supercomprehensionem; cum illa non possit attingere effectus in causis secundis, & actus liberos in voluntate create, nisi eò modò quòd in illis sunt cognoscibiles, & quòd in eis continentur: alioquin, ut antea dicebamus, talis cognitio mutaret objectum, & induceret imperfectionem in cognoscente.

Secundò, Id tantum est cognoscibile in aliquo, quod ex vi illius cognosci potest: Ergo si supercomprehensio non terminatur ad actiones liberas, ut cognoscibiles ex vi liberi arbitrii creati, sed ex vi eminentiæ divinæ scientiæ: non cognoscit illas in arbitrio creato, ut in medio.

Tertiò, Cognitio non præstat objecto vim motivam, aut quasi motivam, per quam possit certò cognosci, sed potius eam in illo supponit: Ergo si voluntas create, ratione suæ indifferentiæ, & defectibilitatis, non habeat ex se vim quasi motivam, quæ possit ducere in certam & infallibilem suorum actuum futurorum cognitionem, non poterit illam recipere à lumine infinito divini intellectus, eam supercomprehendente, & in infinitum excedente ejus cognoscibilitatem.

Quartò, Si Deus discursivè cognosceret effectum per causam, non posset ex arbitrio creato, ut supercomprehensio, certò colligere determinationem actuum liberorum: Ergo nec etiam non utens discursu. Consequentia præter, nam licet Deus non utatur formali discursu, virtualiter tamen, seu eminenter discurret; ac proinde quod in objecto, formali discursu nequit cognoscere, neque etiam poterit per virtuales aut eminentem. Antecedens autem probatur. Ut per discursum certò unum ex alio inferatur, sive intercedat comprehensio, sive supercomprehensio objecti, debet cum illo connecti infallibiliter, & per bonam consequentiam inferri: At ex arbitrio creato (utpote causâ fallibili, & defectibili) ad esse determinatum actuum liberorum, consequentia infallibilis effici nequit; sicut ex principio solum probabili, & incerto, non potest deduci conclusio demonstrativa: Ergo &c.

64. Probatur tertiò conclusio: Quoties aliquis effectus per se essentialiter dependet à duabus causis, ut cognoscatur certò, & infallibiliter futurus, oportet quòd determinatio utriusque causæ cognoscatur: sicut enim in sua existentia, ab utriusque influxu & causalitate; ita & in sua futuritione, ab utriusque determinatione dependen-

Tom. I.

A det: Atqui futura contingentia, & actus liberi nostræ voluntatis, per se & essentialiter dependent, non solum à causis secundis, & à voluntate create; sed etiam à Deo, & à voluntate divina, tanquam à prima & universalissima causa: Ergo ut illi cognoscantur certò & infallibiliter futuri, debet cognosci non solum determinatio causarum naturalium, & voluntatis humanæ, sed etiam decretum ac determinatio voluntatis divinæ.

Denique probari potest conclusio argumentò ad hominem contra Molinam. Deus non cognoscit certò in sua voluntate, sua decreta ut futura, antecedenter ad actualem illorum existentiam, ut fatetur Molina: Ergo nec in voluntate create, certò præscit ejus actus liberos futuros. Probatur Consequentia, si enim voluntas divina non potest esse medium in quo Deus cognoscat suos actus liberos futuros; à fortiori nec voluntas create poterit esse medium ad suos actus liberos futuros, certò & infallibiliter cognoscendos. Et mirum est, quòd Molina velit in sola voluntate create cognosci ejus actus liberos, non autem in voluntate divina ejus decreta. Et quod magis mirum, aut absurdum est, quòd ad cognoscendos actus liberos futuros voluntatis create, velit non requiri cognitionem divini decreti, & determinationis voluntatis divinæ.

C Neque valet responsio hujus Authoris dicentis ideo Deum non cognoscere in sua voluntate sua decreta, sicut in voluntate create præscit ejus actus liberos futuros: quia non supercomprehendit suam voluntatem divinam, sicut voluntatem creatam. Licet enim Deus supercomprehendat voluntatem creatam, & tantum comprehendat voluntatem suam: attamen illa ut supercomprehensa, non est perfectius cognita, quam voluntas divina ut tantum comprehensa: alioquin perfectius à Deo cognosceretur voluntas create, quæ est objectum remotius divinæ scientiæ, quam voluntas divina, quæ est ejus objectum propinquius, & immediatius: quod est prorsus absurdum. Ergo si cognitio Dei, ut terminata ad voluntatem divinam, & ut est ejus comprehensio, nequit certò in illa attingere ejus libera decreta; non poterit etiam eadem cognitio, ut terminata ad voluntatem creatam, & quatenus est illius supercomprehensio, certò attingere in illa actus ejus liberos futuros: vel si ad ipsos potest certò terminari, poterit etiam ad illa se extendere.

§. VI.

Solvuntur argumenta Molinæ.

E Primò arguit Molina ex S. Thoma 1. contra Gentes cap. 67. ratione 3. ubi docet quòd sicut ex causa necessaria, certò cognoscitur effectus necessarius; ita ex causa contingenti non impedita, certò cognoscitur effectus contingens: Ergo etiam in libero arbitrio non impedito, secundum Doctrinam Divi Thomæ, Deus certò poterit ejus actus liberos futuros cognoscere.

68. Secundò aliter arguit: Sæpe (inquit) contingit, ut pater ex indole filij sibi innata, conjecturaliter cognoscat in quam partem liberè inclinabitur: Ergo cum Deus inclinationem voluntatis nostræ, infinite perfectius penetret, & cognoscat, quam quilibet pater indolem sui

Gg ij

filij, evidenter cognoscet in quam partem liberum arbitrium creatum, hac vel illa occasione oblatâ, seipsum determinabit, sub concursu indifferenti quem illi offert.

69. Tertiò, Comprehensio arbitrij creati terminatur ad omne cum quo habet necessariam connexionem: Ergo ejus supercomprehensio non sistet in effectibus necessariò connexis, sed ad actus liberos evidenter cognoscendos ut futuros pertinet. Patet Consequentia, nam supercomprehensio, cum sit perfectior comprehensione, plura attingit in objecto, quam comprehensio.

70. Denique in nostra sententia, Deus certò cognoscit in libero arbitrio ut præmoto efficaciter, actus liberos, ut determinatè futuros; & tamen ut sic præmotum, cum illis indifferenter connectitur, aliàs præmotio tolleret libertatem. Ergo in medio, & in causa indifferenti, potest effectus certò cognosci, & consequenter in arbitrio creato, etsi sit indifferens, poterunt certò cognosci actus liberi futuri.

71. Ad primum respondeo primò, hoc testimonium D. Thomæ magis nocere quam favere Molina: in eo siquidem docet Sanctus Doctor, futura contingentia posse certò cognosci, in causis secundis non impeditis, & supposito quòd cognitio impedimentorum certò innotescat: unde cum illa non possit certò Deo innotescere, nisi in decreto quod habet, de non impediendis causis secundis, ne suos effectus producant; antecederent ad tale decretum, Deus non potest in causis secundis effectus contingentes certò cognoscere.

72. Respondeo secundò, quòd quamvis Deus in causis secundis non impeditis, independenter à quocumque decreto, certò cognosceret futura contingentia; seclusò tamen decreto prædeterminante, non posset in libero arbitrio creato, ejus actus liberos futuros certò præscire. Ratio disparitatis est evidens, causæ enim naturales sunt ex se & ex sua natura determinatæ ad suos effectus producendos: v. g. arbor ad fructificandum, nubes ad pluendum hyberno tempore; unde nisi ab extrinseco, & à causis superioribus & potentioribus impediuntur, infallibiliter tales effectus producant; arbitrium verò creatum, cum ex se sit indifferens, & indeterminatum ad operandum, vel non operandum, & ad eliciendos actus hujus vel illius speciei; & in principio omnino indifferenti, & indeterminato, non possit cognosci certus, & determinatus effectus (ut supra ostendimus) in voluntate creata, seclusà prædeterminatione divinâ, non possunt ejus actus liberi futuri, certò & determinatè cognosci.

§. præcedenti.

73. Ad secundum, concessò Antecedente, nego Consequentiam: licet enim Deus infinite perfectius cognoscat voluntatem hominis, quam pater indolem, & mores sui filij: in illa tamen, non potest certò cognoscere ejus actus futuros, cum in ea non sint certò cognoscibiles, seclusà prædeterminatione divinâ: in principio enim indifferenti, ut indifferens est (ut sæpe diximus) non potest cognosci certus, & determinatus effectus. Imò quantò magis penetratur, & quantò perfectius cognoscitur causa indifferens & indeterminata, tantò magis cognoscitur ejus contingentia, & indifferentia ad operandum vel non operandum.

74. Ad tertium nego etiam Consequentiam: licet enim supercomprehensio excedat comprehensionem, ille tamen excessus non se tenet ex parte

A objecti; ita quòd comprehensio attingat in objecto aliquid quod non cognoscat comprehensio (de ratione enim comprehensionis, ut supra dicebamus, est ut nihil objecti lateat cognoscens) sed tantum ex parte modi cognoscendi, quatenus clarius per illam videtur illud quod per comprehensionem obscurius cognoscitur. Unde ex eo quòd Deus voluntatem humanam supercomprehendat, solum potest inferri quòd in ea, antecederent ad decretum, habeat perfectiorem & clariorem cognitionem conjecturalem de actibus ejus liberis futuris, quam Angelus qui eam tantum comprehendit. Quando autem dicimus Deum antecederent ad decretum, actus nostros liberos cognoscere conjecturaliter; non intendimus admittere in intellectu divino cognitionem conjecturalem ex parte subjecti (hæc enim importat imperfectionem dubietatis & incertitudinis, ex parte cognoscentis) sed cognitionem conjecturalem tantum ex parte objecti, & rei cognita, ut supra exposuimus: hæc enim nullam dicit imperfectionem in cognoscente, sed tantum in objecto cognito.

Ad ultimum, concessò Majori, distinguo Minorem: liberum arbitrium ut præmotum, cum actibus liberis indifferenter connectitur: indifferenti libertatis, concedo. Indifferenti suspensionis, nego. Sive ut alij loquuntur: indifferenti actuali, & positivâ, concedo: indifferenti potentiali, & privativâ, nego.

C Explicatur breviter: In libero arbitrio creato duplex solet indifferentia distingui: una potentialis, & privativa, quæ consistit in carentia, & suspensione actus, & quæ ideo à quibusdam, *indifferentia suspensionis*: appellatur, quam voluntas habet antequam operetur; & hæc est imperfectio libertatis creata, illi conveniens ex eo quòd non est actus purus, ideoque non competit libertati divinæ. Alia dicitur positivâ, & actualis, quam alij vocant *indifferentiam libertatis*, quæ consistit in eo quòd voluntas quando actu operatur, & elicit aliquem actum, retineat

D potentiam ad oppositum. Dicimus ergo, liberum arbitrium creatum, antecederent ad efficacem Dei motionem, esse indifferens primo modo; ac proinde in illo (seclusà divinâ prædeterminatione) non posse certò cognosci ejus actus liberos futuros. Suppositâ verò divinâ motione, & prædeterminatione, licet maneat indifferens secundo modo (id est taliter agens, ut retineat potentiam ad oppositum) non est tamen indifferens primo modo, & indifferenti potentiali, & suspensionis, id est suspensum, & absque ulla determinatione; sed determinatè respicit aliquem actum liberum, ut infallibiliter simul & liberè eliciendum. Quomodo autem cum illa determinatione libertas subsistat, suo loco dicetur.

§. VII.

Theophili Raynaudi sententia exploditur.

E X dictis facile confutari potest sententia Theophili Raynaudi, asserentis loco supra citato, Deum scientiâ mediâ explorare, quid factura esset nostra voluntas, in his vel illis circumstantiis, si se sola, & absque divino concursu agere posset. In primis enim, si voluntas creata, ut habet adjectum solum concursum simultaneum, & ut subest motioni, & gratiæ solum moraliter excitati, non potest esse medium, in quo Deus certò &

infallibiliter cognoscat ejus actus liberos futuros, ut contra Molinam ostendimus: à fortiori eadem voluntas, nuda & solitariè sumpta, & sine divino concursu considerata, non poterit habere rationem medij ducentis in certam & infallibilem, suorum actuum futurorum notitiam.

77. Secundo, Absurdissimum est fingere Deum hujusmodi hypothèses impossibiles facere, ad dirigenda sua decreta, vel ad temperandum suum cum causa libera concursum, ne ejus libertatem lædat, eis uti. Nos quidem eas facimus, quando ex absurdo, & impossibili nobis notiori, quod consequitur ex antecedente, aliud absurdum, nobis vel omnino ignotum, vel saltem minus cognitum, inferimus: Deo autem omnia æquè nota sunt, nec unum ex alio inferit, nulliusque rei possibilitatem, ex alterius impossibilitate, dijudicare potest.

78. Tertiò, Implicat Deum concipere aliquid possibile, independentem ab omnipotentia sua: Ergo cum futura, etiam sub conditione, æquè, imò magis à Deo dependant, quàm merè possible, à fortiori repugnabit Deum posse concipere actum voluntatis create ut conditionatè futurum, independentem à sua causalitate & concursu.

79. Quartò, Inquirere quid homo faceret, si se solo ageret, & sine concursu Dei; idem est, ac investigare, quid facturus esset homo, si esset Deus; soli enim Deo convenit agere independentem à quocumque alio, & sine auxilio, & concursu alterius: At ridiculum est fingere quòd Deus exploret per scientiam mediam, quid homo facturus esset, si esset Deus: Ergo & absurda ac planè ridicula est Theophili sententia, qui, ut ab hac difficultate se expediat, in omne latus se vertit, sed eò arctius se implicat, quò magis enittitur se exolvere, ut planè esse mus in pice videatur.

80. Denique, Cum Deus, iuxta Theophilum, inspicit voluntatem ex se quasi operantem, vel prævidet eosdem numero & specie actus, vel diversi generis? Primum apertè repugnat, nam voluntas operativa ex se independentem à Deo, esset impeccabilis, & infinita: qui ergo fieri potest, ut conveniat iisdem numero & specie actibus, cum voluntate peccabili & indiga concursus Dei? Si verò secundum dicatur, scientia media non magis inserviet ad dirigendam providentiam divinam, quàm speculator qui referret duci exercitus, non longè abesse agrum carduis & arbutis, instar aciei ordinatis, plenum, ut ex illo nuntio paret se perinde ad pugnam, ac si hostis accederet. Quis credidisset eo pruriginem & licentiam ingeniorum devenisse, aut eà verigine circummagi potuisse, ut totum providentia divina cardinem constituant in cognitione, nescio quâ, exploratrice actionis Chimerice, elicienda à creatura, si esset Deus, aut quod perinde est, si se solà posset agere independentem à Deo: inquit eleganter P. Baronius libro de libertate humana & gratia divina. Dum hanc Theophili sententiam paulò attentius perpendo (subdit idem Author) venit mihi in mentem, dictum illius Hispani, qui inspectà mole & magnificentia templi Divo Laurentio Sacri, & Hieronymitarum Monasterij, quod infinitis sumptibus extruxit Rex Catholicus Philippus II. voti reus, post victoriam ad Sanctum Quintinum die Festo Divi Laurentij de Gallis reportatam, quasi attonitus exclamavit: horrendum fuisse periculum: cujus evadendi causâ, iam grandi sacramento se Rex obstrinxerat. Ita de hac Theo-

Tom. I.

A *phili sententia censeo: nisi causam suam gravissimè periclitari, ac penè desperatam sensisset, nunquam instar Curij, pro salute publica, se in profundam abyssum precipitem dedisset. Nam præter multa quæ objecimus, quid dicturus esset, si adhuc viveret, ad argumentum de operationibus supernaturalibus? Responderetne eas cognosci certò futuras, etiam si fingamus, nullo Dei adjutorio egere, quasi se solâ, & vi naturali possit voluntas prorumpere in operationes, cujuscunque sint generis, etiam supernaturalis?*

§. VIII.

Rejicitur modus dicendi Suaris.

B *Suaris libro de scientia conditionatorum cap. 8. cui adhæsit Fasolus hic dubio 18. docet Deum in aliquo signo rationis, antecedenter ad decretum, ut exercitè in illo existens, ipsum cognoscere ut futurum; & in illo ut sic cognito, futura contingentia, & libera certò præscire. Nec quantum ad hoc, aliquod discrimen constituit inter futura absoluta & conditionata. Quem etiam modum dicendi amplectitur Fonseca in Metaphylica, loco supra citato. Hac tamen sententia meritò displicet, non solum Thomistis, sed etiam cæteris Societatis Authoribus, & scientiæ mediæ Defensoribus; illamque suppresso Authoris nomine rejiciunt Vazquez disp. 65. cap. 4. Arrubal disp. 47. Herice disp. 7. cap. 9. & alij plures ejusdem familiæ, cum quibus*

C *Dico, Deum non cognoscere futura contingentia, & actus liberos nostræ voluntatis, antecedenter ad suum decretum, ut exercitè existens, in ipsomet decreto cognito ut futuro.*

D *Probatum primò: Deus non cognoscit, nec potest cognoscere sua decreta ut futura: Ergo neque præscire futura contingentia & libera in suo decreto, cognito ut futuro in sequenti signo rationis. Consequentia patet, Antecedens verò multipliciter probatur. Primò ex D. Thoma qu. 6. de veritate art. 3. ad 10. ubi dicit: Actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, sicut nunquam est futurus; sed semper consideratur, ut egrediens à voluntate per modum libertatis. Quibus verbis clarissimè docet, decreta in Deo non posse esse, vel concipi ut futura, sed solum ut præsentia, & ut actu egredientia à voluntate divina.*

E *Secundo, Deus cognoscit suum decretum intuitivè: Ergo illud cognoscit ut præsens, non verò ut futurum. Consequentia patet, in hoc enim distinguitur cognitio intuitiva ab abstractiva, quod prima terminatur ad rem, ut præsentem, & existentem; secunda verò abstrahit ab ejus præsentia, vel existentia.*

Tertiò, Illud quod concipitur ut futurum, concipitur sub non esse, seu sub expectatione & transitu à non esse ad esse: Sed nihil in Deo potest concipi sub non esse, vel sub transitu à non esse ad esse, cum Deus sit actus purus, & ipsum esse per essentiam: Ergo nihil potest in illo esse, vel concipi ut futurum.

Denique, Decretum Dei est æternum, & ut tale à Deo cognoscitur: Ergo non cognoscitur ab illo ut futurum. Consequentia manifesta est; futuritio enim repugnat æternitati, & destruit conceptum ejus essentialem: cum enim sit indivisibilis & tota simul, non novit præteritum & futurum, sed quicquid in ea est, non nisi est, ut dicit D. Augustinus super Psalmod. 101. Ergo

G g iij

Pagina 122.

Pagina 188.

81.

82.

83.

84.

85.

- fi decretum Dei, ab illo cognoscatur ut æternum, non potest cognosci ut futurum.
86. Respondet Suarez, hæc argumenta solam demonstrare, Deum non cognoscere suum decretum, ut realiter futurum, quia futuritio realis repugnat æternitati, & enti per essentiam; non tamen probare, illud non posse cognosci à Deo, ut virtualiter futurum: sicut enim admittitur à Theologis prioritas virtualis inter essentiam divinam, & ejus attributa, & inter attributa, quorum unum est ratio à priori alterius (ut immutabilitas æternitatis) sic nihil vetat in divinis decretis, admittere futuritionem virtualem; ita ut si per impossibile non essent æterna, & Deo præsentia, illa ut futura cognosceret.
87. Verum hæc responsio multas patitur instantias, pluresque congerit, & accumulatur difficultates. In primis enim, ut Deus cognosceret sua decreta virtualiter futura, deberet in se distinguere prioritates illas, & signa rationis, quæ format intellectus noster; siquidem ille solus potest concipere unum virtualiter futurum respectu alterius, qui eorum distinctionem virtualem potest apprehendere: Sed hoc repugnat perfectioni divini intellectus, hæc enim distinctio virtualis fingitur, & apprehenditur ab intellectu humano, propter debilitatem, & imperfectionem sui luminis, quod unico conceptu infinitam Dei cognoscibilitatem adæquare & exhaustire nequit: Ergo Deus nequit cognoscere sua decreta, ut virtualiter futura.
88. Secundò, Licet inter duo attributa divina, quorum unum est ratio à priori respectu alterius, possit concipi prioritas virtualis unius ad alterum; non tamen in uno & eodem virtualiter indistincto, imò nec inter duo, quorum unum non est ratio à priori alterius: Atqui decretum divinum non distinguitur virtualiter à seipso, & cognitio Dei respectu futurorum, non se habet ut ratio à priori, respectu divini decreti: Ergo divinum decretum non potest cognosci à Deo, ut virtualiter futurum.
89. Tertiò, Etsi gratis concederemus, dari in divinis decretis prioritatem virtualem, hæc tamen non sufficeret ad futuritionem virtualem; nam illud idem virtualiter exigitur, ad futuritionem virtualem, quod realiter requiritur ad futuritionem realem: Atqui ad istam non sufficit quæcumque distinctio aut prioritas, vel posterioritas realis, sed exigitur quòd unum sit realiter prius existens quàm aliud; ut constat exemplo essentia & proprietatum, quæ licet realiter inter se distinguantur, & essentia sit realiter prior proprietatibus, utpote illarum principium; tamen inter essentiam & proprietates, non datur vera successio, nec proprietates verè, & realiter sunt futura respectu essentia; quia simul cum illa existunt, & essentia non est illis prior, prioritate existentia, & instantis in quo, sed prioritate tantum nature, & instantis à quo: Ergo similiter ad futuritionem virtualem, non sufficit quæcumque virtualis distinctio, aut prioritas, sed requiritur quòd cum distinctione virtuali, unum existat prius alio, prioritate existentia & instantis in quo: At hæc prioritas non potest reperiri in Deo: tum quia omnia divina existunt per unicam indivisibilem existentiam: tum etiam, quia se mutuò transcendent, & unum in alio intrinsicè imbibitur, ac proinde, cum nulla res possit prius existere, iis quæ intrinsicè in illa imbibuntur, nihil in Deo prius prioritate instantis in quo,
- A existit quàm alterum: Ergo &c.
- Probatur secundò conclusio: Si posset divinum decretum cognosci ut futurum, maxime pro illo signo rationis, quòd divina voluntas intelligitur ut indifferens ad hoc vel illud decretum ponendum. Ita Suarez ubi supra num. 7. At pro illo priori nequit decretum intelligi sub ratione futuri, sed tantum sub ratione possibilis, omni imperfectione possibilitatis creatæ seclusa: Ergo pro nullo signo, potest decretum ab æterno existens, obtinere rationem futuri. Probatur Minor: Pro signo possibilitatis rerum, nulla res creata intelligitur ut determinatè futura: Ergo nec pro signo possibilitatis decreti, illud cognosci potest, ut determinatè futurum: At signum indifferentia voluntatis divinæ, est signum possibilitatis decreti: Ergo in tali signo divinum decretum non potest cognosci ut futurum.
- B Si dicas, Præter signum indifferentia voluntatis divinæ, & signum existentia decreti, dari aliud median inter utrumque, posterius primo, & præcedens secundum, in quo intelligi potest decretum sub ratione futuri. Contra est, nam pro hoc signo inter utrumque medio, vel intelligitur divina voluntas, ut omnino indifferens ad velle & non velle, vel intelligitur determinata ad velle: Si primum, non potest intelligi decretum ut futurum, magis quàm ut non futurum.
- C Si secundum: Ergo antecedenter ad decretum, ut exercitè existens, intelligitur aliquid divinam voluntatem determinans, quod est implicatorium: Ergo illud signum medium est omnino fictitium.
- Explicatur illud ampliùs: Ideo pro signo indifferentia voluntatis, nequit intelligi decretum ut futurum, quia illa est omnino indifferens ad decretum, & ejus negationem: At hæc indifferentia non potest auferri, nisi per decretum, quod est libera determinatio voluntatis divinæ: Ergo divinum decretum non potest concipi ut futurum, in aliquo signo rationis illud antecedenti.
- D Tertiò probatur conclusio, & magis impugnatur hic modus dicendi Suaris. Si propter aliquam rationem, scientia futurorum contingentium, existentiam decreti præcederet: maxime quia si per impossibile non existeret decretum, nec esset ab æterno præsens, Deus illud futurum cognosceret. Ita arguit Suarez ubi supra num. 6. At hæc ratio, & falsum supponit, & nihil concludit: Ergo hujus Authoris fundamentum ruinofum est. Probatur Minor, in primis quòd supponat falsum, patet; nam scientia quæ Deus cognoscit decretum, est intuitiva respectu illius, & consequenter ab existentia illius, ut à ratione à priori dependens: Ergo ex hypothesi quòd decretum non esset Deo præsens ab æterno, talis scientia per locum à priori destineret esse.
- E Quòd verò nihil concludat, probatur: nam eadem ratione cognosceret Deus Verbum ut futurum: Consequens est falsum: Ergo &c. Probatur sequela: Si enim per impossibile, Verbum ab æterno non esset, sed esset in tempore futurum, Deus ab æterno cognosceret ejus futuritionem; quod non potest negare Suarez, si vera est hypothesis, quam circa decretum confingit: Ergo si ex illa hypothesi circa decretum facta, rectè colligit Deum cognoscere suum decretum ut futurum, antequam intelligatur existens: id ipsum tenetur fateri respectu Verbi Divini, quod nempe ut futurum cognoscitur à Deo, antequam intel-

ligatur ut exercitè existens.

93. Probatur quartò conclusio, & magis impugnat Sententia Suaris, ex absurdo quod ex ea sequitur. Si enim Deus in signo rationis antecedente existentiam sui decreti, illud ut futurum cognoscat, cognoscat illud ut futurum necessario, & non liberè: Sed hoc est absurdum, & repugnans libertati divinæ: Ergo &c. Sequela Majoris probatur. Omne quod cognoscitur ut futurum, debet cognosci ut habens determinationem in sua causâ, ad existendum in duratione vel instanti sequenti: At divinum decretum, in eo signo, in quo secundum Suarem cognoscitur ut futurum, non potest cognosci ut habens determinationem liberam, sed naturalem & necessariam in voluntate divina: Ergo non potest cognosci ut liberè, sed ut necessario futurum. Minor probatur: Si enim in eo signo in quo secundum Suarem, decretum à Deo cognoscitur ut futurum, supponeret in voluntate divina aliquam determinationem liberam, supponeret in illa aliud decretum (omnis enim determinatio libera voluntatis divinæ, decretum est) & sic daretur decretum de decreto, & processus in infinitum. Unde si in tali signo illud concipiatur, ut habens aliquam determinationem in voluntate divina, non potest concipi habere in illa aliam determinationem, quam naturalem & necessariam. Quare ille Author, ut humanam libertatem astruat, destruit divinam; ac proinde etiam & humanam, quæ sine divina subsistere nequit; sicut nec rivulus sine fonte, neque radius sine Sole, nec universaliter illius effectus sine sua causa.

94. Denique rejici potest hæc sententia Suaris, ex alio inconvenienti, quod sequitur ex illa: Sequitur enim scientiam absolutorum in Deo, non minus esse mediam inter liberam & naturalem, quam scientiam conditionatorum, in Adversariorum sententia: Sed hoc illi non admittunt: Ergo &c. Probatur sequela Majoris: Scientia conditionatorum objectivè involvit liberum decretum, ut jam ferè omnes Adversarij fatentur; & tamen, quia non supponit illud subjectivè, ut exercitè existens, non est scientia libera, sed vel libera imperfectè, vel media inter naturalem & liberam; juxta diversas illorum sententias, infra referendas: Ergo similiter si scientia absolutorum, non supponat decretum subjectivè, & ut exercitè existens in Deo, sed objectivè tantum illud involvat, ut docet Suarez, non erit libera perfectè, sed media inter liberam, & necessariam.

§. IX.

Diluuntur argumenta Suaris.

95. Objicit primò Suarez: Deus, pro illo signo rationis, in quo nondum intelligitur habere liberum decretum, comprehendit suam essentiam, & voluntatem: Sed non potest illam comprehendere, nisi in ea cognoscat sua decreta futura in sequenti signo; cum enim cognitio comprehensiva sit omnibus modis perfectissima, debet se extendere ad id omne quod in objecto comprehenso continetur: Ergo Deus cognoscit sua decreta ut futura.

96. Secundò, Decreta Dei libera in illo signo rationis, in quo voluntas divina non concipitur adhuc determinata ad creandum v. g. hoc universum, non sunt actu præsentia in seipsis; cum in tali signo non habeant, nec concipiuntur habere existentiam: Ergo sunt futura, ac proinde ut ta-

97. **A** lia, ab intellectu divino cognoscuntur, & in illis futura contingentia, & actus liberi nostræ voluntatis.

Tertiò, In illo signo in quo Deus antecedit sua decreta libera, & concipitur habere scientiam simplicis intelligentiæ, ista propositio, *Deus non decernit in sequenti signo creare universum*, est falsa; cum sit difformis suo objecto, ac proinde ejus contradictoria, nempe: *Deus decernit in sequenti signo creare universum*, vera: Ergo decretum de creatione mundi, in tali signo est determinatè futurum, ac proinde cognoscibile ut tale ab intellectu divino.

98. **B** Quartò, Si Deus non posset cognoscere suum decretum ut futurum, maxime quia illud est æternum, & æternitate mensuratum: Sed hoc non obstat: Ergo illud cognoscit ut futurum. Major patet, Minor probatur dupliciter. Primò quia licet decretum sit æternum, hoc tamen non obest, quin illud sit & cognoscatur à Deo ut possibile, per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ comprehendit suam voluntatem, ut potentem ad liberè se determinandum, ad creationem v. g. hujus universi: Ergo à fortiori æternitas divini decreti, non obstat quin illud in aliquo signo rationis possit habere rationem futuri, & ut tale à Deo cognosci. Consequentia videtur manifesta, quia futurum minus distat à præsentem, quam possibile; cum istud non transeat in præsens, nisi mediante futuro.

99. **C** Secundò probatur eadem Minor. Si Deus ab æterno creasset Angelum operantem, v. g. diligentem, posset cognoscere talem dilectionem, ut posteriorem, & quodammodo futuram, respectu naturæ illius Angeli: Ergo non repugnat aliquid esse æternum, & nihilominus cognosci à Deo ut futurum, saltem virtualiter.

100. **D** Ad primum dicendum, quod quamvis Deus in illo priori in quo in eo concipiuntur tantum actus naturales & necessarij, comprehendat per scientiam simplicis intelligentiæ suam essentiam, & voluntatem; in ea tamen non cognoscit sua decreta ut futura, quia cum in tali signo divina voluntas sit omnino indifferens, & indeterminata ad productionem rerum, non est medium in quo divina decreta possint cognosci, ut determinatè futura: ut enim suprâ dicebamus contra Molinam, in principio indifferenti & indeterminato, non potest cognosci certus & determinatus effectus. Addo quòd, illud argumentum Suaris supponit dari in Deo aliquam prioritatem in quo, inter actus necessarios & liberos: quod esse falsum, constabit ex statim dicendis.

101. **E** Ad secundum nego Antecedens, quia signum illud in quo divina voluntas concipitur ut indifferens, & indeterminata ad creandum v. g. hoc universum, non est aliqua prioritas in quo, sed tantum à quo, quæ non sufficit ad futuritionem etiam virtuales, ut ostendimus §. præcedenti: alioquin proprietates possent dici futura; respectu essentia, & Pater æternus posset cognoscere suum Verbum ut futurum, ut ibidem dicebamus.

Explicatur & magis illustratur hæc responsio ex Salmanticensibus hic disput. 7. dubio 4. ubi docent, quòd licet inter actus liberos Dei & necessarios, sit aliqua prioritas instantis à quo, quatenus scilicet actus necessarij, sunt rationes liberorum, à quibus quasi à priori pendet; & etiam prioritas instantis in quo, secundum modum nostrum imperfectum concipiendi, qui tamen non

habet fundamentum in re: non tamen debet admitti prioritas instantis in quo, in ordine ad intellectum divinum, & fundata in ipso objecto. Nam ut egregie dicit D. Thomas loco supra citato, in Deo non concipitur actus liber ut egressurus, sed ut egrediens: sicut à causa agente in actu secundo, non concipitur effectus egressurus, sed actu egrediens: unde sicut licet principium actuale operationis, sit prius illa, prioritate naturæ, & instantis à quo; operatio tamen non est, nec concipi potest ut futura respectu illius, quia existit in eodem instanti cum illa: prioritas enim à quo, non est prioritas durationis, & existentiae, sed causalitatis tantum, & naturæ. Ita similiter, cum actus liberi sint posteriores necessariis, secundum instans tantum à quo, & non in quo, non possunt esse, nec concipi ut futuri, saltem ab intellectu divino.

101. Dices: Si actus liberi sint in eodem instanti in quo sunt necessarij, sequitur quod Pater aternus producendo Verbum, sua decreta, & in illis creaturas ut futuras cognoscat, & sic quod Verbum Divinum procedat ex cognitione futurorum: quod est contra communem Theologorum sententiam.

Respondent Salmanticenses ubi supra, negando sequelam Majoris, quia cum Verbum Divinum sit ens omnimodè necessarium, duo requiritur ex parte cognitionis à qua procedit: primum quidem, quod talis cognitio sit in eodem signo in quo prædictum Verbum intelligitur procedere. Secundum, quod illa sit de objecto omnino necessario, non verò contingenti, aut libero; ac proinde quod sit cognitio simpliciter necessaria: quod secundum deest divina cognitioni, ut terminatur ad actus liberos ipsius Dei, & ita prædicti actus, & eorum cognitio, se habent merè concomitanter ad productionem Verbi Divini, nec formaliter ad illam concurrunt. Ut in Tractatu de Trinitate dicemus.

Disp. 2.
art. 3.

102. Ad tertium, Negandum est suppositum Antecedentis, in quo supponitur quod Deus antecedit sua decreta libera, aliqua prioritate in quo, & non solum à quo. Si verò Antecedens intelligatur de signo rationis à quo, negandum est istam propositionem, *Deus non decernit creare mundum*, esse falsam: quia cum Verbum decernat, aut non decernat, significet de futuro, & actus divina voluntatis, quò Deus determinatur, sit ei præsens in omni signo in quo (eò quod mensuretur aternitate, & intuitivè ab illo cognoscatur) oportet ut respectu intellectus divini, semper sit falsa illa propositio de futuro, *Deus decernit*; ac proinde ejus contradictoria, nimirum, *de futuro non decernit*, semper vera. Addo quod, falsum est quod supponit Suarez in argumento: unam scilicet ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, esse determinatè veram, & alteram determinatè falsam, in signo antecedenti divinum decretum, de quo fuit articulo sequenti.

103. Ad ultimum nego Minorem: Ad cuius primam probationem dicendum est, Deum cognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ, suum decretum ut possibile; sumendo possibile improprie, & largo modo: secus si in propria & stricta significatione usurpetur. Possibile enim potest sumi duobus modis: primò improprie, & in ampla quadam significatione; prout scilicet significat illud quod absolutè non repugnat. Secundò proprie & strictè, & prout denotat illud quod con-

tinetur solum in potentia causæ, omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Quamvis ergo divina decreta possint dici possible primo modo, quia non repugnant esse (in quo etiam sensu, divina essentia, attributa, divina personæ, & omnia quæ sunt in Deo, possible dici possunt) in secunda tamen acceptione divina decreta non possunt esse, nec cognosci à Deo ut possible: ad hoc enim necessarium esset, ut Deus cognosceret in aliquo signo, & instanti rationis in quo, & non solum à quo, suam voluntatem, ut omnino indifferentem, & indeterminatam ad futuritionem, vel non futuritionem rerum: quod repugnare jam ostendimus.

B Ad secundam probationem Minoris principalis, respondeo primò negando Antecedens: Supposito enim quod Deus ab aeterno creasset Angelum diligentem, ejus dilectio non posset ab illo cognosci ut futura, quia essentia Angeli esset eà tantum prior, prioritate à quo, quæ (ut ostendimus) non sufficit ad futuritionem, etiam virtualem.

C Secundò, dato & non concessio Antecedente, negatur Consequentia & paritas. Ratio disparitatis est, quia in tali casu, substantia Angeli, ejusque dilectio, per accidens tantum mensurentur aternitate, tanquam mensuram non sibi propria, & essentiali: At verò divinum decretum, mensuratur aternitate, tanquam mensuram propria, & sibi essentiali.

ARTICVLVS IV.

An Deus certò præsciat futura contingentia, & libera in eorum veritate objectiva?

§. I.

Proponitur status questionis.

104. Notandum primò: Duplicem à Philosophis distingui veritatem, unam formalem quæ residet in intellectu cognoscente; alteram objectivam, quæ est in ipso objecto cognito, & quæ consistit in connexione prædicati cum subjecto: quæ si sit necessaria, & fundata in natura, & quidditate objecti, propositio quæ illam enuntiat, dicitur necessaria, & aeternæ veritatis: sin autem contingens, & proveniens ab extrinseco, vocatur de futuro contingenti.

105. Notandum secundò: sive potius supponendum, Propositiones de futuro contingenti, esse determinatè veras, aut falsas ab aeterno, pro omni instanti reali: quia nullum potest assignari instans reale, in quo Deus non se determinaverit, absolutè, vel conditionatè, circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilem, mediante decreto absoluto, vel conditionato: unde dependenter à tali decreto, ab aeterno in Deo existente, res omnes contingentes, & liberae, sunt ab aeterno determinatè futurae, vel non futurae, & consequenter propositiones de illis enuntiate, determinatè verae, vel false in omni instanti reali. Hoc tamen non obstante, Theologi distinguunt in Deo duo signa vel instantia rationis (abstrahendo ab eo quod sint instantia rationis in quo, vel solum à quo) in quorum priori Deus intelligitur in sua natura constitutus, cum suis attributis essentialibus, & ut cognoscens omnia possible per scientiam simplicis intelligentiæ, nihil tamen adhuc determinans circa futuritionem,

futuritionem, vel non futuritionem rerum. In secundo verò concipitur in Deo decretum, quò se liberè determinat ad illas producendas in aliqua differentia temporis, vel ad illas relinquendas in flatu merè possibilitatis. Queritur ergo, an in illo primo signo rationis, in quo adhuc non concipitur in voluntate divina decretum absolutum, vel conditionatum, circa futuritionem, vel non futuritionem rerum contingentium, illa sint determinatè futuræ, vel non futuræ, absolutè, vel conditionatè; & propositiones de illis enunciatae determinatè veræ; vel falsæ? Sive quod idem est, an futuritio determinata rerum contingentium, earumque veritas objectiva, sit dependens, vel independens à divino decreto? Si enim ab illo non dependeat, erit eo prior, & illud antecedens; si autem dependeat, erit eo posterior, & subsequens ad illud.

106. Notandum tertio, Quòd sicut quando dicitur, quòd alter oculus est necessarius ad videndum, hoc potest intelligi duobus modis: primò ut ly *alter* supponat determinatè, & pro aliquo in particulari, & individuo: secundo, ut supponat confusè, & indeterminatè, pro aliquo, quicumque ille sit, vel dexter vel sinister, ut explicari solet in Logica. Ita similiter, quando queritur an aliqua ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, sit vera vel falsæ, ante decretum, hoc potest intelligi, vel de aliqua indeterminatè, & confusè, quæcunque illa sit, vel de aliqua determinatè, in particulari, & individuo. Si questio in primo sensu intelligatur, extra dubium & controversiam est, aliquam ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, indeterminatè & confusè, debere esse veram, vel falsam: id est ambas non posse esse simul veras, & simul falsas. Unde solùm est difficultas, & controversia inter Theologos; an aliqua determinatè, in particulari, & in individuo, v. g. hæc *Antichristus erit. Petrus convertetur*, habeat determinatam veritatem objectivam, ante decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, in qua Deus certò cognoscat futura contingentia & libera.

107. Partem affirmativam tenent communiter Recentiores extra Scholam D. Thomæ. Sententiam tamen negativam expressè tradit Aristoteles cap. 8. Perhierm. D. Thomas ibidem lectione 12. omnesque ferè antiqui Aristotelis Interpretes: Ammonius, Averroës, Boëtius, Iulius Paccius, aliique Peripatetici, in illum locum: quibus ex Recentioribus subscribunt Fonseca 4. Metaph. cap. 7. in explanatione textus, & 3. Institutionum cap. 6. Henriques Tomo 2. lib. de ultimo fine hominis cap. 4. Bellarminus lib. 2. de gratia & libero arbitrio cap. 4. & 15. Toletus ad cap. 8. Perhierm. aliique plures. Eandem sententiam tuetur Scotus in 1. dist. 39. quæst. 1. §. *Viso de contingentia rerum*, ubi hæc scribit: *In illo primo instanti (antecedenti decreto) non sunt vera contingentia, quia nihil est tunc per quod habeant veritatem determinatam: posita autem determinatione voluntatis divine, jam sunt vera, videlicet pro illo secundo instanti.* Quòd nihil clarius & expressius in favorem nostræ sententiæ dici potest.

Tom. I.

§. II.

Vera Sententia stabilitur, & auctoritate Aristotelis & D. Thomæ firmatur.

Dico igitur: Propositiones de futuro contingenti, ante decretum, nullam habere veritatem objectivam determinatam, in qua Deus futura contingentia, vel libera certò cognoscat. Ita (ut dixi) expressè docet Aristoteles 1. de interpret. cap. 8. ubi loquens de futuris contingentibus, quæ talibus, & prout continentur in suis causis indifferentibus, antequam salvæ earum indifferentiæ, ad illorum productionem determinentur; ac proinde loquens implicitè & virtualiter de illis, ut præcedunt efficacæ decretum Dei, quòd causæ prædictæ determinantur, in ipso capitis exordio, sic ait. *In iis igitur quæ sunt, & fuerunt, necesse est affirmationem, vel negationem, veram vel falsam esse. In singularibus autem, atque futuris, non similiter se res habet, &c.* Quæ verba exponens Divus Thomas ibidem lect. 13. hæc scribit: *In præteritis & presentibus necesse est quòd altera oppositarum determinatè sit vera, & altera falsa, in quacunque materia: sed in singularibus quæ sunt de futuro, hoc non est necesse, quòd una sit determinatè vera, & altera falsa; & hoc quidem dicitur, quantum ad materiam contingentem.* Idem docet in 1. sent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. his verbis. *Futurum contingens non est determinatè verum antequam fiat, quia non habet causam determinatam.* Et quæst. 16. de malo art. 7. *Ea, inquit, quæ sunt ad utrumlibet, non possunt præcognosci in suis causis determinatè, sed sub disjunctione: utpote quia erunt vel non erunt, sic enim habent veritatem.* Videndus est etiam in hac parte quæst. 16. art. 7. ad 3. ubi expressissimè loquitur.

Ex quibus habes Gabrielem Vazquem, & alios Recentiores, non solùm malè de Aristotele mereri, sed etiam in D. Thomam graviter peccare, dum asserunt Aristotelem errasse, in eo quòd docuit propositionum contradictentium de futuro contingenti, neutram esse determinatè veram, vel falsam: quia (inquiunt) per hoc certam, & infallibilem futurorum contingentium præscientiam Deo denegavit. Patet, inquam, hanc responsionem non solùm esse frivolam, sed etiam S. Doctori injuriosam. Si enim in hoc errasset Aristoteles, non debuisset S. Thomas ei adherere, ejusque sententiam sequi, sed potius illum corrigere, ac emendare. Præterquam quòd, malè omnino discurrunt illi Authores, dum ex eo quòd Aristoteles docuit contradictentium de futuro contingenti, neutram esse determinatè veram, vel falsam, inferunt illum Deo certam futurorum notitiam abstulisse. Aliud enim est, quòd Deus futura contingentia ante decretum, & determinationem suæ voluntatis non cognoscat; cum pro eo priori non sint determinatè vera, nec proinde cognoscibilia; & aliud quòd ea absolutè non præsciat, nec prævideat; & si ex primo posset deduci secundum, eodem modo posset quis inferre, in Deo nullam esse libertatem, quia in eo signo rationis, in quo actus notionales, & necessarij in Deo concipiuntur, nullum in eo intelligitur libertatis exercitium. Item ex eo sequeretur, Deum non esse omnipotentem, nec iustum, nec misericordem; quia in eo signo rationis, in quo concipimus divinam naturam, ut est intra propriam lineam, præcisè per intellectum attri-

Hh

butis, non apprehendimus in illo omnipotentiam, nec iustitiam, aut misericordiam. Denique in Deo non esset Trinitas Personarum, quia in illo signo rationis, in quo divina natura, abstractis per intellectum personalitatibus, apprehenditur, nulla in eo concipiuntur relationes, aut personæ, vel actus notionales.

110. Non valet etiam aliorum responsio, qui dicunt Aristotelem & D. Thomam non negare unam ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti esse determinatè veram, quoad se, & respectu intellectus divini, sed solum quoad nos, & respectu intellectus humani, cui talis veritas occulta & incognita est. Non valet, inquam, hæc elusio: Tum quia, juxta illam, discrimen quod Aristoteles & D. Thomas inter propositiones de futuro contingenti, & de præsentis ac de præterito statuunt, subsistere nequit, cum non solum propositiones de futuro contingenti, sed etiam de præsentis & de præterito, possint esse nobis occultæ & incognitæ. Tum etiam, quia non aliam reddunt rationem, quare neutra ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti sit determinatè vera vel falsa, nisi quia futurum contingens non habet esse determinatum in suis causis, ut patet ex verbis D. Thomæ in 1. distin. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. supra relatis, ait enim: *Futurum contingens non est determinatè verum antequam fiat, quia non habet causam determinatam.* Sed hæc ratio probat futura contingenti non habere veritatem objectivam determinatam ante decretum, etiam quoad se, & respectu intellectus divini: Ergo prædicta interpretatio non est legitima.

§. III.

Conclusio ratione suadetur.

111. **P**otest insuper probari conclusio ratione fundamentali, quam sic breviter propono. Veritas objectiva determinata, de objecto absolutè, vel conditionatè futuro, præsupponit ipsum objectum ut absolutè, vel conditionatè futurum: Sed nullum contingens ante decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ, est absolutè, vel conditionatè futurum: Ergo nec ulla propositio de futuro contingenti determinatè vera vel falsa. Major constat ex illo communi Philosophorum axioma, *Ex eo quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa*: cuius ratio est, quia verum præsupponit ens, sicut proprietas essentiam. Minor autem constat ex dictis §. 2. articuli præcedentis, ubi demonstravimus ante decretum, & prædefinitionem divinæ voluntatis, nihil esse determinatè futurum: Tum quia ante illud res omnes sunt in statu mere possibilitatis, & solum habent esse in virtute & omnipotentia Dei; & tunc adhuc nihil amplius habebat mundus hic productus, quam qui solum est possibilis: Tum etiam, quia ante Dei decretum, futura contingenti non habent esse futurum ex natura sua, aliàs Deus non posset facere ut non essent futura; neque ex Dei causalitate, cum enim Deus sit agens liberum, non potest intelligi aliqua ejus causalitas, ante decretum, & liberam determinationem suæ voluntatis.

112. Adde quod, futurum (ut supra ostendimus) est illud quod est determinatum in causa, ad habendam existentiam pro duratione sequenti: unde cum ante decretum, quod est libera determinatio divinæ voluntatis, nihil sit determinatum in causa prima, ad habendam existentiam pro du-

ratione sequenti, nihil etiam antecedenter ad illud, potest esse, vel concipi ut determinatè futurum: sicut nec ante Dei potentiam, nihil potest esse, vel concipi ut possibile.

113. Probatur secundo conclusio: Omnis veritas objectiva determinata, debet fundari in aliquo esse; cum veritas consequatur ad ens: Vel ergo veritas objectiva futurorum contingentium ante decretum, fundatur in esse quod habent in se, vel in esse quod habent in suis causis? Neutrum dici potest: Ergo nullam habent veritatem objectivam ante decretum. Minor, quantum ad primam partem, constat: contingenti enim, quando sunt futura, non sunt in se, ut patet: Ergo veritas objectiva eorum, si quam habeant, non potest fundari in esse quod habeant in se. Probatur verò quantum ad secundam. Nulla res futura habet esse certum & determinatum in causa indifferenti, & impedibili, ut supra contra Molinam ostendimus: Sed ante decretum omnis causa libera & contingens, est indifferentis, & impedibilis, saltem à Deo: Ergo ante illud non habet esse certum & determinatum in suis causis. Unde D. Thomas in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. *Quædam causa sunt quæ se habent ad utrumque: & in istis causis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem.*

114. Confirmatur: Veritas objectiva, ut diximus in primo notabili, consistit in connexione prædicati cum subjecto: At in signo rationis antecedente divinum decretum, nulla potest esse aut concipi connexio inter prædicatum & subjectum propositionum de futuro contingenti: Ergo nec ulla veritas objectiva. Minor probatur, in tali signo nulla potest esse vel concipi causa, quæ certò & infallibiliter conjungat extrema propositionis de futuro contingenti, v. g. existentiam cum Antichristo, vel conversionem cum Petro: nam in tali signo non concipitur in Deo, nisi omnipotentia nudè sumpta, & omnino indeterminata ad productionem rerum, & secundum principia Adversariorum, decretum indifferens concurrenti ad quodcumque homo voluerit: At connexio illorum extremorum, non potest procedere, nec à divina omnipotentia nudè sumpta, & indeterminata, neque à decreto indifferenti: quia (ut sæpe diximus cum S. Thoma) à causa indifferenti, ut indifferens est, non potest oriri certus & determinatus effectus: Ergo in signo antecedenti decretum, nulla potest esse aut concipi connexio determinata inter prædicatum & subjectum propositionum de futuro contingenti.

115. Probatur tertio: Adversarij dum intendunt suadere determinationem veritatis objectivæ in futuris contingentibus, pro priori ad decretum, committunt circulum vitiosissimum: etenim determinationem veritatis objectivæ suadere nituntur, ut probent determinationem veritatis formalis existentis in divino intellectu, quod patet, ponunt enim determinatam veritatem objectivam in futuris contingentibus, ut in ea certò à Deo cognoscatur, cognitio omnino infallibili, quæque non sit exposita falsitati: hoc autem idem est ac probare determinationem veritatis formalis. At etiam determinationem veritatis objectivæ colligitur ex determinatione veritatis formalis: Ergo committunt circulum vitiosum. Minor subsumpta probatur: nam pro illa determinatione sic arguunt. Tunc propositio est vera determinatè, quando significat rem sicuti est: Sed hoc habet propositio de futuro contingenti

ante decretum : Ergo ante illud habet veritatem determinatam. At propositio significans, est formalis, non autem objectiva; hæc enim non significat, sed significatur. Ergo etiam ex veritate determinata propositionis formalis, conantur inferre determinatam veritatem objectivam futurorum contingentium, ac proinde circulum committunt vitiosissimum. Ita egregie illustrissimus & sapientissimus Magister Petrus Godoy, Episcopus Oxoniensis, in manuscriptis Tractatibus de scientia Dei.

116. Probatur quartò conclusio, evertendo præcipuum Adversariorum fundamentum. Si propositiones de futuro contingenti essent veræ determinatè, pro priori ad decretum, maximè quia in tempore futuro habebunt suam de inesse veram: v. g. ista propositio, *Si Deus Petrum vocaverit, consentiet*, ideo secundùm Adversarios, est determinatè vera ante decretum, quia adveniente tempore, pro quo consensus futurus dicitur, & conditione postà, Petrus consentiet determinatè: At ex veritate propositionis de inesse, non licet colligere veritatem determinatam, in propositione de futuro, pro omni priori naturæ, sed ad summum pro omni instanti reali antecedenti: Ergo ruit præcipuum fundamentum adversæ sententiæ. Major patet, Minor probatur. Ex tali veritate de præfenti, non sequitur fuisse veras propositiones de futuro, pro omni instanti naturæ; alias ex hoc quòd Petrus modò consentiret vocationi Dei, licebit inferre fuisse consensurum, sub conditione quòd vocaretur, pro signo possibilitatis rerum; imò & pro signo antecedente divinam omnipotentiam, & ipsius Dei existentiam, quod nemo dicit: Ergo nec rectè colligitur futuritio determinata, pro priori ad decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ.

117. Probatur quintò, & simili argumento aliud Adversariorum fundamentum convellitur: illi enim ex natura & vi oppositionis contradictoriæ, inferunt determinatam veritatem aut falsitatem in propositionibus de futuro contingenti ante decretum: Sed ex natura & vi oppositionis contradictoriæ, malè inferitur talis determinata veritas aut falsitas, pro priori ad divinum decretum: Ergo aliud ipsorum fundamentum corrui. Major est certa, & constabit ex verbis Patris Martinoni infra referendis. Minor verò probatur. Vis contradictionis non petit quòd una propositio sit determinatè vera & altera falsa, pro priori ad decretum divinum; sed ad summum petit quòd pro omni instanti reali, una sit vera, & altera falsa: Ergo ex vi & lege contradictionis, non benè inferitur determinata veritas aut falsitas in propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, pro priori ad decretum. Consequentia est legitima, Antecedens verò probatur. Vis contradictionis non petit quòd una propositio sit determinatè vera, & altera falsa, pro omni priori: Ergo nec etiam pro priori ad decretum. Antecedens est certum, alias propositiones contradictoriæ de futuro contingenti, essent veræ, etiam pro priori ad rerum possibilitatem; imò quòd magis est, sequeretur quòd pro priori ad existentiam Dei, & ad prædicata necessaria illius, deberent verificari. Ex quo ulterius fieret, priùs aliquid creatum, esse futurum, quam Deus conciperetur existens: quò nihil absurdum dici potest. Consequentia autem videtur manifesta, quia nulla est ratio probans veritatem determi-

Tom. I.

A natam in propositionibus de futuro contingenti, pro priori ad decretum, ex vi & lege contradictionis, quæ pari efficacità non militet, pro omni priori & signo imaginabili, ut constabit cum motiva adversæ sententiæ expendemus.

118. Probatur sextò conclusio destruendo aliud fundamentum Adversariorum. Si ob aliquam causam, ex vi contradictionis una ex contradictoriis deberet esse determinatè vera, & altera determinatè falsa, maximè quia propositio disiunctiva composita ex contradictoriis, v. g. ista, *Petrus in his occasionibus & circumstantiis postus operabitur, vel non operabitur*, habet pro illo priori determinatam veritatem, sic enim arguunt Adversarij: At hæc ratio est nulla: Ergo Adversarij ruinoso nituntur fundamento. Probatur Minor: Illa propositio non solum est vera, sed etiam est omnino necessaria: At nulla ex suis partibus est necessaria: Ergo veritas prædictæ propositionis non sumitur ex veritate partium, & consequenter ex eo quòd sit determinatè vera pro priori ad decretum, non rectè colligitur determinata veritas partium illius, pro illo priori.

119. Confirmatur: Illa propositio non tantum est vera, pro priori ad decretum, subsecuto ad signum possibilitatis, sed etiam pro signo possibilitatis rerum: Atqui pro isto signo nulla ex suis partibus, est vera determinatè, ut fatentur Adversarij: Ergo ex eo quòd sit vera pro priori ad decretum, non rectè colligitur determinata veritas alicujus partis, pro illo priori. Minor patet, Major probatur. Ista propositio est æternæ veritatis, non minus quàm hæc: *Homo est animal rationale*: imò est veritas primorum principiorum, sicut & ista, *Quodlibet est vel non est*, quæ est unum ex primis principiis, ex solis terminis manifestum. Ergo sicut hæc propositio, *Homo est animal rationale*, quia est necessaria, gaudet veritate, pro signo possibilitatis rerum, terminatque scientiam necessariam Dei; ita etiam prædicta propositio, pro signo possibilitatis, erit vera, scientiamque necessariam terminabit.

§. IV.

Demonstratur ex Adversariorum sententiæ, tolli libertatem & contingentiam rerum.

120. Prima ratio sumitur ex ipsis principiis Adversariorum, & potest sub hac forma proponi. Illud quod est futurum ex vi & natura oppositionis, quæ est inter duas propositiones contradictorias, est futurum necessariò, necessitate absolutà, & antecedente: At juxta principia Adversariorum, contingentia sunt futura, ex vi & natura oppositionis contradictoriæ: Ergo sunt futura necessariò, necessitate absolutà & antecedente. Major constat, effectus enim subsequens ad causam necessariam necessitate absolutà, eandem sortitur cum ea necessitatem: Atqui vis & natura oppositionis contradictoriæ, est causa necessaria necessitate absolutà; cum illa fundetur in hoc primo principio, *Quodlibet est vel non est*, quò nihil potest dari magis necessarium: Ergo si futuritio rerum contingentium procedat ex vi & natura oppositionis contradictoriæ, aut in illa fundetur, erit necessaria necessitate absolutà. Minor autem probatur. Ex eodem principio oriri debet futuritio in rebus contingentibus, ex quo oritur veritas objectiva in propositionibus contradictoriis, quæ de illis enuncian-

H h ij

tur: cum talis veritas objectiva, supponat futu-
 rationem in rebus contingentibus, vel sit ipsa
 met futuritio rerum, ut objecta intellectui divi-
 no: Atqui talis veritas objectiva, secundum
 principia Adversariorum, oritur ex natura & vi
 oppositionis contradictoriae: Ergo & futuritio
 rerum contingentium. Minor constat, ideo enim
 Adversarij volunt unam contradicentium de fu-
 turo contingenti esse determinate veram, & al-
 teram falsam ante decretum, quia sunt contradi-
 ctoriae, & quia talis est lex, & natura contradi-
 ctionis, ut una pars debeat semper esse determi-
 nate vera, & altera falsa: Ergo veritas illa ob-
 jectiva in propositionibus de futuro contingenti,
 non aliunde oritur, quam ex ipsa natura contra-
 dictionis, seu oppositionis contradictoriae.

121. Secunda ratio potest sic formari. Illud quod est
 futurum ante primum principium, & primam
 veluti radicem totius libertatis, & contingentiae
 in rebus, est necessariò, & non liberè futurum;
 implicatur enim dari, vel concipi aliquam liberta-
 tem, aut contingentiam in rebus, ante primum
 principium, & primam radicem illius: At juxta
 principia Adversariorum, res sunt adhuc, sal-
 tem conditionate, ante primum principium,
 primamque radicem totius libertatis, & contin-
 gentiae: Ergo sunt necessariò, & non liberè fu-
 turae. Major constat, Minor verò probatur. De-
 cretum divinum est primum principium, & velu-
 ti prima radix libertatis & contingentiae in re-
 bus: At in sententia Adversariorum, res sunt
 determinate futurae, saltem conditionate, ante
 decretum: Ergo sunt futurae ante primum prin-
 cipium, & primam radicem totius libertatis, &
 contingentiae in rebus. Minor constat, Major
 verò probatur ex eo quòd divinum decretum est
 primum liberum, & tale per essentiam; è contra
 verò libertas quae est in rebus, est creata, depen-
 dens, & participata à Deo: unde cum primum
 in quolibet genere, sit causa ceterorum, & il-
 lud quod est tale per essentiam, sit causa eorum
 quae sunt talia per participationem, manifestum
 est, divinum decretum esse primum principium,
 & primam radicem totius libertatis creatae, &
 participatae à rebus: sicut Sol est fons, & origo
 totius lucis, & caloris in corporibus inferiori-
 bus. Ex quo principio D. Thomas supra quaest.
 2. art. 3. ex variis gradibus bonitatis, & perfe-
 ctionis, quae relucent in rebus creatis, demon-
 strat dari unum primum ens, summè bonum, &
 perfectum, quod est prima causa, primumque
 principium totius entitatis, & bonitatis in rebus
 creatis.

122. Confirmatur primò: Nulla potest dari perfe-
 ctio simpliciter simplex in rebus creatis, quae non
 procedat immediate à Deo, tanquam à primo
 principio, sicut nullus potest esse radius, qui non
 procedat à Sole, nec ullus rivulus, qui non pro-
 manet à fonte. Unde dicitur Jacobi 1. *Omne da-
 tum optimum, & omne donum perfectum, desur-
 sum est descendens à Patre luminum.* Sed libertas
 actualis est aliqua perfectio simpliciter simplex,
 quae competit solum perfectissimis & nobilissi-
 mis creaturis hujus universi, hominibus scilicet
 & Angelis: Ergo debet immediate procedere
 & emanare à Deo, tanquam à primo prin-
 cipio: non potest autem ab illo immediate proce-
 dere, nisi ratione liberi decreti suae voluntatis,
 quo efficaciter praedestinit, creaturam infallibili-
 ter simul & liberè operaturam, & quo attingit,
 & causat, non solum substantiam, sed etiam mo-

A dum libertatis, & contingentiae in nostris opera-
 tionibus; decretum enim indifferens, ut infra di-
 cemus, non causat, sed expectat, vel supponit li-
 beram determinationem voluntatis humanae:
 Ergo si res ponantur, vel supponantur determi-
 nate futurae, antecederet ad decretum praede-
 terminans, ponuntur & supponuntur futurae, an-
 te primum principium, & primam veluti radi-
 cem totius libertatis actualis; ac proinde suppo-
 nuntur futurae necessariò, & ex natura rei, non
 verò liberè & contingenter.

Confirmatur secundò: Futuritio quae antecedit
 omnem libertatem tam Dei, quam creaturarum,
 est necessaria, & non libera: At futuritio quae est
 prior decreto, antecedit omnem libertatem, tam
 Dei, quam creaturarum: Ergo est necessaria, &
 non libera. Minor quantum ad primam partem
 constat, cum enim decretum sit libera determi-
 natio voluntatis divinae, evidens est quòd futu-
 ritio quae est prior decreto, est prior libertate di-
 vina. Probatur verò quantum ad secundam:
 cum enim omnis libertas creata, sit participata à
 divina; & quod est tale per participationem, non
 possit esse, nec concipi in eo signo, in quo adhuc
 non est, nec concipitur illud quod est tale per es-
 sentiam, manifestum est futuritionem rerum
 contingentium, non posse esse, vel concipi ut li-
 beram, per ordinem ad voluntatem creatam, in
 signo antecedenti decreto, in quo nullum ad-
 huc est, nec concipitur exercitium libertatis in-
 creatae, nec ulla libera determinatio voluntatis
 divinae, circa res creatas, & illarum existentiam,
 vel futuritionem.

Confirmatur tertio: Libertas divina & huma-
 na essentialiter inter se subordinantur, & se ha-
 bent per modum primi, & secundi liberi: unde
 cum repugnet quòd aliquid precedat primum
 alicujus ordinis, & non precedat secundum, ei
 essentialiter subordinatum, implicat quòd futu-
 ritio rerum contingentium, antecedit decretum,
 & liberam determinationem voluntatis divinae,
 & non precedat similiter electionem, ac deter-
 minationem voluntatis humanae. Sicut repugnat
 quòd aliquis motus corporalis, sit prior motu
 primi mobilis, & posterior motibus aliorum
 corporum caelestium inferiorum, quae illi subor-
 dinantur, & ab ejus impulsu, & motione de-
 pendent.

Tertia ratio quam supra insinuavimus, potest
 sub hac forma breviter proponi. Quod convenit
 alicui ex se, & ex sua natura, convenit ei ne-
 cessariò, & non liberè, seu contingenter: At fu-
 turitio quae antecedit decretum, convenit rebus
 ex se, & ex sua natura: Ergo convenit illis neces-
 sariò, & non liberè. Major constat, Minor ve-
 rò probatur. Illud quod non convenit rebus ab
 extrinseco, competit illis ex se, & ex sua natura:
 Sed futuritio quae antecedit decretum, non com-
 petit rebus ab extrinseco: Ergo illis competit ex
 se, & ex sua natura. Minor probatur, Futuritio
 non potest convenire rebus ab alia causa extrin-
 seca, nisi vel à Deo, vel à causa secunda: Sed ante
 decretum non potest illis convenire, nec ex cau-
 salitate Dei, nec ex efficientia alicujus agentis
 creati: Ergo non potest illis convenire ab extrin-
 seco. Minor quantum ad primam partem est
 evidens, cum enim Deus non sit agens naturale,
 sed liberum, nulla potest in eo esse vel concipi
 causalitas, antecederet ad liberum decretum
 suae voluntatis. Probatur verò quantum ad se-
 cundam. Cum omne agens creatum sit subordi-

natum Deo in agendo, & ab eo essentialiter dependens, non potest esse vel concipi ut agens, & ut exercens aliquam causalitatem circa alias res creatas, in eo signo rationis, in quo Deus non est, nec concipitur, ut liberè agens, alioquin tale agens creatum, esset & conciperetur ut prima causa, & primum principium talis effectus: Ergo futuritio non potest competere rebus antedecretum, ex efficientia seu causalitate alicujus agentis creati.

126. Ultima denique ratio, quam etiam supra attingimus, & quam egregiè prosequitur Sanctus Thomas lect. 13, super cap. 8. Periherm. fundatur in eo quòd omne quòd est verum & futurum pro omni signo imaginabili, est tale necessariò, & ex natura rei, & non liberè seu contingenter. Ut enim ibidem cum Aristotele discurrit S. Doctor: *Si semper ponitur aliquid esse præsens, vel futurum, non potest non esse quin illud sit præsens, vel futurum: sed quòd non potest non esse, idem significat ac quòd est impossibile non esse: quòd autem est impossibile non esse, necesse est esse.* At juxta principia Adversariorum, veritas objectiva, & determinata futuritio, convenit contingentibus pro semper, & pro omni signo rationis imaginabili: Ergo convenit illis necessariò, & ex natura rei, non verò liberè & contingenter. Minor constat ex supra dictis, nam juxta principia Adversariorum, veritas objectiva, ac proinde determinata futuritio, convenit rebus contingentibus, ex natura & vi oppositionis contradictoriae, quæ habet vim in omni signo imaginabili, cùm contradictio fundetur in illo primo principio, *Quodlibet est vel non est, quòd est verum pro omni instanti, & signo rationis excogitabili: Ergo &c.*

§. V.

Duo corollaria præcedentis doctrinae.

127. EX dictis in primis habetur, Adversarios qui se libertatis patronos & vindices profitentur, reipsâ esse ejus destructores, ac pæremptores; eamque in suo primo principio, primaque veluti radice, extinguere ac præfocare; in eo scilicet quòd docent, contingentia habere veritatem objectivam, & futuritionem determinatam ante decretum, & determinationem voluntatis divinæ, quæ (ut ostendimus) est primum principium, & prima veluti radix totius libertatis & contingentia in rebus creatis. Quare D. Thomas, ut conciliet libertatem & contingentiam rerum cum divinis decretis, semper recurrit ad efficaciam voluntatis divinæ, attingentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis in nostris operationibus: ut videri potest 1. parte quæst. 19. art. 8. quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. in 2. ad Annibaldum dist. 44. quæst. 1. art. 4. ad 4. 1. Periherm. lect. 14. ubi sic loquitur. *Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, veluti causa quedam profundens totum ens, & omnes ejus differentias.* (Quàm pulchra consideratio ad habendam divinam magnitudinem ubique præsentem!) *Sunt autem differentia entis, possibile, & necessarium, & ideo ex ipsa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus &c.* Idem habet 6. Metaph. lect. 5. ubi etiam videndus est.

128. Habes secundo, futura contingentia absoluta, vel conditionata, in propositionibus contradi-

Tom. I.

A toriè oppositis, seu in vi, & lege contradictionis, non posse certò & determinatè à Deo cognosci, antecedenter ad decretum, ut docent Recentiores. Ut enim ostendimus, vis contradictionis non magis petit veritatem vnius partis determinatæ, v. g. affirmativæ, quàm alterius, scilicet negativæ; sed tantum exposcit quòd illæ sint impossibiles in veritate, vel falsitate: At in medio indifferenti non potest sciri aliquid determinatum, ut constat ex supra dictis contra Molinam: Ergo in propositionibus contradictorijs, ex vi contradictionis, non possunt futura contingentia, ut determinatè vera, vel ut determinatè falsa, cognosci.

§. VI.

Respondetur argumentis adversa sententia.

129. ARGUMENTA Adversariorum in hac materia, valde frigida ac iejuna sunt; ex dictis enim satis apparet, quàm sit infirmum ac imbecille fundamentum, quòd ex vi contradictionis desumunt, ita argumentantes. Vis contradictionis exigit, ut una ex contradictorijs sit determinatè vera, & altera determinatè falsa: At istæ propositiones, *si vocavero Petrum in tali occasione, consentiet. Et si vocavero Petrum in tali occasione, non consentiet:* sunt contradictoriae, pro priori ad decretum divinum: Ergo pro priori ad decretum, una illarum est determinatè vera, & altera determinatè falsa; & consequenter Deus provt sic illas cognoscit, ante decretum voluntatis suæ.

130. Confirmant hoc argumentum, ex eo quòd propositio disjunctiva, constans ex illis contradictorijs, est vera, pro priori ad decretum, determinatè veritate: At veritas disjunctiva, ex veritate alicujus partis desumitur, & consequenter determinata illius veritas, ex determinata veritate alicujus partis dependet: Ergo aliqua pars prædictæ disjunctivæ, debet esse determinatè vera, pro illo priori ad decretum divinum; & consequenter poterit à divino intellectu, pro illo priori, ut determinatè vera cognosci.

131. Ad hoc argumentum, quidam ex nostris respondent, concessâ Majori, negando Minorem, scilicet quòd pro priori ad decretum, illæ propositiones sint contradictoriae: nam pro illo priori, non sunt propositiones, eo quòd Deus pro illo priori, nihil de futuritione, aut non futuritione concipiat, & propositio significare non possit, nisi mediante cõceptu: unde hæ voces, *homo est animal, prolata à pstraco, non sunt propositiones, quia proferens illas, nihil de re concipit: cùm autem ad contradictionem necessariò debeat supponi essentia propositionis, consequens fit, quòd inter illas, pro priori ad decretum, non sit contradictio.*

132. Hanc solutionem & probo, & laudo, aliter tamen argumento respondeo, nempe distinguendo Majorem: Vis & natura contradictionis exigit, ut una ex contradictorijs sit determinatè vera, & altera determinatè falsa: pro omni instanti reali, concedo Majorem: pro omni priori naturæ, nego Majorem, & concessâ Minori, nego Consequentiam; & insto in signo possibilitatis, & in signo antecedenti; nempe prædicatorum quæ Deo necessariò conveniunt, in quibus nulla ex istis propositionibus potest esse vera aut falsa determinatè, & tamen potest idem argumentum pro illis signis formari. Insto etiam in propositionibus de præsen-

H h iij

ti: hæc namque propositio, *voluntas diligit*, A
contradictoriè opponitur isti, *voluntas non dili-
git*; & tamen licet una sit vera, & altera falsa
determinatè, pro instanti reali, neutra determi-
natè est vera, aut falsa, pro priori naturæ, pro
quo in eodem instanti reali, voluntas ut indiffè-
rens, per modum actûs primi præcedit.

133. Tertio responderi potest, quòd vis & natu-
ra contradictionis, exigit ut una ex con-
tradictorijs, sit determinatè vera, & altera
falsa: una determinatè formaliter, concedo:
una determinatè materialiter, nego. Sensus
distinctionis est, ex contradictione provenire,
quòd de facto utraque propositio nunquam sit
vera, vel utraque falsa, sed quòd si una sit vera, al-
tera debeat esse falsa: quòd verò hæc materialiter,
& in individuo sit vera, determinatè præ alia, hoc
non provenit ex contradictione, sed vel ex ma-
teria, ut in propositionibus necessarijs, vel ex
determinatione præsentialitatis, aut præteritio-
nis, ut in propositionibus de præsentibus, & præ-
teritis; aut ex determinatione causarum, ut in
propositionibus de futuro contingenti: unde
antecedenter ad decretum, quòd est determi-
natè vera, vel falsa; sed una tantùm indetermi-
natè, & sub disjunctione, eo ferè modo, quò
alter oculus dicitur necessarijs ad videndum, ut
exposuimus §. 1. annotatione tertiâ. Ex quo pa-
tet responsio ad confirmationem, dicendum
enim est, quòd sicut disjunctiva est necessaria, si
constet ex partibus impossibilibus; licet neu-
tra earum sit necessaria, ut patet in hac, *Pe-
trus est albus, vel non albus*: ita tota disjunctiva
potest esse determinatè vera, etiamsi nulla pars
sit determinatè vera; quia ad necessitatem, aut
veritatem determinatam disjunctivæ, sufficit
impossibilitas partium, secundùm veritatem
aut falsitatem.

134. Objicies secundo: Illa propositio est determi-
natè vera, quæ est conformis suo objecto: Sed
hæc propositio, *Antichristus erit*, etiam pro
priori ad decretum, est conformis suo objecto:
Ergo est determinatè vera. Major patet, Mi-
nor probatur. Tunc propositio est conformis
objecto, quando illud ita se habet, ut per eam
enunciatur: Sed objectum hujus propositionis,
Antichristus erit, ita se habet ut enunciatur per
illam; cùm reverà Antichristus sit habiturus
existentiam in aliqua differentia temporis, ut est
certum de fide, & in scriptura revelatum: Ergo
hæc propositio, etiam pro priori ad decretum, est
conformis suo objecto.

135. Confirmatur: Illa propositio de futuro est de-
terminatè vera, quæ aliquando habebit suam
de præsentibus, seu de inesse veram: veritas enim
propositionis de futuro, per suam de inesse, seu
de præsentibus regulari & cognosci debet: Sed
hæc propositio, *Antichristus erit*, habebit ali-
quando suam de inesse veram; aliquando enim
verum erit dicere, *Antichristus nunc est*, ut est
certum de fide: Ergo est determinatè vera.

136. Confirmatur amplius: Objectum hujus pro-
positionis, *Antichristus erit*, non est determinatio
causæ primæ (alioquin non esset de futuro, sed de
præsentibus, sed existentia ipsius Antichristi, habenda
pro tempore: Ergo quamvis causæ primæ, in si-
gno antecedenti decretum, non sit determinata
ad producendum Antichristum, hoc tamen non
obstat, quin talis propositio, pro illo priori,
sit determinatè vera.

137. Ad objectionem respondeo, concessa Majo-

ri, negando Minorem: ad cujus probationem,
distinguo Majorem. Tunc propositio est con-
formis objecto, quando ita se habet, ut per
eam enunciatur: si hoc habeat ex vi illius si-
gni, in quo enunciatur, sive ex vi dispositio-
nis factæ in tali signo, concedo. Si hoc habeat
ex vi alterius signi, sive ex vi dispositionis factæ
in alio signo subsequenti, nego. Quòd autem
Antichristus sit habiturus existentiam, pro ali-
qua differentia temporis, hoc non provenit, ex
vi dispositionis factæ in signo antecedenti decretum;
sed ex vi ipsius decreti, quo voluntas di-
vina se determinavit ab æterno ad producendum
aliquando Antichristum; & quia tale decretum
& determinatio causæ primæ, in Scriptura re-
velatur, ideo hæc propositio *Antichristus erit*,
modò non solùm est determinatè vera, sed etiam
certa de fide.

Ad confirmationem similiter respondeo, 138.
concessa Majori, distinguendo Minorem: Hæc
propositio, *Antichristus erit*, formata pro priori
ad divinum decretum, habebit aliquando suam
de inesse veram, ex vi talis prioris, & dispositio-
nis in eo factæ, nego Minorem. Ex vi signi
posterioris, & divini decreti determinantis ali-
quando producere Antichristum, concedo Mino-
rem, & eodem modo distinguo Consequentem.

Ad secundam confirmationem, dicendum est 139.
C objectum propositionis de futuro contingenti,
neque esse solam determinationem causæ, ne-
que solam existentiam rei, ut habendam pro
tempore futuro; sed existentiam rei, ut habendam
ex vi præsentis determinationis causæ:
unde quamvis decretum, & determinatio cau-
sæ primæ, vel secundæ, non sit objectum harum
propositionum, est tamen ejus fundamen-
tum, & prima regula, primaque radix con-
formitatis quam habent cum illo; eo propor-
tionali modo quò indifferens iudicium rationis
est prima regula liberæ determinationis volun-
tatis, quamvis non sit objectum ipsius. Unde
ut aliqua res in aliquo signo sit, & concipiat
ut futura, non sufficit quòd sit aliquando
habitura existentiam (hoc enim potest verificari
de re possibili, considerata in statu meræ possi-
bilitatis, ut supra dicebamus) sed insuper
requiritur, quòd sit habitura existentiam, ex vi
præsentis determinationis causæ: quod non
potest verificari de Antichristo, pro priori ad
divinum decretum, cùm pro tali signo divina
voluntas sit omnino indifferens, & indeterminata
ad ejus productionem.

Dices, Sequitur ex hac responsione, omnem 140.
propositionem affirmativam de futuro contin-
genti, esse falsam, pro priori ad decretum, &
negativam, ejus contradictoriam, veram. Pro-
batur sequela, quantum ad primam partem,
quia propositionis affirmativæ falsitas, confit-
tur in hoc, quòd aliquid affirmet aliter ac est:
At dicta propositio affirmat aliquid pro illo
priori, aliter ac est, enunciat enim rem esse
futuram, quæ reverà pro illo priori non est
futura: Ergo est falsa. Ex quo probata manet
secunda pars sequelæ, nam id quòd sufficit ad
falsitatem affirmativæ, sufficit etiam ad verita-
tem negativæ contradictoriæ, ut patet.

Respondeo distinguendo Minorem: Affir-
mat aliquid quòd pro illo priori non est, ly
non est, accepto præcisivè, id est quòd pro illo
priori, non intelligatur esse, concedo Mino-
rem. Accepto repugnantè, & contrariè, ne-
go Minorem, & Consequentiam. Quia ut falsa

esset hæc propositio, necessarium erat, quod affirmaret aliquid, quod pro illo priori non esset, contrariè, aut repugnanter: id est, quod haberet aliquid ex vi illius prioris, repugnans futurationi quam affirmat.

Hæc solutio potest hoc exemplo elucidari. Quando aliquis considerando hominem secundum se, & sua prædicata essentialia, dicit, *homo non est albus*, tunc *ly non albus*, potest dupliciter sumi; primò repugnanter, & contrariè; & in hoc sensu, propositio est falsa, quia significat albedinem homini repugnare: secundo, merè præcisivè, & sic talis propositio est vera, significat enim, hominem non esse essentialiter album, & naturam humanam esse de se indifferentem ad albedinem, vel non albedinem. Ita similiter, quando dicitur, Antichristus pro priori ad decretum non est futurus, *ly non futurus*, potest sumi repugnanter & contrariè, & denotare futurationem Antichristo repugnare; & in hoc sensu, hæc propositio est falsa, nec est in materia contingenti, sed impossibili: impossibile enim est, futurationem Antichristo repugnare. Secundo *ly non futurus*, potest sumi purè præcisivè, prout significat Antichristum, ex vi signi antecedentis decretum, esse indifferentem ad futurationem, vel non futurationem, & ab utraque præscindere; & sic propositio est verissima, sed non est in materia contingenti, sed necessarium; cum necessariū sit, ante decretum, & determinationem voluntatis divinæ, res omnes esse in statu merè possibilitatis, & indifferentes ad futurationem vel non futurationem. Aliam hujus instantiæ solutionem dabimus in Tractatu de Angelis.

Disp. 7. art. 4. §. 3.

142. Objicies ultimo: Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, ut docent Philosophi in Logica: At determinatæ essentiæ convenire debent determinatæ proprietates, in omni signo imaginabili: Ergo veritas & falsitas debent convenire propositionibus de futuro contingenti, in omni signo imaginabili, subindeque in signo rationis antecedenti divinum decretum.

Respondeo primò hoc argumentum nimis probare, quia ex illo sequitur, propositiones de futuro contingenti esse determinatè veras aut falsas, ac proinde illarum objectum determinatè futurum, vel non futurum, non solum pro priori ad decretum, sed etiam pro signo possibilitatis rerum; cum pro tali signo, & quocunque alio imaginabili, proprietates debeant convenire essentiæ.

143.

Respondeo secundo distinguendo Majorem. Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, formalis, concedo: materialis, nego. Propositiones autem de futuro contingenti, pro priori ad divinum decretum, non sunt formaliter propositiones, sed tantum materialiter, ut supra annotavimus.

Respondeo tercio distinguendo Majorem: Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, proprietates respectivæ, concedo; absoluta, nego. Similiter distinguo Minorem: Determinatæ essentiæ convenire debent determinatæ proprietates, si sint absolute, concedo: si sint respectivæ, nego.

Explicatur: Sicut æqualitas vel inæqualitas sunt proprietates quantitatis, non absolute, sed respectivæ: quia una quantitas dicitur æqualis per ordinem ad alteram cui commensuratur,

A & inæqualis per ordinem ad aliam quam excedit, vel à qua exceditur. Ita similiter veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, non absolute, sed respectivæ; quia sumuntur per ordinem ad objectum, & ex conformitate, vel difformitate quam habet ad illud: unde sicut si daretur una tantum quantitas, neque esset æqualis, neque inæqualis, sed indifferens ad utrumque: ita si detur aliquid signum rationis, in quo objectum propositionis de futuro contingenti, non sit determinatè futurum vel non futurum; illa etiam, in tali signo, non erit determinatè vera vel falsa, sed non vera & non falsa, id est indifferens ad veritatem & falsitatem.

B

ARTICVLVS V.

Vera sententia stabilitur, & medium in quo Deus futura contingentia cognoscit, explicatur.

Sapienter monet Ecclesiastes, omnia tempus habere, & tempus esse plantandi, tempus evellendi; tempus destruendi, & tempus ædificandi. Articulis præcedentibus, falsas Recentiorum sententias confutavimus, nunc tempus est, ut veram D. Thomæ & Discipulorum ejus sententiam stabiliamus, & medium in quo Deus futura contingentia certò & infallibiliter cognoscit, breviter declaremus. Hic solum agemus de futuris absolutis, de conditionatis verò dicemus disputatione sequenti.

C

§. I.

Præscientiam futurorum fundari in decreto, seu prædefinitione voluntatis divinæ, SS. Patrum testimoniis ostenditur.

Dico igitur: Deum cognoscere certò & infallibiliter futura contingentia absoluta, in decreto & prædefinitione suæ voluntatis, sive potius in essentia & omnipotentia divina, ut per tale decretum determinata.

D

Probatur primò ex Dionysio, & alijs SS. Patribus supra citatis, qui apertè docent Deum omnia in sua essentia tanquam in causa cognoscere: Sed essentia divina non est causa futurationis rerum, nisi ut determinata per liberum divinæ voluntatis decretum; cum Deus non agat ex necessitate nature, sed ex beneplacito suæ voluntatis: Ergo omnia futura Deus cognoscit in suo decreto.

144.

Disp.

2. art. 6.

§. 2.

Probatur secundo ex Hilario 9. de Trinit. sic dicente: Sed *Quæ Deus facere decrevit, in sua voluntate cognovit*: Sed Deus, cum non sit agens naturale, sed liberum, decrevit ab æterno facere universa quæ in tempore operatur, etiam futura contingentia & libera, juxta illud Apostoli ad Ephesios 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: Ergo Deus in decreto suæ voluntatis, futura contingentia & libera cognoscit.

E

Probatur tercio ex Augustino libro de prædestin. Sanctorum cap. 10. ubi certam de futuris & promissis notitiam repetit à prædestinatione & decreto Dei, ait enim: *Prædestinatione Deus ea præscivit quæ fuerat ipse facturus*. Et ibi agens de promissione facta Abrahamæ, Patrem multarum gentium esse constituendum, post multa hæc adiungit: *Credidit Abraham dans gloriam Deo, quoniam quæ promisit, po-*

145.

zens est & facere. Non ait predicere, non ait præscire, nam & aliena facta potest predicere atque præscire, sed ait potens est facere, ac per hoc facta non aliena, sed sua. Et supra dixerat: Non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Item libro 26. contra Faustum cap. 4. reddens rationem cur nesciat an aliquid sit futurum: Ideo (inquit) nescio, quia quid habeat hac de re voluntas Dei non later: illud me tamen non later, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet. Insuper in libro de bono persever. cap. 17. loquens de bonis operibus, ait: Si Deus ea se daturum esse præscivit, profecto prædestinavit. Quæ consequentia nulla esset, si præscientia bonorum operum non esset fundata in decreto & prædefinitione voluntatis divinæ. Denique idem S. Doctor 9. de civitate cap. 22. docet quod rerum etiam contingentium æternæ & incommutabiles rationes, id est ideæ, in divina insunt sapientia, quas beati Angeli contemplant, mutationes rerum prævident. Si autem Angeli in divinis ideis, non nudè sumptis (quo pacto res solum ut possibiles repræsentant) sed ut per liberum divinæ voluntatis decretum determinatis, Beati Angeli futura contingentia prævident, à fortiori Deus in tali medio ea cognoscit, cum visio beatifica sanctorum Angelorum, sit divinæ scientiæ & cognitionis participatio.

§. II.

Eadem præscientia fundata in decreto, autoritate D. Thomæ fulcitur.

146. **C**VM Recentiores quidam cum Campanella contendunt, D. Thomam, neque scientiam mediam, neque decretum prædeterminans admittere, nullumque aliud medium in quo futura contingentia præsciat, quam eorum in æternitate præsentiam assignare: ut hujus sententiæ falsitas apertè constat, duo breviter hic præstanda sunt. In primis demonstrandum est, S. Doctorem varijs in locis suorum operum, nempe in sententijs, & ad Annibaldum, nec non in quæstionibus disputatis, & in Summa contra Gentes, utrumque medium in quo Deus futura contingentia præsciat (nimirum decretum, & præsentiam futurorum in æternitate) nec semel, nec obscurè expressisse. Deinde ratio reddenda est, cur in Summa Theologica, art. 13. hujus quæstionis agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium, ut demonstrat Deum talia futura cognoscere, non recurrit ad decretum, sed ad præsentiam futurorum in æternitate; Sic enim discurre: *Æternitas tota simul existens ambit totum tempus, ut supra dictum est; unde omnia que sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia; non solum eâ ratione quâ habet rationes rerum apud se præsentis, ut quidam dicunt; sed quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in sua præsentia- litate. Unde manifestum est, quod contingentia & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam præsentia- litem, & tamen sunt futura contin- gentia suis causis comparata.*

147. Primum demonstro, assignando loca in quibus S. Thomas utrumque medium (nempe decretum, & præsentiam futurorum in æternitate) expressit, vel saltè insinuavit. In pri-

A mis ergo S. Doctor in 1. sentent. dist. 38. qu. 1. art. 5. explicans modum quo Deus futura contingencia cognoscit, sic ait: *Deus non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cujus potestate res erat futura, sed ipsum esse rei intuebatur, &c.* Quo in loco, non solum exprimit præsentiam rerum in æternitate, in qua Deus (ut infra ostendemus) futura contingencia intuitivè cognoscit, sed etiam decretum suæ voluntatis, à quo res habent futuri- tionem: nam per ordinem suæ voluntatis ad res, ex cujus potestate dicit illas esse futuras, nihil aliud intelligi potest, quam divinum decretum, à quo res extrahuntur è statu meræ possibilitatis, & transferuntur ad statum determinatæ futuri- tionis.

B Secundo, D. Thomas ad Annibaldum lib. 1. dist. 38. qu. 2. art. 1. utrumque medium indica- vit: Nam ibi agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium, & recurrens ad præsentiam æternitatis in corpore articuli, prius in secundo argumento *sed contra*, sic ait: *Deus scit res in quantum est causa rerum, ut ex supra dictis patet: Sed est causa non solum necessariorum, sed etiam contingentium: Ergo ipse scit non solum necessaria futura, sed etiam contingentia.* Ubi notiam quam Deus habet futurorum contingen- tium, reducit ad causalitatem ejus, in qua includitur divinum decretum, determinans scientiam Dei, ejusque omnipotentiam applicans.

C Tercio idem S. Doctor in quæstionibus disputa- tis utrumque medium designavit. Nam qu. 2. de verit. art. 12. quaerit *utrum Deus futura contingencia cognoscatur?* Et in corpore articuli redu- cit cognitionem illorum ad præsentiam in æternitate; sed antea in argumentis *sed contra*, recur- rit ad divinam causalitatem, in qua, ut dicebamus, divinum decretum involvitur. Nam in argumento quarto *sed contra*, sic ait: *Deus cognoscit res in quantum est causa earum: Sed Deus non tantum est causa necessariorum, sed etiam contingencium: Ergo tam necessaria, quam contin- gentia cognoscit.* Et in argumento sexto *sed con- tra*, sic discurre: *Scire est causam rei cognoscere: Sed Deus scit omnium contingentium causas, scit enim seipsum, qui est causa omnium: Ergo ipse scit contingentia.*

D Quarto, scientia quæ subjacet libertati volun- tatis divinæ, subjacet divino decreto, illique ut medio innititur: Sed juxta D. Thomam, scientia Dei respectu futurorum contingentium, subjacet libertati voluntatis divinæ: Ergo divino decreto ut medio innititur, Major patet, decretum enim est ipsum exercitium divinæ libertatis. Minor verò docetur à D. Thoma in 1. dist. 39. qu. 1. art. 1. ad 5. his verbis: *Licet esse & scire in Deo sint idem secundum rem, tamen scire sequitur volunta- tem, ut imperatum ab ipsa, esse autem non; & ideo esse suum non subjacet libertati voluntatis, sicut scire operativum creature.*

E Denique in Summa contra Gentiles plura ex- tant testimonia, ex quibus manifestè colligitur, D. Thomam existimare Deum cognoscere futu- ra contingencia, non solum in præsentia quam habent in æternitate, sed etiam in suo decreto. Nam 1. contra Gentes cap. 68. ait quod *Deus scit nostras voluntates* (id est volitiones) *viden- do suam voluntatem.* Id est in decreto seu præ- definitione suæ voluntatis. Et lib. 3. cap. 56. dicit quod *Deus scit omnes nostras voluntates, seu volitiones, per hoc quod est nobis causa volendi:* At in causalitate divina (ut supra dicebamus) decretum

decretum divinum involvitur; cum Deus non sit agens naturale, sed liberum: Ergo juxta D. Thomam Deus cognoscit nostras volitiones, seu actus liberos nostrae voluntatis in suo decreto, & non solum in praesentia quam habent futura in aeternitate. Id etiam manifestè demonstrant plura ejusdem S. Doctoris testimonia, quibus aperte docet Deum futura contingentia in seipso tanquam in causa cognoscere. Nam 1. contra Gentes cap. 68. ratione 2. sic discurre: *Deus cognoscendo suam essentiam, alia cognoscit, sicut per cognitionem causae cognoscuntur effectus: omnia igitur Deus cognoscit, suam essentiam cognoscendo, ad quae sua causalitas extenditur: extenditur autem ad operationes intellectus & voluntatis: cognoscit igitur Deus cogitationes & affectiones mentis.* Et ratione 3. sic loquitur: *Sicut esse Dei est primum, & per hoc omnis esse causa: ita suum intelligere est primum, & per hoc omnis intellectualis operationis causa. Sicut igitur Deus cognoscendo suum esse, cognoscit esse cujuslibet rei: ita cognoscendo suum intelligere & velle, cognoscit omnem cogitationem, & voluntatem.* Id est volitionem. Tandem concludit: *Et sic remanet causalitas in causa prima, quae Deus est, respectu motuum voluntatis, ut sic Deus seipsum cognoscendo, hujusmodi cognoscere possit.* Ex quibus locis istud argumentum deduci potest. Juxta D. Thomam Deus cognoscit actus liberos nostrae voluntatis, in sua essentia tanquam in causa: Sed divina essentia non est causa rerum, nisi ut determinata per liberum decretum suae voluntatis, cum Deus non sit agens naturale, sed liberum: Ergo juxta D. Thomam, Deus cognoscit actus liberos nostrae voluntatis in suo decreto. Non ergo res difficilis est invenire in D. Thoma decreta in quibus praesentia futurorum fundetur: imò mirum est, quod in illo non inveniatur, nisi fortè quia non alio modo quaeruntur, quam quò sacerdos ille qui brevium suum cum perdidisset, ita illud quaerebat ut invenire timeret, ne teneretur ad citationem officii.

151. Dices, si D. Thomas tale medium agnovit, cur illud non assignavit art. 13. hujus quaestiones, agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium; sed recurrit tantum ad praesentiam futurorum in aeternitate?

Respondeo duplicem hujus rei posse assignari rationem. Prima est, quia D. Thomas dum hanc difficultatem hic art. 13. explicaret, nondum egerat de decreto, de quo postea quaest. 19. differit; egerat verò supra quaest. 10. de aeternitate: ideoque satius & convenientius illi visum est, ad aeternitatem quam ad decretum recurrere. Alià rationem assignat Gaspar Ram Primarius Academiae Osensis, in regno Arragoniae, libro de divinis praemotibus, relect. 2. folio 29. Verba ejus sunt: *Observandum quintò: Quamvis ex duplici capite possit ostendi contingentia futura esse cognoscibilia à Deo, certà & infallibili cognitione, scilicet ex efficacia quam habet scientia Dei à divina voluntate, atque coexistentia futurorum in aeternitate, merito recurrere S. Thomam ad aeternitatem, dum agit de certitudine divinae cognitionis circa futura. Ratio hujus, & sanè digna S. Doctoris ingenio mirabili, ea est, quòd scientia à seipsa habet mensurari aeternitate, tanquam propria mensura, ac habet coexistentiam ad omnia quae habuerunt esse, vel habitura sunt in aliqua differentia temporis: non tamen habet à seipsa scientia divina efficaciam in futura, sive esse*
Tom. I.

A causam futurorum, sed à voluntate: ut ergo ex proprijs procederet, consultò reservavit rationem infallibilitatis scientia divina, qua sumitur ab efficacia, pro quaestione 19. ibi enim docet quòd Dei voluntas semper impletur, quamvis effectus futuri penes proximas causas liberi sint & contingentes. Ceterum art. 13. hujus quaestions, & alijs locis in quibus de scientia Dei, sive de divina cognitione disputat, praecipue recurrit ad aeternitatem divinae cognitionis; ut ostendat nihil obstrare indeterminacionem causarum contingentium, & incertitudinem futurorum, certitudini & infallibilitati cognitionis divinae.

§. III.

Rationes Theologicae expenduntur.

152. Prima & praecipua ratio insinuat à D. Thoma locis citatis, & potest sic breviter proponi. Futura omnia contingentia à Deo cognoscuntur in sua essentia, ut in causa, & objecto prius cognito: At non in illa secundum formalitates necessarias; Ergo secundum aliquam formalitatem liberam, & consequenter in illa, ut determinata per liberum decretum. Minor est certa, medium enim quod cognitum, est ratio cognoscendi aliud, debet cum illo connecti, connexionem infallibili: divina autem essentia secundum praedicata necessaria, talem connexionem cum futuris non habet; bene autem ut per decretum determinata. Majorem autem docet S. Thomas 1. contra Gent. cap. 66. ratione 5. his verbis §. praecedenti relatis: *Cognitio Dei est per causam, se enim cognoscendo qui est omnium causa, alia quasi suos effectus cognoscit.* Idem docet cap. 68. per totum, quaest. 3. de verit. art. 6. & in hac quaest. 14. art. 6. & insuper ratione suadet. Tum quia Deus creaturas posibles cognoscit in seipso ut in causa & medio prius cognito, ut supra ex Dionysio, & Augustino ostendimus: Ergo etiam futuras. Tum etiam, quia si divina cognitio, primario & independentè ab essentia divina prius cognita, terminaretur ad creaturas posibles, vel futuras, ab illis speciem desumeret, cum omnis actus specificetur ab objecto primario. Item ab illis mensuraretur & dependeret, quantum ad aliquam perfectionem essentialem, scilicet quantum ad veritatem, & certitudinem, quod repugnat perfectioni divinae scientiae, ut supra ostendimus, agentes de ejus causalitate: Ergo ut haec inconvenientia vitentur, concedi debet Deum futura contingentia, in seipso ut in causa, & objecto primario cognoscere, subindeque in suo decreto; cum enim non sit agens naturale, sed liberum, non est causa illarum, nisi per actum seu decretum liberum suae voluntatis.

153. Dices cum Egidio Romano, Deum non cognoscere quidem futura contingentia immediate in seipsis, sed in sua essentia, tanquam in idea & exemplari; ea tamen independentè à divino decreto praescire ut futura: quia essentia divina nude sumpta, & absque decreto libero, potest representare futura, ex suppositione quòd sunt futura; & consequenter facta hac suppositione, potest esse ratio, & medium cognitionis illorum, absque superadditione decreti.

154. Sed haec responsio, & doctrina multipliciter impugnari potest. Primò ex D. Thoma quaest. 3. de verit. art. 6. ubi ait: *Idea in Deo, ad ea quae sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito divinae voluntatis.* Et in 1.

dist. 39. quæst. 1. art. 2. ad 1. docet quòd Deus non habet ideas determinatas, nisi ex proposito, seu decreto voluntatis suæ: unde cum non possit cognoscere futura contingentia, nisi in ideis determinatis, non potest ea cognoscere in suis ideis, nisi ut habent adjunctum decretum.

Secundò, Divina essentia repræsentat creaturas, ut illarum causa: Ergo per id solum poterit determinari in ratione repræsentantis futura contingentia, per quod determinatur in ratione causæ illorum: At solum decretum illam ad causandum determinat: Ergo per solum liberum decretum determinari potest ut illa repræsentet.

Tertiò, Continentia creaturarum in esse repræsentativo in essentia divina, fundatur in continentia illarum in essendo: At non nisi per decretum determinata, continet in essendo creaturas, sub esse existentia, seu futuritionis: Ergo non nisi ut sic determinata, continet eas in esse repræsentativo, & intelligibili.

Denique, Quòd objectum aliquod aliud repræsentet, & in illo cognito cognoscatur, solum potest provenire ex connexionione inter utrumque repera: At etiam datâ suppositione futuritionis rerum, non est in divina essentia, connexio infallibilis cum illis, nisi solum ratione decreti: Ergo etiam in dicta hypothese, nequit repræsentare futura contingentia, nisi ratione decreti. Minor probatur: Connexio cum creaturis futuris, non est formalitas necessaria Deo, sed libera, alias Deus sine illis non posset subsistere: At omnis libera formalitas Deo competens, illi competit ratione decreti, cum voluntas sit prima radix libertatis: Ergo quacumque suppositione factâ, nequit divina essentia repræsentare futura contingentia, nisi determinata per liberum decretum.

55. Secunda ratio sumitur etiam ex principijs disputatione præcedenti statutis, potestque sic breviter proponi. Scientia futurorum contingentium honorum, est scientia approbationis seu beneplaciti, ut docet S. Thomas hic art. 8. Sed hæc includit, imò & supponit prævium decretum divinæ voluntatis, ut ibidem expressè docet idem S. Doctor dicens: *Scientia Dei est causa rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam: unde scientia Dei, secundum quod est causa rerum, consuevit nominari scientia approbationis:* Ergo Deus futura contingentia in decreto cognoscit.

56. Tertia ratio potest sic proponi. Quilibet effectus potest certò cognosci in causa ex qua infallibiliter sequitur: sicut ex principio certo & infallibili, potest deduci conclusio demonstrativa: Sed ex decreto efficaci divinæ voluntatis, tanquam ex causa infallibili, sequuntur omnia futura contingentia & libera, juxta illud Apocalypsis 2. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erunt, & creata sunt.* Et Psal. 134. *Omnia quacumque voluit Dominus fecit in celo & in terra.* Quæ verba expendens Augustinus in Enchir. cap. 95. sic habet: *Deus noster in celo sursum, & omnia in terra deorsum, quacumque voluit fecit. Quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit: & quod est indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit.* Et statim addit: *Nisi hoc credamus, periclitatur ipsum nostræ fidei confessionis initium, quâ nos in Deum Patrem Omnipotentem credere constremur, &c.* Idem docet S. Thomas varijs in locis, quibus divinæ voluntatis efficaciam mirum in modum commendat: vo-

A cat eam efficacissimam in hac parte quæst. 19. art. 8. *immutabilem & invincibilem*, in 1. dist. 47. quæst. 1. art. 1. ad 2. *Agens fortissimum*, quæst. 23. de verit. art. 5. *Dicit illi resisti non posse*, quodlib. 12. art. 3. *Eam non posse deficere*, quæst. 6. de malo art. unico ad 3. *Non posse impediri*, in 2. dist. 47. quæst. 1. art. 1. *Cum illa non posse stare negationem effectus quem vult*. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. 2. 2. quæst. 24. art. 11. in corp. & quæst. 23. de verit. art. 5. ad 3.

Confirmatur: Inter voluntatem Dei antecedentem & consequentem, hoc intercedit discrimen, quòd prima non habet infallibiliter annexos rerum eventus, bene tamen secunda; ut cum B D. Thoma tenet communis Theologorum sententia, infra quæst. 19. art. 6. Ergo decretum ad voluntatem consequentem spectans, habet infallibilem connexionem cum futuris contingentibus, seu cum eventu futuro. Unde Isaia 14. *Injuravit Dominus exercituum dicens: si non ut putavi ita erit, & quomodo mente tractavi, sic eveniet, ut conteram Assyrium in terra mea.* Et paucis interpositis additur: *Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertet eam?*

Quarta ratio sumitur à sufficienti inductione. Ostendimus enim articulis præcedentibus, Deum non posse certò cognoscere futura contingentia & libera ante decretum: neque in suis ideis, ut docet Agidius, neque in supercomprehensione causarum secundarum, & liberi arbitrij creati, ut asserit Molina: neque in decreto, ut futuro in sequenti signo rationis, ut existimat Suarez: nec denique in eorum veritate objectiva, ut contentunt alij Recentiores: Ergo ea solum potest cognoscere in decreto prædeterminante.

Dices primò cum Vazque, decretum Dei constitui per respectum rationis ad creaturas, subindeque non posse à divino intellectu cognosci ut medium in quo futura contingentia præciat, alias talem respectum rationis intellectus divinus confingeret.

Verùm hæc responsio, & doctrina, non solum falsa est, ut in Tractatu de voluntate Dei ostendimus, sed etiam Deo, & Christianæ Religioni injuriosa. Quid enim impijs & Atheis potest esse acceptius, quàm voluntatem Dei liberam, quâ omnia constitui & mutari clamant Scripturæ; merito ente rationis constare, & divina decreta, à quibus omnis ordo divinæ providentiæ, & tota hujus universi series pendet, in mera entia rationis resolvere?

Deinde, Quidquid sit de hac sententia, an decretum Dei per respectum rationis ad creaturas constituatur, negari non potest, Deum per suum decretum esse causam liberam futuritionis rerum: At quòd sufficit ad causanda futura, sufficit etiam ut per modum medij deserviat illorum cognitioni, cum ratio repræsentandi sequatur ex ratione causandi: Ergo quamvis decretum Dei liberum, per respectum rationis constitueretur, adhuc posset esse ratio repræsentandi futura contingentia, & deservire ut medium ad illorum cognitionem.

Dices secundò cum alijs Recentioribus: Esto Deus cognoscat futura contingentia & libera in suo decreto, illud tamen non esse prædeterminans, ut docent Thomistæ, sed indifferens, ac supponens prævisionem nostræ consensûs per scientiam mediam.

Sed contra: Cum decretum indifferens non de-

157

158

159

Dis. 5.

art. 2.

5. 4.

160

terminet voluntatem humanam, sed potius ab ea determinetur, quantum ad speciem actus, prius naturā cognosci debet à Deo futura determinatio voluntatis humanæ ad speciem actus, quam cognoscatur tale decretum, ut determinatè influens in ejus actus: Ergo repugnat quod Deus in tali decreto cognoscat futuram determinationem voluntatis nostræ, subindeque actus nostros liberos, ut certò & infallibiliter futuros.

161. Confirmatur: In causa indifferenti ut indifferens est, non potest cognosci determinatus effectus, ut supra contra Molinam arguebamus: Ergo neque in decreto indifferenti actus nostri liberi, ut determinatè & infallibiliter futuri, à Deo præsciri possunt: cum tale decretum non habeat infallibilem nexum cum aliquo actu determinato nostræ voluntatis, sed possit indifferenter cum ejus assensu vel dissensu componi. Quod ut magis declaratur, & manifestè constet solum decretum prædeterminans quod in Deo admittunt Thomistæ, posse illi deferre ut medium in quo futura contingentia & libera certò cognoscat; re-
colendum est id quod supra observavimus, nimirum, quod ut aliquid habeat rationem medij ducentis in cognitionem alterius, duæ requiruntur conditiones, nempe quod habeat infallibilem cum eo connexionem, & illud prioritate saltem naturæ & causalitatis antecedit. Illas verò conditiones soli decreto prædeterminanti convenire, manifestum est; nam decreto indifferenti utraque conditio deest, cum illud non causet, sed expectet determinationem voluntatis humanæ, ut determinatè in ejus actus influat, & possit indifferenter cum ejus consensu vel dissensu componi. Decretis autem supponentibus prævisionem nostri consensûs per scientiam mediam, quæ à Recentioribus, *benigna & temperata* appellantur, deficit saltem secunda conditio; cum enim supponant prævisionem futuri consensûs & determinationis voluntatis humanæ, illam non causant, nec per consequens prioritate naturæ & causalitatis antecedunt. Decreto verò prædeterminanti utraque conditio competit; cum enim efficiat liberam nostræ voluntatis determinationem, & efficaciter applicet voluntatem ad operandum, cum actibus ejus liberis habeat infallibilem & indissolubilem nexum, eosque prioritate naturæ antecedit; à qua prioritate, *prædeterminans* à Thomistis appellatur, id est causans liberam nostræ voluntatis determinationem.

§. IV.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

162. EX dictis inferes, Deum certò cognoscere futura contingentia & libera, in causis secundis, aut in libero arbitrio creato, ut stant sub physica prædeterminatione, quā illud physicè movet, & applicat ad suos actus liberos, infallibiliter simul & liberè eliciendos.

Hoc corollarium evidenter sequitur ex principijs jam statutis: Cum enim physica prædeterminatio sit vis quædam intentionalis, derivata à divino decreto, ejusque veluti causalitatis, & instrumentum, est de se efficax, & habet connexionem infallibilem cum nostris actibus liberis, sicut & divinum decretum: quare si in illo tanquam in medio, Deus potest futura contingentia & libera, certò præscire, etiam in causis secundis, naturalibus, vel liberis, ut à Deo prædeterminatis, eodem modo poterit illa certò cognoscere.

Tom. I.

A Dices, D. Thomas hic art. 13. & pluribus alijs in locis, docet futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis, ex quo infert, Deum ut certò illa cognoscat, ea debere cognoscere in se ipsis, quatenus coexistunt aternitati: Ergo doctrina hujus corollarij apertè contradicit S. Doctori.

B Respondeo primò, duas distingui à S. Doctore futura cognoscendi rationes: unam singularem per existentiam futurorum in aternitate: alteram communem nobis cum Deo, nempe ex causarum dispositione; quā ratione Astrologus cognoscit ex inspectione cæli Eclipsim Solis, mutationem temporum, sicut Medicus morborum progressus. Hæc itaque ratio cognoscendi futura in causis, si spectetur ut est nobis cum Deo communis, non est infallibilis, nisi, ut loquuntur Logici, *permissivè*, quā divina est, & supponens divini decreti determinationem. Unde

C Respondeo secundo, quod quando D. Thomas negat futura contingentia posse certò cognosci in suis causis, loquitur de causis secundis, nudè sumptis, & indeterminatis ad agendum; non autem de illis, prout subsunt divinæ motioni, & prædeterminationi: nam quod in talibus causis certò cognoscat futura, expressè docet 7. contra Gent. cap. 67. ratione 3. & quæst. 12. de verit. art. 10. Itaque in causis determinatis à causa prima, & in ipsa causa prima, immutabili modo determinata, & determinante; futurorum contingentium & liberorum certa & infallibilis cognitio haberi potest, non autem in causis proximis indeterminatis, ut supra contra Molinam ostendimus.

§. V.

Solvitur argumentum ex auctoritate D. Thomæ desumptum.

O Bjiunt in primis Adversarij: Quotiescumque D. Thomas agit de scientia Dei respectu futurorum contingentium, recurrit ad illorum præsentiam in aternitate, ut demonstret illa certò à Deo cognosci: sicut videti potest in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & alijs in locis infra referendis: Ergo non existimat Deum ea præscire in suo decreto efficaci, & absoluto. Consequentia probatur, si enim Deus ea cognosceret in suo decreto, superfluum esset & vanum recurrere ad illorum præsentiam in aternitate, ad reddendam rationem certitudinis divinæ præscientiæ; cum eā semotà, Deus in suo decreto ea certò præsciret: ut enim antea dicebamus, in causa infallibili & immutabili, potest certò, & infallibiliter cognosci effectus.

E Confirmatur: D. Thomas loco jam citato, hoc statuit discrimen inter effectus necessarios, & contingentes, seu liberos, quod primi possunt certò cognosci in suis causis, non autem secundi: At hoc discrimen nullum esset, si præscientia Dei respectu futurorum sit innixa decreto, & in eo fundata: Ergo tali medio non innititur. Minor probatur: Vel enim D. Thomas separaret tale decretum à determinatione causarum secundarum, vel non? Si primum, sequeretur quod effectus saltem naturales & necessarij, quales sunt illuminatio Solis, calefactio ignis &c. possent à Deo certò cognosci ut futuri, in causis secundis, independentè à decreto prædeterminante, quod repugnat doctrinæ Thomistarum, qui prædeterminationem physicam, non solum in causis libe-

Ii ij

ris, & contingentibus, sed etiam in naturalibus, & necessarijs, docent esse necessariam ad operandum. Secundum verò dici non potest, alioquin falsum esset quod ibidem docet S. Thomas, nempe futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis: ut enim antea dicebamus, illa non minùs certò cognoscuntur in causis secundis, prout subsunt divino decreto, illas determinanti & applicanti ad agendum, quam in ipsomet decreto prædeterminante.

166. Ad objectionem respondeo primò, negando Antecedens: falsum enim est, quòd quando D. Thomas agit de scientia Dei respectu futurorum contingentium, semper recurat ad præsentiam suã aternitatis, & non faciat mentionem divini decreti. Ut enim constat ex pluribus testimonijs §. 2. relatis, S. Doctor, nec semel, nec obscure, medium illud expressit; præsertim libro 1. contra Gent. cap. 68. & libro 3. cap. 56. Imò & in ipso loco in argumento citato, scilicet in 1. sent. dist. 38. utrumque medium indicavit, præsentiam scilicet rerum in aternitate, & divinum decretum, ut supra annotavimus: dicit enim ibidem, *Deus non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cuius potestate res erat futura, sed ipsum esse rei inuebatur &c.*

167. Respondeo secundò, quòd quamvis D. Thomas formaliter, & in terminis, tale medium non expressisset, illud tamen, per manifestam illationem deducitur tum ex illo principio, quod sæpè repetit & inculcat, tanquam præcipuum suã doctrinæ fundamentum; nimirum Deum nihil cognoscere extra se, sed omnia intueri in seipso, & in sua essentia tanquam in causa: nam divina essentia non est causa rerum, nec illas repræsentat ut existentes, aut futuras, nisi ut modificata, & determinata, per liberum suã voluntatis decretum. Tum ex alio quò asserit, scire divinum, respectu futurorum contingentium, subjacere libertati voluntatis: scientia enim quæ subjacet libertati voluntatis divinæ, subjacet divino decreto, illique ut medio innititur, ut supra dicebamus.

168. Respondeo tertio, quòd quando D. Thomas, ut ostendat Deum certò cognoscere futura contingentia, recurat ad præsentiam illorum in aternitate, non excludit divinum decretum, sed illud supponit, & virtualiter exprimit: ideo enim futura contingentia sunt præsentia realiter in aternitate, quia ex efficaci decreto divinæ voluntatis, sunt futura in propria mensura, & in aliqua temporis differentia. Unde priùs prioritate à quo seu natura, cognoscuntur ut futura, ratione divini decreti, quò extrahuntur à statu meræ possibilitatis, quam ut præsentia in aternitate. Ratio autem cur D. Thomas sæpissimè ad talem præsentiam recurat, duplex assignari potest. Prima est, quia intendit demonstrare quomodo Deus cognoscat futura contingentia, per scientiam non solum certam & infallibilem, sed etiam intuitivam, & visionis, ad quam (ut infra ostendemus) necessariò requiritur realis præsentia & existentia sui objecti, in ea saltem mensura, quã talis cognitio mensuratur.

Secunda ratio est, Quia S. Doctor intendit declarare, & exponere, quomodo scientia futurorum contingentium in Deo sit certa & infallibilis omnibus modis; nec habeat solum certitudinem, & infallibilitatè ex parte medij in quo fundatur, sed etiam ex parte objecti quod attingit, & contemplatur. Illud enim quando cognoscitur

A ut præsens in aternitate, ratione talis præsentia-
tatis (ut infra declarabimus) est aliquo modo
magis certum, quam prout cognoscitur ut futu-
rum, & ut determinatum ad habendam aliquando
existentiam in tempore, ratione divini decre-
ti efficacis & infallibilis.

Ad confirmationem, concessã Majori, ne-
ganda est Minor: ad cuius probationem, dicen-
dum est, D. Thomam in eò loco, neque exclu-
dere divinum decretum, neque illud includere,
sed ab illo abstrahere, non abstractione nega-
tivã, sed purè præcisivã (ut supra art. 1. an-
notavimus) id est ad illud non attendere, sed ad
solam determinationem causarum secundarum.
B Ibi enim solum intendit docere, quòd quia effe-
ctus naturales & necessarij, quales sunt ortus
Solis, eclipfes, & hujusmodi, sunt necessarij,
& ex natura rei determinati in suis causis, possunt
in illis certò cognosci, saltem quantum ad ratio-
nem specificam (præcindendo etiam à divino
decreto) effectus verò liberi, quia in suis causis
sunt omnino indeterminati, non possunt in illis
certò cognosci, etiam quantum ad speciem, in-
dependentè à decreto, quò causæ liberae ad tales
actus eliciendos efficaciter prædeterminantur.
Quod ut fiat evidentiùs.

Observandum est, quòd licet physica præde-
terminatio sit necessaria in causis tam naturalibus,
quàm liberis ad operandum, non tamen eodem
modo: in causis enim naturalibus, requiritur so-
lum, ut eas determinet ad rationem individua-
lem suarum operationum; non tamen ad illarum
rationem specificam, ad quam ex sua natura sunt
determinatæ, ut Sol ad illuminationem, ignis
ad calefactionem &c. In causis verò liberis, quan-
tum ad utramque rationem requiritur; quia cau-
sæ liberae, non solum sunt indifferentes, & inde-
terminatæ ad rationem individualement, sed etiam
ad rationem specificam suarum operationum: à
principio autem indifferenti, ut indifferens est,
non exit determinatus actus, nisi ab aliquo deter-
minetur ad illum: ut ex Commentatore 2. Phys.
text. 48. sæpè probat, & docet S. Thomas. Dici-
mus ergo S. Doctorem, loco in confirmatione
citato, solum intendere, hoc statuere discrimen
inter causas naturales, & contingentes seu liberarum,
quòd in primis (abstrahendo etiam à divino de-
creto) possunt certò cognosci effectus naturales
& necessarij, saltem quantum ad speciem: quia
ad rationem specificam illorum, sunt ex se, &
ex sua natura determinatæ. In secundis verò, se-
cluso divino decreto, effectus contingentes &
liberi, non possunt certò cognosci, etiam quan-
tum ad speciem, quia illæ sunt omnino indiffe-
rentes, & indeterminatæ ad rationem specificam
suarum operationum.

§. VI.

Solvuntur aliæ objectiones.

O Bjectiones secundò: In causa remota & univer-
sali, non potest certò & infallibiliter co-
gnosci effectus, v. g. in motu Solis, non po-
test certò cognosci generatio plantæ: cum enim
virtus causæ remotæ & universalis, recipiatur in
causa proxima & particulari, ab illa modificatur
& determinatur, & interdum impeditur ne certò,
& infallibiliter producat suum effectum; sicut
virtus Solis modificatur in planta, & ex defectu
virtutis generativæ illius, interdum impeditur ne
fiores vel fructus producat: unde cum divinum

decretum, sit causa tantum remota & universalis rerum contingentium, & actuum nostrorum liberorum, & ejus virtus, quamvis infinita, modificetur in causa libera in qua recipitur, & interdum ex defectu illius impediatur ne suum effectum consequatur; non potest habere rationem medij, in quo Deus omnino certo, & infallibiliter, futura contingentia & libera cognoscat.

172. Hoc argumentum confirmari potest egregio D. Thomæ testimonio, desumpto ex 1. sent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. ubi sic discurret. *Quandocumque sunt causæ multæ ordinate, effectus ultimus non sequitur causam primam, in necessitate & contingentia; sed causam proximam: quia virtus causæ primæ recipitur in causâ secundâ, secundum modum causæ secundæ: effectus enim ille, non procedit à causâ primâ, nisi secundum quod virtus causæ primæ, recipitur in causâ secundâ, ut patet in floritione arboris, cujus causâ remota est motus Solis, proxima autem virtus generativa plantæ: floritio autem potest impedi per impeditionem virtutis generativæ, licet motus Solis sit invariabilis. Similiter autem scientia Dei est invariabilis causa rerum, sed effectus producuntur ab ipsa per operationes causarum secundarum: & ideo mediantribus causis secundis necessariis, producit effectus necessarios, ut motum Solis, & hujusmodi, sed mediantribus causis secundis contingentibus, producit effectus contingentes.*

173. Ad objectionem respondeo, distinguendo Antecedens: In determinatione causæ remotæ & universalis, effectus non potest certo cognosci: quando causa remota & universalis, est impediibilis à proxima, & particulari, concedo. Quando non est impediibilis, nego. Decretum autem divinum, cum sit infinitæ virtutis & efficacis, impedi non potest, à causis secundis contingentibus, vel liberis, ne suum effectum consequatur, non solum quantum ad ejus substantiam, sed etiam quantum ad modum libertatis & contingentie.

Ad exemplum quod adducitur de Sole, dicendum est duplex esse notabile discrimen inter concursum Dei, qui est prima & universalissima causa, & concursum Solis, & aliarum causarum secundarum universalium. In primis enim, cum concursus Solis, & aliorum corporum cælestium, sit virtutis & efficacis finitæ & limitatæ, impedi potest ex defectu & imperfectiõne causæ proximæ, ne suum effectum consequatur: ut patet in floritione arboris, quæ impedi potest ex defectu virtutis generativæ plantæ. Virtus autem primæ & universalissimæ causæ, cum sit infinita ac illimitata, impedi non potest à causis secundis, etiam contingentibus & liberis, ne suum effectum consequatur, & quantum ad substantiam, & quantum ad modum necessitatis, vel libertatis quem intendit. Ut enim dicit Sanctus Doctor 1. 2. quæst. 112. art. 3. *Si ex intentione Dei movens est, quod homo cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur: secundum illud Joan. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Et 2. 2. quæst. 24. art. 11. in corp. Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit. Unde impossibile est, hæc duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando. Quam doctrinam hausit S. Doctor ex Scriptura, & SS. Patribus. Dicitur enim Isaïæ 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea*

Tom. I.

A *fieri. Esther 13. Domine Rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere voluntati. Isaïæ 14. Dominus Deus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertet eam? Item D. Augustinus de corrept. & gratia cap. 14. Deo volenti saluum facere, nullum hominis resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. Denique sanctus Prosper in carmine de ingratia, habet hunc versum.*

Haud dubie impletur quicquid vult summa potestas.

B Secundum discrimen quod inter concursum Dei, & causarum secundarum universalium reperitur, consistit in eo quod causæ secundæ universales per se primò attingunt in suis effectibus, rationes communes aut genericas, putà viventis, aut corporis corruptibilis; quæ cum sint potentiales, & determinabiles, etiam concursus illarum, est indifferens, potentialis, ac determinabilis à causis inferioribus, & particularibus. Causa autem primæ, & universalissima, cum per se primò attingat in omnibus rebus creatis, rationem entis, & actualitatem existentie, quæ non est potentialis, & determinabilis; sed actualis, & determinativa, non potest etiam ejus concursus esse indifferens, & determinabilis à causis secundis, etiam liberis; sed potiùs eas debet determinare & applicare ad agendum, conformiter ad illarum naturam.

D Ad authoritatem verò D. Thomæ in confirmatione adductam, dicendum est, quòd S. Doctor in hoc articulo solum intendit docere, quòd infallibilitas divinæ præscientiæ, non præjudicat libertati & contingentie rerum: quia quamvis scientia divina, ut applicata per decretum, sit invariabilis causa rerum; tamen quia Deus attemperat, & accommodat suum concursum, suamque motionem naturis rerum, quas movet & applicat ad agendum: ita ut causas necessarias & naturales moveat ad unum per modum naturæ; liberas verò ad unum per modum liberi, & relinquendo potentiam ad oppositum, ac præsuppositâ in intellectu indifferentiâ objectivâ judicij, quæ est proxima radix libertatis: ideo divina scientia, quamvis infallibilis, & invariabilis, non tollit, sed potiùs efficit, & causat libertatem, & contingentiam in rebus creatis. Et in hoc tantum sensu, docet D. Thomas, quòd virtus seu motio causæ primæ modificatur & determinatur à causis secundis, in quibus recipitur: quatenus scilicet causa primæ attemperat & accommodat suum concursum, suamque motionem, naturis illarum; quòd est illam determinari à causis secundis, materialiter tantum & objective.

E Obijcies tertio: Si scientia Dei respectu futurorum absolutorum sit fundata in decreto, sequitur scientiam visionis in Deo, differre attributaliter, à scientia purè possibilium: Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: Ergo & Antecedens. Sequela probatur: Distinctio scientiarum sumitur ex parte motivi seu medij: At si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum, à medio scientiæ possibilium: Ergo virtualiter distinguetur ab illa. Probatur Minor: Motivum seu medium in quo Deus possibilium cognoscit, est omnipotentia: At hæc à decreto libero distinguitur virtualiter, cum juxta commu-

I i ij

nom Thomistarum sententiam, omnipotentiam in Deo, sit intellectus ejus practicus, ut connotans voluntatem, & producens res ad extra, per actum imperij, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut constat ex dictis articulo ultimo præcedentis disputationis: Ergo si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum à medio scientiæ possibilium.

176. Respondeo decretum liberum non esse motivum, seu medium, in quo Deus cognoscit futura, per modum rationis formalis, sed solum per modum applicationis omnipotentia, in qua, ut per decretum applicata, cognoscuntur futura, ingrediente omnipotentia ut ratione formali objectiva, & decreto ut conditione applicante. Cum enim representatio creaturarum in Deo, super continentiam illarum fundetur: decretum autem non sit ratio continendi illas, sed applicatio tantum omnipotentia, ratione cujus Deus illas præcontinet; consequens est ut decretum, nec sit, nec esse possit ex parte objecti, ratio formalis representandi illas. Juxta quam doctrinam, facilis est responsio ad argumentum. Nam ut inter prædictas scientias, esset virtualis distinctio, deberet distinctio virtualis inveniri non solum in conditione applicante, sed inter illorum motiva: quod non contingit in præsentia. Ita Illustrissimus Dominus Godoy, Oxomensis Episcopus, in manuscriptis Tractatibus de scientia Dei.

§. VII.

Diluitur aliud argumentum ex læsione libertatis.

177. Objicies ultimò: Si præscientia Dei respectu futurorum absolutorum, sit fundata in decreto efficaci & absoluto, non poterit ejus infallibilitas conciliari cum libertate, & contingentia rerum. Vel enim causæ liberæ possunt resistere tali decreto, & ejus motioni, vel non? Si primum, divina præscientia poterit falli: quia oppositum ejus quod Deus præscivit, poterit evenire. Si secundum, destruetur libertas; cum de ratione causæ liberæ sit, quod possit resistere divino decreto, ejusque motioni, & facere oppositum ejus quod Deus decrevit, & præscivit.

178. Respondeo primò, Illud argumentum posse facile retorqueri in Adversarios: cum enim divinum decretum sit non solum prima causa determinatæ futuritionis in rebus, sed etiam primum principium, primaque veluti radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut supra ostensum fuit, si præscientia Dei respectu futurorum, sit independens à decreto, eoque anterior; neque erit certa & infallibilis, cum ante decretum, nihil sit cognoscibile, ut certò futurum; neque res erunt futura liberæ, & contingenter, sed necessariò, & ex natura rei: quia erunt futura, ante primum principium, & primam radicem totius libertatis, & contingentia; & ex vi, ac natura oppositionis contradictoria, quæ est causa necessaria necessitate absolutâ, ut ibidem arguebamus. Unde tantum abest, quod sententia Adversariorum, idonea sit ad concordiam infallibilitatis divinæ præscientiæ, cum libertate creatæ explicandam; quin potiùs utramque profus tollat ac destruat, ipsamque hominis libertatem, in suo primo principio præfocet, & extinguat, ut ibidem pluribus argumentis demonstravimus. Quare eorum sententia, non concordia, sed potiùs discordia libertatis cum divina præscientia, appellanda est.

art. 3.
§. 3.

179. A Respondeo secundò, negando sequelam Majoris, ad cujus probationem, dicendum est, causas liberæ posse resistere seu dissentire divino decreto, & ejus motioni, potentia antecedenti, & in sensu diviso; non tamen potentia consequenti, & in sensu composito: ita ut de facto conjungatur & componatur actualis resistentia, seu dissensus, cum divino decreto, ejusque motione. Sicut etiam dicere tenentur omnes defensores gratiæ congruæ: illa enim nunquam de facto conjungitur cum actuali resistentia, seu dissensu. Quia ergo causæ liberæ, prout subsunt divino decreto, ejusque motioni, servant potentiam ad resistendum, & ad eliciendum actum oppositum, non læditur illarum libertas: sed quia de facto nunquam resistunt, nec unquam conjungitur actualis dissensus cum decreto efficaci, & motione ipsius; divina præscientia quæ in illo fundatur, nunquam fallitur. Et sic illa duo extrema, quæ videntur inter se opposita, facile conciliantur, & in concordiam adducuntur.

B Ratio autem fundamentalis talis concordia, petitur ex efficacia voluntatis divinæ, quæ attingit non solum substantiam nostrorum actuum, sed etiam modum libertatis, qui reperitur in illis: ut docet D. Thomas locis supra citatis, præsertim 1. p. quæst. 19. art. 8. in corp. & in resp. ad 2. ubi sic habet. *Ex hoc quod nihil volumari divina resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri; sed quod fiant contingenter vel necessariò, quia sic vult fieri Deus.* Quæ verba valde notanda sunt: Illa enim ad vivum expriment infinitam illam efficaciam divinæ voluntatis, dativam & causativam libertatis, quia est infinite efficax, & quia ei resisti non potest. Unde id quod Adversarij putant maximè nocere libertati, scilicet quod non possit homo divino decreto, ejusque motioni, resistere (intellige potentia consequenti, & in sensu composito) est id quod maximè illam firmat, & statuit: si enim ei non potest resisti, & illa vult ut liberè operemur, firmum & certum est, quod liberè operabimur. Quam etiam doctrinam expressè tradit Anselmus, cujus nomine, in hac materia, maximè abutuntur Adversarij. Ille enim in concordia prædest. cap. 1. sic loquitur. *Quoniam quod Deus vult, non potest non esse: si Deus vult voluntatem humanam, nullâ cogi vel prohiberi necessitate ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam. & esse quod vult.*

Dices, Idem Anselmus libro 1. cur Deus homo cap. 18. docet quod omnis suppositio antecedens, quæ non descendit ex libertate & electione nostræ voluntatis, tollit libertatem: Sed divinum decretum, & ejus motio, est aliqua suppositio antecedens, quæ non descendit ex libertate, & electione nostræ voluntatis: Ergo tollit ejus libertatem.

180. E Respondeo primò, negando absolutè Majorem: Indifferentia enim objectiva judicij, est aliqua suppositio, quæ antecedit electionem nostræ voluntatis, & tamen non tollit, sed potiùs causat libertatem. Item infententia Adversariorum, scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, est causa futuritionis rerum, ac proinde aliqua suppositio illam antecedens (cum omnis causa debeat esse prior, saltem naturâ, suo effectu) & tamen non tollit libertatem, & contingentiam rerum, ut illi profitentur. Nec Anselmus unquam dixit, quod suppositio antecedens tollat libertatem, sed suppositio

tio necessitans, & orta ex causis naturalibus, & necessariis: sicut Solem oriri necessarium est, quo exemplo ipseniet utitur. Imò Sylvius in opusculo de primo motore, & Doctores Lovanienses in justificatione Censuræ, affirmant hanc propositionem. *Quidquid ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, hoc inimpedibile est; & necessarium*, quam olim docebat quidam Petrus de Rivo, Philosophiæ in Universitate Lovaniensi Professor, fuisse à Xisto IV. anno 1476. tanquam erroneam damnatam, & proscriptam. De quo rursus in Tractatu de Prædestinatione.

Disp. 6
art. 7.
§. 2.
182.

Respondeo secundo, D. Thomam (suppresso Anselmi nomine) hoc idem argumentum, iisdem ferè terminis sibi proponere r. p. quæst. 19. art. 8. ubi tertio loco sibi objicit. *Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute: Sed res create à Deo, comparantur ad voluntatem divinam, sicut ad aliquid prius à quo habent necessitatem: sequitur ergo quod omne quod Deus vult, sit necessarium absolute.* Cui argumento sic respondet: *Ad tertium dicendum, quod posteriora habent necessitatem à prioribus, secundum modum priorum: unde & ea que sunt à voluntate divina, talem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere: scilicet vel absolutam, vel conditionalem tantum; & scilicet non omnia sunt necessaria absolute.* Quibus verbis significat, quod quamvis decretum voluntatis divinæ, in quo fundatur præscientia futurorum, antecedit actus nostros liberos, prioritate naturæ, & causalitatis; non tamen destruit eorum libertatem, nec ullam in eo inducit necessitatem, nisi infallibilitatis & consequentiæ, quæ libertati non præjudicat: *Quia (inquit) posteriora habent necessitatem à prioribus, secundum modum priorum, & qualem priora volunt ea habere:* divina autem voluntas, quæ ratione suæ infinitæ efficacix, est prima radix libertatis & contingentix rerum, non vult nostros actus liberos quos prædefinit, aliam habere necessitatem, quam infallibilitatis, & consequentiæ. Videri etiam potest S. Doctor i. Periherm. lect. 14. & quæst. 23. de Verit. art. 5. ad 1. ubi idem argumentum, quod est palmarium apud Adversarios, sibi opponit, & alio modo dissolvit.

183.

Respondeo tertio, distinguendo illam propositionem: Omnis suppositio antecedens, quæ non oritur ex nostra libertate, vel ex radice & principio illius, eam tollit: concedo. Si oriatur à nostra libertate, vel ab ejus principio, & radice: nego. Suppositio autem decreti prædeterminantis, in quo fundatur præscientia futurorum, licet non procedat ab ipsa libertate, & electione voluntatis humanæ, oritur tamen ab ejus primo principio, primaque veluti radice, efficaciæ scilicet divinæ voluntatis, quæ ut docet D. Thomas locis supra citatis, est primum principium, primaque veluti radix libertatis, & contingentix rerum. Adde quod Deus, ut dicit Augustinus de corrept. & gratia cap. 14. magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi homines: unde si suppositio, quæ descendit ex potestate, & dominio nostræ voluntatis, non tollit ejus libertatem; à fortiori, nec illa quæ descendit à Deo, tanquam à primo libero, & supremo Domino nostrarum voluntatum. Adde etiam, quod D. Thomas 3. contra Gent. cap. 88. & aliis in locis alibi referendis, docet Deum non debere considerari, tanquam aliquod agens ex-

trinsecum respectu nostræ voluntatis; eo modo quo alia agentia creata, sed potius ut intimè illi conjunctum, tanquam author & principium ejus libertatis: unde sicut suppositio quæ oritur ab indifferenti judicio rationis, quamvis antecedit electionem nostræ voluntatis, non tollit tamen ejus libertatem, quia oritur ex aliqua potentia homini intrinseca, scilicet intellectu: ita similiter, quamvis suppositio divini decreti, & motionis illius, antecedit actus nostros liberos, prioritate naturæ, & causalitatis, non lædit tamen earum libertatem, quia similiter oritur ab aliquo principio intrinseco, scilicet Deo, qui nobis intimior est, quam nos ipsi, & qui est veluti anima nostræ animæ: *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus;* ut dicitur Act. 18. Sed de hoc plura in Tractatu de Prædestinatione, ubi concordiam libertatis nostræ, cum divinis decretis & prædefinitionibus fusè exponemus.

Disp. 6.

ARTICVLVS VI.

In quo medio Deus peccata futura cognoscit?

§. I.

Præmittenda ad resolutionem difficultatis.

Notandum primò, peccatum duo importare, unum de materiali, entitatem scilicet physicam, & positivam actus mali, & peccaminosi; & aliud de formali, ipsam nempe malitiam, & deformitatem, seu deviationem à regulis morum; sive in solo privativo, sive in positivo, ut connotante privationem consistat: de quo in Tractatu de Peccatis.

184.

Notandum secundo, duplex esse decretum in Deo: Unum positivum, quod decernit positivè concurrere ad entitatem cujuscumque actionis, sive bonæ, sive malæ; aliud permissivum, quod statuit permittere malitiam peccati, & denegare auxilium speciale ad illam evitandam; de ratione enim universalis provisoris est, permittere aliquos defectus, tam in ordine morali, quam naturali, ut inde magis relucent pulchritudo universi, & manifestetur ordo suæ justitiæ. Unde Augustinus in Enchir. cap. 95. *Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.* Quibus verbis, utrumque decretum, permissivum scilicet & positivum clarè expressit. Et D. Thomas in hac quæstione art. 9. ad 3. *Ille solum sunt futura, quæ Deus permittit esse, vel vult esse.* Ubi per permissionem tangit peccata, quæ Deus permittit, & non vult: per volitionem verò, significat bona quæ Deus non solum permittit, sed etiam vult, & approbat, atque positivè decernit.

Disp. 3.
art. 1.
185.

Notandum tertio, quod aliud est dicere, liberum arbitrium creatum, esse defectibile ex natura sua, & aliud, ipsum ex se, & ex sua natura, esse determinatum ad malum. Illud enim est veritas Catholica; hoc autem est error etiam contra lumen naturale. Illud possibilitatem dicit d. ficiendi à fine, & à lege Dei: quia facultas liberi arbitrij, non est ipsa regula suarum actionum; hoc autem refert determinationem ad malum, in Authorem naturæ, qui liberum arbitrium produxit; quæ est Manichæorum hæresis. Illud, ut sapè docent SS. Augustinus, &

186.

Thomas, competit libero arbitrio, quia est productum ex nihilo: hoc autem inclinationi naturali ejusdem liberi arbitrij repugnat; nam semper tendit ad bonum, verum, vel apparens; cum malum, sub ratione mali, etiam dum peccat, velle non possit.

137. Notandum quartò, duobus modis unum posse consequi infallibiliter ad aliud. Primò consecutione physica, seu causalitatis: sicut proprietates consequuntur ad essentiam, & quilibet effectus ad suam causam. Secundò consecutione logica, seu illationis; quando scilicet ex positione unius, aliud rectè infertur; quamvis non sit ejus causa, nec physice influat in ejus productionem. Hoc modo ex remotione columnæ, sequitur casus lapidis, qui ab illa sustentatur, & ex remotione salis, corruptio carni; quia licet causa per se descensus lapidis, non sit remotio columnæ, sed ejus gravitas: sicut nec subtractio salis, causa per se corruptionis carni, sed mixtio & pugna quatuor primarum qualitarum; consequitur tamen infallibiliter ad illam, tanquam ad removens prohibens.

§. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

Deo igitur, Peccata futura, quantum ad id quod in illis privationis est, & defectus, seu malitiæ moralis, à Deo cognosci, in decreto permissivo. Quantum verò, ad id quod in eis est entitatis, & bonitatis transcendentalis; cognosci in decreto positivo concurrenti ad illorum entitatem. Demum quantum ad utramque rationem, clarè ab illo videri, in præsentia suæ æternitatis. Ita communiter docent nostræ Thomistæ, & alij scientiæ mediæ impugnatores.

138. Probatur prima pars ratione fundamentali. Illud quod habet infallibilem connexionem cum alio, potest in illo certè cognosci, ut constat ex supra dictis: At illud quod in peccato privationis est & defectus, habet infallibilem nexum, cum decreto permissivo; sicut & illud quod in illo est entitatis, & bonitatis transcendentalis, infallibiliter connectitur cum decreto concurrenti positive ad entitatem actus mali & peccaminosi: Ergo peccata futura, quantum ad id quod in illis est privationis & defectus, seu malitiæ moralis, à Deo cognoscuntur in decreto permissivo: quantum verò ad id quod in eis est entitatis & bonitatis transcendentalis, videntur ab illo in decreto positivo. Major patet, Minor etiam quantum ad secundam partem, est certa; cum enim decretum, quo Deus statuit positive influere in entitatem physicam actuum malorum, sit causa illius, cum ea habet infallibilem nexum, talisque entitas ad illud consequitur, non solum consecutione logica, & illationis; sed etiam consecutione physica, & causalitatis, sicut quilibet effectus consequitur ad suam causam; cum enim illa sit bona transcendentaliter, non potest subterfugere divinam causalitatem. Unde Anselmus in libro de præsentia & libero arbitrio cap. 10. *Andacia est dicere aliquod esse ens, quod non sit ab ente primo.* Probatur verò quantum ad primam, in qua præcipue consistit difficultas hujus quæstionis. Decretum permissivum, est decretum non impediendi peccatum, & denegandi auxilium speciale ad illud evitandum, ut exposuimus in secundo notabili: Sed malitia & deformitas peccati, ad talem

A auxilij denegationem infallibiliter consequitur, non quidem consecutione physica, & causalitatis, sed consecutione logica, & illationis: Ergo quod in peccato privationis est & defectus, habet infallibilem nexum cum decreto permissivo. Minor probatur: Licet enim tale decretum denegandi auxilium efficax, non sit radix & causa peccati, sed ipsa defectibilitas, & malitia voluntatis humane: habet tamen infallibilem cum eo connexionem: nam sicut ex suspensione divini concursus, quantum ad esse, sequitur annihilatio creaturæ; ita ex permissione peccandi, & suspensione concursus gratiæ, & auxilij efficacis, sequitur infallibiliter peccatum, & defectus in operando; non per modum influentiæ, sed per modum remotionis causæ prohibentis: eo ferè modo, quò ex remotione salis, sequitur corruptio carni, & ex remotione columnæ, casus lapidis, qui ab illa sustentatur.

Ratio autem fundamentalis hujus veritatis & doctrinæ, ex Tractatu de gratia sumenda est. Docent enim Theologi cum S. Thoma quæst. 24. de Verit. art. 14. hominem in statu naturæ lapsæ, nullum posse facere bonum arduum, nec vincere gravem tentationem, sine speciali auxilio gratiæ roborantis ipsam naturam infirmam, & peccato originali lauciatam, ac debilitatam; unde cum vitare peccatum, & vincere gravem tentationem, quæ homo movetur, & incitatur ad illud, vel à diabolo, vel à concupiscentia, sit aliquod bonum arduum & difficile; non potest homo illud præstare, sine speciali auxilio gratiæ; non potest, inquam, potentiâ consequenti, & quæ sit conjuncta cum actu, licet ratione auxiliorum communium, & gratiæ sufficientis (quam, ut suppono, Deus nemini unquam denegat, nisi ei impedimentum ponat) id possit, potentiâ antecedenti, & puræ possibilitatis. Quare si Deus ex infertibili judicio suæ justitiæ, interdum nobis aperto, interdum nobis occulto, semper tamen iusto (ut cum Augustino loquar) decernat denegare homini, tale auxilium efficax ad vincendam tentationem, & eliciendum actum v. g. fidei, spei, vel charitatis, ad quem ex præcepto tenetur, illique præbeat concursum necessarium ad operandum, quem in ratione causæ primæ, & universalis provisoris, tenetur concedere ad omnes actus, sive bonos, sive malos (qui concursus secundum doctrinam Thomistarum, non solum debet esse simultaneus, & concomitans, sed etiam prævius, & applicans causas secundas ad operandum) infallibiliter peccabit, & operabitur actum malum, & rectæ rationi, ac legi divinæ difformem. Operabitur quidem, ex vi divini concursus, & motionis illum applicantis ad agendum, & ad producendam in suis actibus rationem entis, & actualitatem existentiam, & operationis, qui sunt effectus per se primò correspondentes enti per essentiam, ac primæ & universalissimæ causæ. Peccabit verò ex propria malitia, & defectibilitate, per quam se subtrahet à rectitudine divini concursus, & conformitatis cum lege: peccare enim, ut dicit Augustinus, non est efficere, sed deficere. Licet enim, supposita denegatione auxilij efficacis ad actum fidei, vel charitatis, ad quem homo tenetur (ut supponimus) ratione auxilij sufficientis possit actum charitatis elicere, & resistere tentationi in actum contrarium inclinati: ex propria tamen malitia, & defectibilitate infallibiliter tentationi succumbet, & peccabit, non eliciendo

eiendo actum charitatis ad quem tenetur, sed alium cum eo impossibile: suppono enim ex Tractatu de peccatis, non dari omissionem culpabilem, absque aliquo actu, eam antecedente, vel concomitante.

190. Confirmatur: Deus certo scit, quod si non conservaret creaturam in suo esse, statim redigeretur in nihilum; quoniam creatura seipsam conservare non potest, Creatore suo illam non conservate. Juxta illud Propheta Psal. 10. *Avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.* Ergo etiam scit, quod si ipse non conservet hominem in bono rationis, per aliquod auxilium speciale, ipsum preservans à peccato, homo ipse non conservabit se, sed infallibiliter peccabit: Ergo in decreto quò statuit non dare auxilium illud speciale, tali tempore, & loco quò homo tenetur bonum operari, & à tali vel tali peccato abstinere, certo scit, quòd homo infallibiliter peccabit, ac deficiet à rectitudine rationis. Quare dicitur Psal. 80. *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adventionibus suis.* Quibus verbis significatur, Deo deferente peccatorem, per denegationem auxilij specialis, quòd illi concedere non tenetur, illum infallibiliter peccaturum. Et in Concilio Arauf. 2. cap. 19. sic dicitur: *Natura humana, etiam si in illa integritate in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret.* Et Innocentius Papa Epist. 25. ad Concilium Carthag. *Quotidiana prestat ille remedia, quibus nisi freti confisque nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Neesse est enim ut quò auxiliante vincimus, eò iterum non adjuvante vincamur.* Quò nihil clarius dicitur in favorem nostræ sententiæ. Denique D. Augustinus sæpe repetit, quòd *liberum arbitrium ad malum sufficit: ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.*

191. Secunda pars conclusionis, quæ asserit Deum supposito, decreto permittendi malitiam peccati, & positivè concurrendi ad illius entitatem, videre & contemplari omnia peccata futura, ut præsentia in mensura suæ æternitatis, constabit ex dicendis articulo sequenti; ubi ostendemus, omnia quæ futura sunt in aliqua differentia temporis, esse Deo præsentia in sua æternitate, non solum objectivè, & intentionaliter, ratione divinæ præscientiæ, quæ illa ab æterno cognoscit; sed etiam realiter & physicè, ratione suæ æternitatis, quæ propter suam infinitatem, ad omnia præsentia, præterita, & futura se extendit, eaque sinu suo vastissimo complectitur.

§. III.

Solutio objectionum.

192. Objiciunt in primis Recentiores. Ut aliquid habeat rationem medij ducentis in cognitionem alterius, debet habere certam, & infallibilem cum eo connexionem: Sed decretum permissivum, non habet certam & infallibilem connexionem cum peccatis futuris: Ergo in eo tanquam in medio, non potest Deus illa certo præscire. Major patet, Minor probatur. Decretum permissivum duo importat, scilicet propositum non impediendi peccatum, in quo inclu-

A ditur suspensio auxilij efficacis ad resistendum gravi tentationi, vel ad faciendum actum virtutis oppositum; & propositum concurrendi ad entitatem peccati, & dandi ex parte causæ primæ, omnia quæ sunt necessaria causæ secundæ ad agendum: Sed decretum permissivum, ut hæc duo importat, non habet infallibilem connexionem cum futuritione peccati: Ergo illud cum peccatis futuris, infallibilem connexionem non habet. Major constat, Minor quantum ad utramque partem probatur. In primis enim decretum permissivum non potest habere infallibilem connexionem cum peccatis futuris, ratione suspensionis & denegationis auxilij specialis, aliàs sequeretur, quòd voluntas sibi ipsi relicta, cum solo concursu generali, esset ex se determinata ad malum, quòd est Manichæorum & Lutheranorum hæresis; sequeretur etiam, quòd voluntas humana, cum solo concursu generali, non posset operari aliquod opus morale bonum, quòd est contra D. Thomam, & communem Discipulorum ejus sententiam. Probatur etiam quantum ad secundam partem. Si enim Deus haberet propositum, seu decretum prædeterminandi voluntatem creatam ad materiale peccati, sive ad actum qui hic & nunc non potest exerceri sine malitia, esset causa peccati: qui enim vult & causat aliquid, à quo malitia ita inseparabilis est, ut non possit poni sine illa, eam consequenter vult, & causat: sicut qui producit essentiam, causat proprietates, quæ cum ipsa connectuntur, & ad illam sequuntur infallibiliter.

Confirmatur: Ille qui removet columnam, à qua sustentatur lapis, vel qui subtrahit salem, quò carnes conservantur, censetur esse causa saltem moralis & indirecta casus lapidis, & corruptionis carniū: Ergo similiter, si Deus subtrahat homini auxilium efficax, ex cujus denegatione sequitur infallibiliter peccatum, & defectus in operando; erit causa, saltem moralis & indirecta, actūs mali & peccaminosi.

D Confirmatur amplius: Si affirmatio sit causa affirmationis, negatio erit causa negationis: Sed collatio gratiæ efficacis, est causa conservans hominem in bono rationis, & illum preservans à peccato: Ergo ejus subtractio, vel denegatio, erit causa peccati, & deviationis à recta ratione.

E Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem; ad cujus probationem, nego similiter Minorem, quantum ad utramque partem. Ut enim supra ostendimus, decretum permissivum, quatenus importat propositum denegandi auxilium efficax ad vincendam tentationem, & vitandum peccatum, habet infallibilem connexionem cum malitia, & deformitate peccati, quæ ad talem denegationem infallibiliter consequitur: non consecutione physicā, & causalitatis, sed consecutione logicā & illationis, ut supra exposuimus. Similiter propositum concurrendi ad entitatem peccati, & dandi causæ secundæ omnia quæ sunt necessaria ad agendum, ac proinde applicationem ad actum, quatenus ens & actus est, habet infallibilem nexum cum entitate, & actualitate actūs mali, & peccaminosi, quæ à tali motione, & applicatione causatur, & quæ per se primò reducitur in ens per essentiam, & in actum purum, tanquam in primam causam: ut docet D.

K K

Thomas in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. his verbis: *Sententia quæ docet actus peccatorum, nullo modo, nec etiam in quantum actus sunt, à Deo esse, propinquissima est errori duplici. Et Albertus magnus ibidem dist. 35. art. 7. relatâ opinione quorundam Theologorum sui temporis, qui existimabant actus malos, etiam in quantum actus, & entia, non esse à Deo, ut à prima causa efficiente, subdit. Hæc opinio quæ obrinuerat plures antiquorum, ferè cessit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica. Et addit: Cum actus malus sit simpliciter actus, egrediens à potentia activa, perfecta secundum naturam, non egreditur ab ea, nisi secundum quod movetur à causa prima, alioquin sequeretur duo esse prima principia. Quibus verbis clarissimè docet, Deum movere & applicare causam secundam, ad producendam entitatem & actualitatem, quæ in actibus malis reperitur imbibita; & oppositam sententiam, tanquam Manichæorum errorem, reprobat & proscrit. Item Dominicus Soto in libris de Natura & Gratia, in ipso Tridentino editis, & à Legatis ejusdem Concilij approbatis, libro 1. cap. 18. sic habet. *Haud equidem differunt Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eo efficientie genere, quod cuncta animantia & inanimata ad suas actiones naturales permover. Quibus verbis, non solum apertè docet Deum præmovere ad materiale peccati; sed etiam hanc fuisse, eo tempore quò scribebat, concordem & unanimum Theologorum sententiam, diserte proficitur.**

296. Ad probationem ergo primæ partis Minoris, nego utramque sequelam: licet enim, si Deus homini denegat auxilium efficax, vel speciale, ad vincendam tentationem; infallibiliter illi consentiat, & incidat in peccatum; non sequetur tamen, liberum ejus arbitrium esse ex se & ex sua natura, determinatum ad malum, & ad peccatum. Tum quia tunc ratione auxilij sufficientis, potest bene operari, & vitare peccatum. Tum etiam, quia (ut supra annotavimus) aliud est, liberum arbitrium esse defectibile ex se, & ex sua natura, & non posse seipsum conservare in bono rationis, Deo illum specialiter non conservante; & aliud, illud ex se & ex sua natura esse determinatum ad malum. Primum enim dicit solam defectibilitatem, & potentiam ad peccandum, quæ competit creaturæ rationali, ex eo quod est ex nihilo, & quia non est ipsa regula suarum operationum. Secundum verò importat in libero arbitrio naturalem determinationem ad malum, & ad peccatum, proveniente ab authore naturæ, vel à peccato primi parentis. Quæ est hæresis Manichæorum, & Lutheranorum, in Concilio Tridentino proscripita. Item ex eo quod ad denegationem auxilij efficax ad resistendum gravi tentationi, sequatur infallibiliter consensus in peccatum, non rectè inferitur, voluntatem humanam cum solo concursu generali non posse elicere aliquod opus honestum & moraliter bonum, v. g. colere parentes, prudenter gubernare rem publicam, &c. ut enim hos aut similes actus exercere possit, non requiritur quod sine gratia, vel auxilio speciali ordinis naturalis, possit graves tentationes contra præcepta naturalia vel supernaturalia vincere; sed sufficit quod leves tentationes contra præcepta naturalia valeat superare: hoc

A autem homo, etiam in statu naturæ lapsæ, potest præstare sine gratia, seu auxilio speciali, cum solo generali Dei concursu, ut docent nostri Thomistæ in Tractatu de gratia.

Ad probationem secundæ partis ejusdem Minoris, in qua inferitur, quod Deus esset causa, & author peccati, si prædeterminaret hominem ad materiale illius, ad quod infallibiliter sequitur ipsa malitia, & deformitas. In primis dico, illam sequelam esse Pelagij, & Juliani, qui eodem discursu, & argumento olim utebantur, ad probandum in parvulis non esse peccatum originale, sic enim arguebat præcipuè Julianus. Deus est causa generationis hominis: Ergo si peccatum originale consequitur ad talem generationem, Deus erit causa peccati originalis; qui enim est causa alicujus, est etiam causa ejus quod consequitur ad illud. Cui argumento respondet S. Augustinus libro 3. contra eundem Julianum cap. 9. quod peccatum originale, non sequitur ad generationem, ut generatio hominis est, & secundum suam naturam; sed ut dicit ordinem ad primum parentem, qui voluntariè peccavit; etenim si Adam perseverasset in statu innocentia, fuisset vera generatio hominis, absque eo quod ex illa sequeretur peccatum originale. Et ita tale peccatum non est à Deo concurrente ad hominis generationem, sed à primo parente, qui totam naturam humanam, sua inobedientia maculavit. Idem etiam nos proportionaliter dicimus de peccato actuali, quod scilicet ejus deformitas & malitia moralis, non sequitur intrinsicè, & ex natura rei, ad actum v. g. blasphemæ, ut actus est, & ut habet rationem entis, & bonitatem transcendentem (sub qua solum ratione est à Deo prædeterminante) sed ut procedit à voluntate creata, operante difformiter ad regulas morum. Unde in ipsam voluntatem deficientem, & non in Deum efficientem, debet refundi malitia moralis & defectus peccati. Solutio est Sancti Thomæ questione 3. de malo, articulo 2. ad 2. Et in 2. sent. dist. 37. quæst. 2. art. 2. ad 2. quam prosequitur Capreolus ibidem art. 3.

Explicatur & illustratur hæc responsio & doctrina, triplici exemplo aptissimo. Primum sumitur ex D. Thoma locis citatis. Licet enim motus claudicationis procedat ab anima, tanquam à principio vitali, non solum simultaneè concurrente, sed etiam movente, & applicante tibiam; defectus tamen obliquitatis qui in illo contingit, non reductur in animam moventem, & vitaliter operantem; sed in tibiam motam, & deficientem, ac in organum læsum, & infirmum.

E Aliud exemplum adducit Dominicus Soto in libro de natura & gratia supra citato. Licet (inquit) scriba moveat, & applicet manum pueri ad scribendam, & ad exarandos, ac delineandos characteres; defectus tamen, ac deformitas, quæ in scriptione videtur, non attribuitur magistro moventi, & applicanti; sed discipulo deficienti, & ab ejus directione, & applicatione se subtrahenti.

Tertium exemplum est de Sacerdote consecrante hostiam propter sortilegium, aut alium malum finem: ille enim physice movetur, & applicatur à Deo ad talem consecrationem; cum ad illam instrumentaliter tantum concurrat, & instru-

mentum priusquam operetur, debeat moveri, & applicari à causa principali, ut docent Philosophi 2. Phys. & constat in instrumentis artificialibus.

Sicut ergo Deus ita movet & applicat Sacerdotem ad talem consecrationem, ut supernaturalis est, quòd tamen ab illo non attingitur, nec causatur, quatenus est mala & sacrilega; sed sub hac ratione, totaliter in pravam intentionem ipsius Sacerdotis consecrantis reducitur. Ita similiter, quando Deus movet, & applicat voluntatem ad materiale peccati, ita in illo attingit entitatem, actualitatem, vitalitatem, & bonitatem transcendentalem, quæ pertinent ad ordinem physicum; ut ejus motio & concursus, nullo modo se extendat ad deformitatem & malitiam moralem.

Quia (ut alibi ostendimus) concursus Dei generalis præcisivus est, & respicit solam rationem entis, & existentiam actualitatem, aliasque rationes ad ordinem physicum spectantes; non verò illas quæ pertinent ad ordinem moralem, inter quas est malitia, & deformitas actus peccaminosi; quæ proinde est extra spheram activitatis divinæ, & per se primò in causam moralem, & operantem difformiter ad regulas morum reducitur.

In tract. de volut. Dei disp. 8. art. 4.

199.

Secundò responderi potest, Quòd licet Deus causet materiale peccati, & prædeterminet voluntatem ad illud: non tamen propterea est causa malitiæ, & deformitatis, quæ ad illud consequitur: quia talis malitia & deformitas, non sequitur ad materiale materialiter sumptum; sed ad materiale formaliter consideratum, & quatenus fundat ipsam malitiam, & deformitatem; sub qua ratione, non est à Deo prædeterminante, sed à voluntate humana, ut subdita regulis morum, & ut liberè, ac moraliter operante.

Hæc responsio & doctrina illustrari potest exemplo relationis: Sicut enim ille non censetur causare relationem similitudinis, qui præcisè facit entitatem albedinis, quæ est ejus fundamentum materialiter sumptum; sed solum qui facit albedinem, ut in ratione specifica cum alia convenientem: ita similiter qui producit entitatem, substantiam, & bonitatem transcendentalem actus peccaminosi, non censendus est ponere fundamentum malitiæ moralis; sed ille solum, qui elicit talem actum, tanquam agens morale, & cum subiectione ad regulas morum, à quibus deflectitur.

200.

Tertiò responderi potest, quòd licet Deus prædeterminet ad materiale peccati, cum quo ipsa malitia, & deformitas habet indissolubile nexum, non tamen propterea est causa peccati: quia (ut latè exponemus Tractatu sequenti, quando agemus de divinis prædefinitionibus) Deus nunquam determinat voluntatem ad materiale peccati, nisi ut objectivè & in genere causæ materialis, & occasionalis determinatus ab eadem voluntate; quæ ex propria malitia & defectibilitate, prævidetur seipsam determinaturam ad formale, vel ad materiale formaliter sumptum, & quatenus fundat ipsam malitiam & deformitatem. Unde talis determinatio, & applicatio ad materiale, est à Deo veluti invito, & coacto, & solum tanquam à causa prima, & universali provifore, qui debet subministrare omnibus causis secundis, præsertim liberis, media necessaria ad agendum, & ad attingendam in suis operationibus, & effectibus, rationem entis, & actualitatem existentie & operationis (inter quæ media,

Tom. I.

A unum ex præcipuis, est applicatio ad actum) & qui debet etiam permittere aliquos defectus, non solum in ordine naturali, sed etiam in ordine morali; ut hinc magis reluceat, & manifestetur perfectio suæ justitiæ, & misericordie, ac pulchritudo totius universi. Licet ergo voluntatem hominis applicet ad materiale peccati, quia tamen ad hoc movetur, & determinatur ab ipsa voluntate humana, seipsam prius naturà determinante ad ipsum formale, vel materiale formaliter sumptum (ut alibi latius exponemus) hinc sequitur malitiam, & deformitatem peccati, quæ ad illud materiale consequitur, non esse attribuendam Deo moventi, & applicanti, sed voluntati, illum objectivè, & materialiter determinanti ad talem motionem, & applicationem.

B

Ex qua responsione, & doctrina, quam Joannes à S. Thoma, & Vincentius Baronius tradunt, & probabilem reputant Salmanticenses in Tractatu de voluntate Dei, omnes Adversariorum impetus, totaliter infringuntur, omniaque illorum tela, & sophismata, facillimè eluduntur.

In Tract. de volunt. Dei disp. 8. art. 4. §. 12.

Disp. 10. dubio 7. §. 8. nu. 68. 201.

Ad primam confirmationem respondeo primò retorquendo argumentum in Adversarios: peccatum enim non minùs infallibiliter sequitur ad denegationem gratiæ congruæ, quàm ad denegationem gratiæ efficaciæ & prædeterminantis: Ergo si Deus denegando auxilium efficacis, sit causa saltem moralis, & indirecta, cur homo labatur in peccatum, etiam denegando gratiam congruam, & ponendo eum in illis occasionibus & circumstantiis in quibus per scientiam mediam prævidit peccaturum, etiam erit causa, saltem moralis & indirecta, cur incidat in peccatum.

Respondeo secundò, negando sequelam Majoris. Ut enim docet S. Thomas 1. 2. quæst. 79. art. 1. *Deus peccati causa (etiam indirectè) dici non potest, nec debet. Quia tamen si aliquibus non præbeat auxilium, quod si præberet, non peccarent; hoc totum facit, secundum ordinem suæ sapientiæ, & justitiæ; cum ipse sit sapientiæ, & justitiæ: unde non imputatur ei quòd alius peccet, sicut causa peccati. Sicut gubernator non dicitur causa submersionis navis, ex hoc quòd non gubernat navim: nisi quando subtrahit gubernationem,*

C

potens & debens gubernare. Quibus verbis clarissimè docet, quòd licet Deus subtrahat, & denegat homini auxilium speciale, ad cuius denegationem infallibiliter peccatum consequitur, non tamen propterea illud debet, vel potest Deo imputari, tanquam causa, etiam indirectæ, & per accidens; quia auxilium illud speciale, homini non tenetur concedere: ut autem id quòd sequitur ad defectum actionis, alteri imputetur, tria requiruntur: scilicet quòd possit, & debeat agere, & non agat; ut tradit idem S. Doctor 1. 2. quæst. 6. art. 3. in corpore, his verbis. *Non semper id quòd sequitur ad defectum actionis, reducitur sicut in causam in agens, ex eo quòd non agit: sed solum tunc cum potest, & debet agere. Si enim gubernator non posset navem dirigere, vel non esset ei commissa gubernatio navis, non imputaretur ei navis submersionis, quæ per absentiam gubernatoris contingeret.*

202.

D

Eandem doctrinam tradit 1. parte quæst. 49. art. 2. ubi tertio loco sibi objicit simile argumentum ei quòd nobis opponunt Adversarij. Sic enim habet: *Sicut dicitur in 2. Phys. Idem est causa salutis navis & periculi: Sed Deus est causa salutis omnium rerum: Ergo ipse est causa omnis perditionis & mali.* Cui argumento sic respondet.

K x ij

Disp. 8. art. 4. §. 12.

*Ad tertium dicendum, quod submersio navis attri-
buitur naute ut cause; ex eo quod non agit quod re-
quiritur ad salutem navis. Sed Deus non deficit ab
agendo quod est necessarium ad salutem: unde non
est simile. Quam responsum egregie illustrat
Caietanus ibidem, his verbis. Adverte quod tunc
tantum absentia cause agentis, dicitur causa defe-
ctus, quando debebatur presentia; & propterea
quia nunquam cum rebus debetur. Deus subtrahit
influxum, ideo non sequitur, proprie loquendo,
quod Deus sit causa defectuum, ex hoc solo quod
non facit: quamvis quandoque Scriptura ipsum
tali modo causam appellet, ut patet circa indura-
tionem Pharaonis.*

203. Ad secundam confirmationem patet responso
ex dictis in precedenti: licet enim illud axioma,
si affirmatio est causa affirmationis, negatio est
causa negationis, verum habeat in ordine phy-
sico, & in causis naturalibus; non tamen semper
verificatur in ordine morali, & in causis liberis,
& moraliter operantibus, ut constat in exemplo
adducto gubernationis navis: quamvis enim ejus
directio & gubernatio sit causa salutis navis, il-
lius tamen defectus & carentia, non censetur ef-
fe causa submersionis illius, quando est pure ne-
gativa, sed solum quando est privativa; id est
quando subtrahit gubernationem, potens & de-
bens gubernare, ut loquitur D. Thomas supra re-
latus. Unde cum carentia auxilij efficacis, quate-
nus se tenet ex parte Dei, non sit privativa, sed
pure negativa, eo quod auxilia efficacis & spe-
cialia nemini dare teneatur, illa non est causa pec-
cati, nec deviationis a recta ratione: quamvis
ejus collatio sit causa salutis, & boni usus liberi
arbitrij.

204. Secundò responderi potest, quod quando affir-
matio est causa adæquata & totalis affirmationis,
negatio est etiam causa negationis: secus autem
si non sit causa totalis, nec operetur sine confor-
tio alterius; ut patet in defectu floritionis vel fru-
ctificationis in arbore, qui non in Solem, sed in
defectum virtutis generativæ plantæ reducitur;
quia Sol non est sola & totalis causa floritionis
aut fructificationis arboris, sed illa pariter cum
eo influit, eique cooperatur. Ita similiter, quia
gratia efficax & prædeterminans, non est causa
totalis (saltem totalitate causæ) bonorum no-
strorum operum, nec operatur sola, sed unâ cum
voluntate creata; quæ ipsi cooperatur: defectus
morales, qui in humanis operationibus contin-
gunt, non in carentiam & defectum ipsius gra-
tiæ, sed in vitium & deordinationem voluntatis
humanæ, deficientis & operantis difformiter ad
regulas morum, reducendi sunt.

§. IV.

Quorundam Recentiorum argumentum diluitur.

205. Objiciunt insuper quidam Recentiores, de-
cretum illud permissivum, in quo Thomi-
sta docent fundari præscientiam futurorum, esse
ritulum sine re, & speciosum subterfugium; cum,
posito decreto prædeterminante voluntatem ad
materiale peccati, non possit non sequi ipsa ma-
litia & deformitas. Unde sicut ille qui applicaret
ignem stupæ, vel qui amputaret caput homini,
ineptè diceretur permittere ejus mortem, vel stu-
pæ combustionem, quæ ex tali applicatione, &
abscissione capitis necessario sequuntur: ita in
sententia Thomistarum, ineptè Deus dicitur ha-
bere decretum permittendi peccatum, cum præ-

determinet ad materiale illius, ex quo non potest
non exurgere, & non progrediri ejus malitia
ac deformitas.

206. Respondeo hoc argumentum esse titulum sine
re, ac speciosum sophisma, quod in apparentia
aliquid difficultatis præ se fert, nullam tamen re-
ipsa continet. Ut enim Deus censetur permit-
tere malitiam & deformitatem peccati, cujus ma-
teriale prædefinit & prædeterminat, sufficit quod
stante tali prædefinitione & prædeterminatione,
homo retineat potentiam antecedentem ad non
peccandum, & possit in sensu diviso non elicere
illum actum ad quem prædeterminatur, & à quo
malitia (ut supponitur) est inseparabilis. Sicut
in sententia Adversariorum, licet Deus ponat ho-
minem in illis circumstantiis & occasionebus, in
quibus prævidit per scientiam mediam illum pec-
caturum, & in quibus non potest non peccare,
in sensu composito, & potentia consequenti
(aliàs, ut sæpe diximus, divina præscientia fal-
leretur) nihilominus, quia prout subest illis oc-
casionebus & circumstantiis, potentia anteceden-
ti, & in sensu diviso, potest non peccare, & non
ponere illum actum; Deus censetur permittere
tantum, & non velle malitiam peccati. Unde ad
exempla adducta, multiplex potest assignari dif-
paritas.

207. Prima est, quia combustio stupæ, & mors ho-
minis, consequuntur per se & ex natura rei, ad
applicationem ignis, vel abscissionem capitis,
quatenus sunt ab homine applicante, aut vulnus
lethale infligente. Malitia autem & deformitas
peccati (ut supra diximus) non consequitur ad
materiale illius, in quantum est à Deo, ut prima
causa efficiente, sed quatenus est à voluntate, ut
prima causa deficiente, & operante difformiter
ad regulas morum.

208. Secundò, In igne applicato, & in homine le-
thaliter vulnerato, remanet potentia anteceden-
s, & in sensu composito, ad non comburendum,
vel ad non moriendum: in homine verò præde-
terminato ad materiale peccati, remanet poten-
tia antecedens, ad non ponendum illud materia-
le, & à fortiori ipsum formale, ipsamque mali-
tiam, ac deformitatem, quæ ad illud conse-
quitur.

209. Tertiò, Ad applicationem ignis, & infligio-
nem vulneris lethalis, sequitur mors & combu-
stio stupæ, consecutione physica & causalitatis;
quia illa per se, & directè influunt in tales effe-
ctus: malitia verò, & deformitas peccati, non
sequitur ad denegationem auxilij efficacis, & ad
decretum permissivum, consecutione physica, &
causalitatis, sed consecutione tantum logica, &
illationis: quia illa non directè influit in actum
malum, sed se habet tantum tanquam removens
prohibens, ut antea exposuimus.

210. Quarto, Ille cui caput abscinditur, aut vulnus
lethale infligitur, non determinat, nec movet
percussorem, ut ei caput amputet, aut cum le-
thaliter vulneret: voluntas autem humana (ut
supra diximus) objectivè & materialiter movet,
& determinat Deum, ut cum illa concurrat ad
materiale peccati, eamque applicet ad producen-
dam in illo rationem entis, & actualitatem exi-
stentiæ & operationis, aliasque rationes perti-
nentes ad ordinem physicum, & divinam omni-
potentiam per se primò correspondentes.

211. Demum inflictio vulneris lethalis procedit à
percussore, tanquam à causa particulari, & ope-
rante moraliter, & cum subiectione ad regulas

morum. Prædeterminatio verò ad materiale peccati, est à Deo solum tanquam à causa prima, & universalissima, ac generali provisorie, subministrante causis secundis, tam liberis quam necessariis, media necessaria ad agendum. De quo plura in Tractatu de voluntate Dei.

Disp. 8.
art. 4.

ARTICVLVS VII.

An futura contingentia absoluta, sint presentia scientia Dei æterna, objectivè tantum, an etiam realiter?

CVM S. Thomas art. 13. hujus quæstionis, agens de scientia Dei, & cognitione quam habet de futuris contingentibus, doceat futura contingentia, ab eo certò & distinctè cognosci, quia ejus æternitati sunt actu præsentia: quæ præsentia, an objectivè tantum, & intentionali; an etiam physicè, & reali? controvertitur inter Theologos, præsertim inter Thomistas, & Recentiores. Quod ut magis declaretur, & status hujus celebris difficultatis clariùs percipiatur, quædam breviter hic præmittenda sunt. Unde sit

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia, & vera eligitur.

208.

Notandum primò, Quòd sicut in rebus creatis duplex distingui solet à Philosophis præsentia, una realis & physicè, quam habent quando producuntur & ponuntur extra suas causas. Altera intentionalis, & objectivè, quam habent in mente cognoscentis: habet enim omnis cognitio, quòd sit objecti sui representatio, ipsamque, quatenus quædam est ejus similitudo, potentia cognoscenti quòdammodo sistat, & præfens efficiat. Ita etiam duplex potest distingui in scientia Dei præsentia, respectu futurorum contingentium. Una ei soli propria, quatenus est viva, clara, & intuitiva sui objecti similitudo, ac representatio. Altera ei conveniens ratione æternitatis, quæ ob suam infinitatem, ad illa virtualiter se coextendat, eaque in sinu suo vastissimo, ac infinito, contineat & complectatur; ita quòd si per impossibile Deus non haberet futura contingentia in sua præsentia & cognitione præsentia, videret tamen illa præsentia in sua æternitate. Inquirimus ergo, an utroque modo Deus habeat futura contingentia sibi ab æterno præsentia, an verò solum primo?

209.

Notandum secundò: Præsentiam realem & physicam futurorum contingentium in æternitate, tribus modis posse concipi, vel imaginari. Primò per quandam anticipatam illorum productionem in æternitate, distinctam ab illa quæ producuntur in tempore: ita ut Antichristus v. g. concipiatur ut præfens in æternitate, quia in illa jam productus est, & positus extra suas causas. Secundò per coextensionem ipsius rei temporalis ad totam æternitatem, eo ferè modo, quo illi coextenderetur tempus infinitum, si daretur. Tertio per coextensionem ipsius æternitatis ad illam differentiam temporis, in qua futura contingentia aliquando existent, & fiunt præsentia. Certum est de fide, futura contingentia non esse Deo realiter & physicè præsentia primo & secundo modo, cum Scriptura testetur omnia incœpisse in tempore, & nihil esse productum ab

Tom. I.

A æterno. Unde solum difficultas & controversia est de tertio modo, per coextensionem scilicet ipsius æternitatis ad illam differentiam temporis futuri, in qua Antichristus v. g. produceretur. Queritur ergo, an æternitas expectare debeat ipsam existentiam, transitum, & fluxum rerum temporalium, ut illas in se contineat, & mensuret: eo ferè modo quo pons in medio fluminis existens, vel arbor ad ripam illius plantata, expectat ipsum transitum, & fluxum aquæ, ad hoc ut illam possideat, vel mensuret: an verò illa ratione suæ infinitatis se virtualiter coextendat, non solum ad res præsentis, sed etiam ad præteritas & futuras; nec expectet quòd illæ actu existant in propria mensura, ut illas complectatur, & mensuret; sed præveniat, & præoccupet, ratione suæ extensionis infinitæ, illarum præsentiam, & existentiam temporalem; & ratione suæ indivisibilitatis, modo quodam indivisibili & immutabili ex parte sui, eas contineat; tota successione, & mutatione ex parte rerum temporalium se tenente: In qua difficultate, quæ ut constat, non est de solo nomine, aut de modo loquendi (ut quidam existimant) duæ sunt sententiæ extremè oppositæ.

B

Prima absolutè negat futura contingentia ab æterno esse Deo physicè & realiter præsentia, ratione suæ æternitatis, sed objectivè tantum, & intentionaliter, ratione divinæ præscientiæ & cognitionis. Ita tenent Durandus, Scorus, Egidius Romanus, & Herveus: quos sequuntur Suarez, Vazquez, Alarcon, & alij Recentiores, paucis exceptis.

210.

C

Secunda ex opposito docet quòd licet res omnes creatæ, in tempore, & in propria duratione incipiant existere, ac proinde in illa physicè ab æterno Deo non coexistent; in æternitate tamen illi ab æterno coexistunt physicè, & realiter, & non solum objectivè, & intentionaliter; quatenus æternitas, ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, eas ambit & continet in uno nunc indivisibili, virtualiter correspondente illi differentia temporis, in qua res producuntur & existunt. Ita, præter Thomistas, docent Ricardus in 1. dist. 38. Abulensis in cap. 11. Iosue quæst. 20. & sequentibus; & ex Recentioribus Molina hic disp. 13. Fonseca 6. Metaph. cap. 2. Granada Tract. 4. de Scientia Dei disp. 3. Ruizius disp. 28. sect. 3. & novissimè Claudius Typhanus in lib. de Ordine cap. 19. contra quos acriter stomachatur Alarcon, eò quòd, cum alij Theologi ejusdem Societatis, nihil magis horreant, quàm hanc realem præsentiam rerum in æternitate, hi tamen illam admittant, & in castra veluti transeant aliena.

D

Dico igitur: Futura omnia contingentia, esse Deo ab æterno præsentia; non solum objectivè, ratione suæ præscientiæ, sed etiam realiter & physicè, ratione suæ æternitatis. Hæc conclusio, quatuor firmissimis, ac solidissimis nititur fundamentis. Primum sumitur ex autoritate Sanctorum Patrum. Secundum ex testimoniis Sancti Thomæ. Tertium ex excellentia divinæ æternitatis. Quartum ex perfectione divinæ scientiæ, & ex ejus intuitione, ac invariabilitate. Tria prima hic exponemus, quartum constabit ex dicendis articulo sequenti.

211.

E

§. II.

Referuntur testimonia SS. Patrum.

PLura solent adduci SS. Patrum testimonia, quæ non urgent Adversarios, quia explicantur de præsentia objectiva; ideoque ea omittam, & solum hic referam ea quæ in hoc sensu explicari non possunt.

212. In primis ergo D. Augustinus realem futurorum in æternitate præsentiam, variis in locis clare expressit: nam lib. 11. Confess. cap. 10. hæc scripsit: *Quis tenebit cor, & figet illud, ut paulatim rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet cum temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabilem; nec præterire quidquam in æternitate, sed totum esse præsens.* Et super Psal. 101. exponens illa verba: *In generationem & generationem anni tui, sic ait: Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile. Nihil ibi est præteritum, quasi non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit, sed quidquid ibi est, non nisi est.* Et 5. de Trinit. cap. 16. *Apud Deum, nec præterita transferunt, & futura jam facta sunt.*

Deinde Gregorius Magnus 12. Moralium cap. 1. sic ait: *Apud omnipotentem Deum, etiam labentia stant.* Et Bernardus Serm. 80. in Cant. loquens de natura Dei, ejusque æternitate: *Tempora (inquit) sub ea transeunt, non ei; futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experit, experientia scilicet transeunte.*

Item Petrus Damianus Epist. 4. de omnipotentia cap. 8. hæc scribit: *Omnia quæ apud nos elabendo discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie (æternitatis) stant, & immobiliter perseverant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit originem: in illo jam & ille nihilominus est, in quo judicandus est, per æterni judicii æquitatem.*

Richardus à S. Victore libro 2. de Sancta Trinitate cap. 3. *Sicut inquit eorum quæ nondum sunt, nihil est Deo futurum; sic eorum omnium quæ jam non sunt, nihil est præteritum: sic eorum omnium quæ jam præsentia sunt, nihil est ei transitorium.*

Denique Anselmus in opusculo de Concordia docet, quòd sicut tempus præsens continet omnia, etsi longissimis locorum intervallis inter se dissita; ita æternitas reipsa continet omnia tempora, & quæ continentur in illis, etsi longissimis intervallis inter se sint distincta. Et ibidem ait: *Æterno præsentia simul clauditur omne tempus, & quæ sunt in quolibet tempore.* Paucis hæc, sed acutè concludit Marius Victor, initio libri primi Cosmopœiæ; ubi de æternitate ait:

*Et quidquid tempora volunt,
Præsens semper habet.*

213. Nec valet communis responsio Adversariorum, qui dicunt SS. Patres in his locis, non loqui de præsentia reali, sed tantum de objectiva. Nam contra primò: SS. Patres loquuntur de præsentia quæ convenit rebus ratione æternitatis, prout est attributum quoddam, distinctum virtualiter à scientia & intellectu, aliisque perfectionibus divinis: Ergo loquuntur de præsentia reali & physica, non verò de intentionali & objectiva. Consequentia patet, æternitas enim, ut est speciale attributum, à scientia & cognitione virtualiter distinctum, non potest tribuere rebus

A futuris præsentiam purè objectivam; hæc enim illis solum convenit, ratione scientiæ & cognitionis, non verò ratione æternitatis.

Secundò, SS. Patres locis relatis non solum affirmant futura esse Deo præsentia, sed etiam negant absolute esse aliquid futurum respectu Dei: At ex præsentia objectiva non tollitur ratio absolute futuri, sed ex physica tantum, & reali, ut per se patet: Ergo non loquuntur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Tertiò, SS. Patres negant in Deo esse propriè præsentiam, eò quòd omnia, quæ sunt nobis futura, sint illi præsentia in sua æternitate: Ergo non loquuntur de præsentia solum objectiva, sed etiam de reali & physica. Consequentia est evidens: ex eo enim quòd futura essent objectivè Deo præsentia, non rectè probaretur ei non convenire præsentiam in rigore; cum Prophetarum mentibus nonnulla sint præsentia objectivè, de quibus tamen in rigore habent præsentiam. Antecedens verò probatur ex Augustino libro 2. questionum ad Simplicianum, quest. 2. ubi sic habet:

Quid est præsentia, nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim in scientia res habet, non sunt ei futura, sed presentia: ac per hoc non jam præsentia, sed scientia dici potest. Idem docet Gregorius libro 20. Moral. cap. 23. his verbis: Præscire dicitur qui unamquamque rem antequam veniat, videt, & id quòd futurum est, priusquam præsens fiat, prævidet &c. Deus autem quomodo est præscius, dum nulla nisi quæ futura sunt præsciuntur, & scimus quia Deo futurum nihil est, ante ejus oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt. Item Anselmus libro de casu Diaboli cap. 21. Præsentia non proprie de Deo dicitur, cum enim omnia sint ei præsentia, non habet futurorum præsentiam, sed presentium scientiam. Denique Boëtius libro 5. de consolatione, prosa ultimà, hæc scribit: Si præsentiam pensare velis, quæ cuncta dignoscit, non esse præsentiam quasi futuri, sed scientiam nunquam deficientis instanti rectius estimabis.

B **C** **D**

§. III.

Mens D. Thomæ aperitur.

Licet apud aliquos dubitatio sit de mente D. Thomæ, & plures ex Recentioribus illum de præsentia objectiva & intentionali exponant, eumque sic intellexisse videantur aliqui ex antiquis ejus Discipulis, ut Egidius, Herveus, & Sylvester: res tamen adeo manifesta est, ut hæc in re de ejus mente dubitare, sit tenebras & caliginem Soli offundere, ac in meridie caecitare.

In primis enim hęc art. 13. realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, non obscure his verbis expressit: *Æternitas simul existens ambit totum tempus: unde omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum eà ratione, quæ habet rationes rerum apud se præsentia (ut quidam dicunt) sed quia ejus intuitus, fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia.*

214. **E** **215.** Nec interpretari potest hic locus de præsentia objectiva. Primò, quia præsentia objectiva omnia sunt Deo ab æterno præsentia, per rationes rerum, seu ideas, quæ ut habent adjunctam voluntatem divinam, futura contingencia repræsentant. Ergo quando S. Thomas dicit, *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo præsentia, non*

solùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentem &c. Intelligit illa esse præsentia, non solùm objectivè, sed etiam realiter & physicè; cùm inter præsentiam objectivam, & realem, nulla detur media.

Secundò, Præsentialitas objectiva non est illa quâ unumquodque est actû in seipso, aut in suo esse, sed quâ est in intellectu; nec est sua cuiusque præsentialitas, cùm non sit unumquodque præsens objectivè per seipsum, sed per speciem quâ repræsentatur. Ergo quando D. Thomas dicit quòd *Divinus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate, & prout unumquodque eorum est actû in seipso*, non loquitur de præsentia objectiva, & intentionali, sed de physica & reali.

Tertiò, Si de præsentialitate objectiva loqueretur, non opus esset ad æternitatem recurrere, quâ mensuratur Dei cognitio: nam cognitio que mensuratur tempore, & fertur in rem realiter absentem, habet illam objectivè præsentem.

Quartò, D. Thomas infert omnia quæ sunt in tempore, esse Deo ab æterna præsentia: *quia æternitas tota simul existens, ambit totum tempus*: Sed æternitas verè & realiter ambit omne tempus: Ergo & ea quæ sunt in tempore, verè & realiter, & non objectivè solùm, sunt Deo præsentia ab æterno.

Denique, Cùm æternitas non sit attributum pertinens ad cognitionem, sed ad durationem, non causat præsentiam objectivam, sed realem & physicam. Ergo quando S. Thomas dicit, futura contingentia esse Deo præsentia, ratione æternitatis, non loquitur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Præterea idem S. Doctor, pluribus aliis in locis, eandem præsentiam realem futurorum contingentium in æternitate, ita expressè docet, ut nullam, nisi extortam & violentam, admittant explicationem: ut videri potest in hac parte qu. 57. art. 3. quæst. 86. art. 4. primo contra Gent. cap. 66. & 67. in primo sent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & quæst. 2. de veritate art. 12.

216. Quod autem in his locis non loquatur de præsentia tantùm objectiva, tribus argumentis convincitur. Primum est, quia in his locis, ex præsentialitate rerum in æternitate, negat earum futuritionem realem, respectu Dei: ut videri potest præcipuè quæst. 2. de veritate art. 12. in corpore: At ex sola præsentialitate objectiva, non potest negari futuritio realis, ut constat in Prophetis, qui habent objectivè in mente præsentia ea quæ tanquam futura prænuntiant: Ergo S. Doctor de præsentia solùm objectiva non loquitur.

217. Secundum argumentum sumitur ex eo quòd D. Thomas his locis probat futura intuitivè videri à Deo, quia divinæ æternitati sunt præsentia: At in hac causali, loqui non potest de præsentia objectiva; aliàs, cùm præsentia objectiva in videri consistat, probando ideo videri, quia sunt præsentia, idem per idem probaret, & diceret quòd ideo illa videntur à Deo, quia videntur: quod nugatorium esset & absurdum: Ergo debet intelligi de physica præsentia. Consequentia patet. Major verò probatur ex S. Thoma quæst. 2. de veritate art. 12. ubi ait: *Cùm visio divina essentia æternitate mensuretur, quæ est tota simul, etenim totum tempus includit, nec alteri parti temporis deest: sequitur ut quicquid in tempore geritur, non ut futurum, sed ut præsens videat.* Ergo ex præsen-

tia futurorum ad æternitatem, colligit D. Thomas illa intuitivè à Deo videri.

Eodem argumento usus est 3. contra Gent. cap. 154. ubi sic habet: *Futura contingentia soli divinæ cognitioni subsunt, quia ea in seipsis vident, cùm sint ei præsentia, ratione sua æternitatis.* Item Opusc. 2. cap. 133. facit eandem consequentiam, & dicit, quòd *Deus per certitudinem cognoscit omnia quæcumque per temporis decursum aguntur in sua æternitate: nam æternitas suâ præsentialitate totum temporis decursum attingit, & ultra transcendit.*

218. Tertium argumentum quo demonstratur D. Thomam, non solùm objectivam & intentionalem, sed etiam realem & physicam, futurorum contingentium in æternitate præsentiam docuisse, sumitur ex 1. sent. dist. 38. quæst. unica art. 5. in corp. ubi sic habet: *Cùm Deus uno æterno intuitu, non successivo, omnia tempora videat, omnia contingentia in temporibus diversis, ab æterno præsentialiter videt, non tantùm ut habentia esse in cognitione sua, &c.* Unde cùm ab æterno futura contingentia non habeant esse in propria mensura, & duratione; non possunt habere aliud esse extra divinam cognitionem, quàm in ipsa æternitate.

§. IV.

Ratio fundamentalis explicatur.

V T ratio fundamentalis nostræ conclusionis, quæ ex natura, perfectione, ac excellentia æternitatis desumitur, clarè percipiatur, duo breviter hîc præmittenda sunt, ad ejus intelligentiam necessaria.

Primum est, æternitatem esse mensuram infinitam simul & indivisibilem; quod patet, tum ex definitione ejus à Boëtio tradita, in qua dicitur, quòd *æternitas est interminabilis vita tota simul & perfecta possessio.* Tum etiam, quia mensura debet esse homogœna, & similis mensurato; unde cùm esse divinum, quod æternitate mensuratur, sit infinitum, & simplicissimum; & ratione infinitatis omnes creaturarum perfectiones contineat, ratione verò simpliciter, præbeat illas modo simplicissimo & purissimo, & absque ulla compositione & distinctione, etiam æternitas erit duratio infinita simul & indivisibilis; & ratione suæ infinitatis, omnes durationum inferiorum differentias continebit, nimirum præsens, præteritum, & futurum; ratione verò indivisibilitatis, continebit illas in unico nunc indivisibili, & absque ulla divisibilitate & successione ex parte sui; eo ferè modo quo anima rationalis, quamvis inextensa & indivisibilis, virtualiter tamen coextenditur omnibus partibus corporis, quamvis divisibilibus & extensis.

220. Secundum est, quòd sicut esse divinum, quamvis simplicissimum, æquivaleret tamen multis perfectionibus, quæ sunt dispersæ in rebus creatis, & potest ab illis diversimodè participari: ita licet æternitas sit indivisibilis & tota simul, habet tamen latitudinem quandam virtuales, seu partes virtualiter distinctas, per correspondentiam & analogiam ad nostrum tempus; ita ut concipiamus illam habere unam partem virtuales, correspondentem tempori præterito, alteram correspondentem tempori præsentem, & aliam correspondentem tempori futuro; & has diversas partes virtuales, nonnulli Theologi, *diversos æternitatis sinus*, appellant. His præmissis.

221. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis, sic breviter proponi potest. Quando aliquid est infinitum intra aliquam lineam, omnes ejus perfectiones in se continet, vel formaliter vel eminenter: v. g. quia scientia in Deo est infinita in ratione scientiæ, continet in se omnem rationem scibilis: quia immensitas est infinita in ratione locandi, continet omnes differentias loci, & potest replere omnem locum, & spatium imaginabile, & sic de cæteris: Atqui æternitas est infinita in ratione durationis: Ergo in se continet & complectitur durationes omnes rerum inferiorum: scilicet ævum, quod est duratio Angelorum; & tempus, quod est duratio rerum successivarum, & corruptibilium; omnesque differentias illius: scilicet præsens, præteritum, & futurum, & omnia quæ in illis existunt. Sicut cælum ambit totum mundum, Gallia totam Aquitaniam, Aquitania Burdigalam, & Burdigala omnes domos, vicos, plateas, & Ecclesias, quæ sunt in illa. Et sicut corpus infinitum (si daretur) omnes differentias, ac dimensiones aliorum corporum in se contineret. Aliunde verò, quia æternitas, non solum est infinita, sed etiam tota simul ac indivisibilis (utpote mensura esse divini, quod non solum est infinitum, sed etiam indivisibile & simplicissimum) debet modo indivisibili, & simplicissimo, & sine ulla successione & divisibilitate, ratione unius nunc & instantis indivisibilis, res temporales & successivas, quæ in propria mensura & duratione, paulatim ac successivè decurrunt, continere. Unde si illa quæ sunt futura in tempore, non essent realiter præsentia in æternitate; vel ipsa non contineret omnes durationes, quod repugnat ejus infinitati: vel illas non contineret simul, sed paulatim ac successivè; quod opponitur ejus simplicitati & indivisibilitati.

222. Respondent Adversarij: Ex indivisibilitate & similitate æternitatis, solum sequi, quod careat successione & divisibilitate entitativa, & sibi intrinsecà: non autem sibi extrinsecà, desumptà ex rebus creatis inter se succedentibus, & successivè divinæ æternitati coexistentibus. Quod explicant exemplo arboris plantatæ ad ripam fluminis, quæ non coexistit simul & semel toti aque fluenti, sed paulatim & successivè; non quidem per sui mutationem, sed per mutationem & fluxum ipsius aque, quæ continuo fluit ac decurrit.

223. Sed hæc responsio multipliciter impugnari potest, & ex ejus impugnatione magis constabit vis & efficacia rationis adductæ; magisque declarabitur natura & perfectio divinæ æternitatis. In primis ergo contra illam potest sic argui. Corpus infinitum in ratione extensionis, omnibus aliis, quantumcumque distantibus inter se, simul adest: Ergo æternitas quæ est infinita in duratione, omnibus durationibus, quantumcumque inter se distantibus, simul & absque ulla successione, etiam extrinsecà, coexistere debet: At distantia in ratione durationis, attenditur penes præteritum, præsens, & futurum: Ergo omnibus his simul, & sine successione extrinsecà, coexistit æternitas.

Secundò, Hæc inferiora mensurantur ab æternitate, quatenus continentur in illa: At quidquid continetur in alio, continetur ad modum illius: Ergo cum æternitas successione intrinsecà careat, quæ continentur in illa, licet inter se succedentia sint, indivisibiliter tamen ab illa mensurantur.

Tertiò, Ex hoc quod præterita, præsentia, &

A futura, sibi invicem succedant; malè arguitur, quod æternitas non coexistat omnibus simul & sine successione, ab æterno. Anima enim rationalis, etsi inextensa & indivisibilis, omnibus tamen partibus corporis, quamvis divisibilibus, & inter se distantibus, coexistit. Unde sicut ordo & distinctio partium corporis, non impedit quod anima rationalis, tota simul illis coexistat; ita nec successio temporis impedit, quin æternitas, tota simul, & modo indivisibili ex parte sui, rebus temporalibus & successivis, ab æterno coexistat. Simile exemplum potest adduci de Angelo, qui indivisibili modo coexistit omnibus partibus loci, ut docetur in Tractatu de Angelis. Aliud exemplum affert D. Thomas 1. contra Gent. cap. 66. & opusculo 4. capite ultimo, ubi comparat æternitatem centro: sicut enim centrum, quamvis indivisibile, adest tamen cuique puncto opposito in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad centrum deductis. Ita æternitas, quamvis indivisibilis, & tota simul, adest omnibus rebus temporalibus, fluentibus, & successivis.

Eadem veritas illustrari potest alio exemplo quod tradit idem S. Doctor hic art. 13. ad 3. Et quæst. 2. de veritate art. 12. ubi docet, quod ita se habet Deus in ordine ad præterita & futura, sicut existens in alta specula, ex qua intuetur totam viam, & omnes in ea transeuntes: licet enim

224. C unus pergat post alium, & posterior non videat priorem, ille tamen qui est in specula, omnes simul intuetur, & habet sibi presentes. Ita similiter Deus habet sibi presentes in specula sue æternitatis, res omnes, etiam præteritas & futuras; licet iste succedat illis, & in propria mensura, & duratione, simul existere nequeant. Simili exemplo utitur Petrus Damianus opusculo trigesimo cap. 7. ubi hæc scribit: *Qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius undique interiorum theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, quia omnibus quæ volumur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus presentialiter videt.*

Denique efficaciter impugnari potest responsio & doctrina Adversariorum, ex ipsa natura, & perfectione æternitatis, quæ non solum est infinita, & immutabilis in ratione durationis, sed etiam in ratione mensuræ, & continentia inferiorum durationum; ita quod infinito & immutabili modo, attingat omnia sua mensurata, & mensure illa: Ergo neque intrinsecè in ordine ad se, neque extrinsecè, & in ordine ad mensurata, admittit successionem, aut coexistentiam successivam. Antecedens, quoad primam partem, à nemine negatur: quoad secundam verò probatur. Æternitas in ratione mensuræ, & per ordinem ad mensurata, se habet ut mensura suprema, & summæ uniformitatis: Ergo in ratione mensuræ, & per respectum ad mensurata, debet habere summam immutabilitatem. Uniformitas enim

225. E tantò est major, quantò magis recedit à mutabilitate, quæ fundatur in potentialitate, siquidem motus est actus entis in potentia; unde quantò res minus habet de potentialitate, & consequenter de mutabilitate; tantò majorem habet uniformitatem, & magis est una; & sic quod est summo modo uniforme in ratione mensuræ, est omnino immutabile; subindeque quod constituitur

constituitur in ratione mensuræ per uniformitatem summam, etiam est mensura per summam immutabilitatem. Ex quo etiam probatur consequentia: oportet enim id quod in ratione mensuræ habet omnimodam immutabilitatem, in mensurando, non admittat successione: ita quod non solum in se, sed etiam in mensurando, exhauriat totum mensuratum unicâ mensuratione: alias si modo incipit mensurare, & ante non mensurabat, & postea desinat mensurare; illa mensuratio importat secum aliquam mutabilitatem, quia non exhaurit totum mensuratum unicâ mensuratione indivisibili, sed conformiter ad existentiam & successione mensurati, illud mensurat; & cum tale mensuratum, unicâ mensuratione indivisibili non exhauriatur, sed successivè transeundo coexistat illi mensuræ, si talis mensura se accommodat in mensurando ipsi mensurato, oportet quod replicando mensurationes, & non per unicam indivisibilem illud adæquet; & consequenter debet habere aliquam numerationem, seu mutabilitatem in mensurando.

226. Confirmatur & explicatur amplius, in omnibus mensuris, quæ licet in se sint fixæ, & immobiles; tamen quia non adæquant totum mensuratum unicâ mensuratione, sunt imperfectæ in ratione mensuræ: nam cubitus v. g. vel ulna quæ mensurat pannum, licet in se maneat fixa, tamen quia non adæquat totum pannum, oportet quod per replicationem & numerationem applicetur ei pannus, & sic adæquet totum mensuratum. Ergo similiter si æternitas unicâ mensuratione non adæquet & mensuret omnes differentias temporis, sed incipiat modo mensurare rem, quando existit, & postea desinat mensurare, quando amplius non est, manifestum est, quod illa non est omnino uniformis, & immutabilis in ratione mensuræ, & continentia durationum inferiorum.

Ex hoc patet, quantum in hoc hallucinentur Aversarij, docentes quod bene stat æternitatem esse indivisibilem; & tamen coexistere rei successivæ, quando ipsa res incipit esse in se, & non ante: hoc enim solum invenitur in mensuris limitatis & finitis, dicentibus aliquam mutabilitatem in coexistendo & mensurando; & contrarium velle sustinere, est indivisibilitatem, uniformitatem, & infinitatem æternitatis nequaquam intelligere: sicut nec intelligeres infinitatem divinæ immensitatis, si poneres eam non actu replete omnes differentias loci, sed paulatim tantum & successivè.

In hoc itaque elevatur eminentia æternitatis super omnes mensuras creatas, quod creatæ non possint unicâ mensuratione, & per modum immutabilis unitatis & possessionis, totam quantitatem sui mensurati exhaurire: sicut ulna non potest mensurare totum pannum, quia habet multas ulnas, nisi replicando, & numerando suam mensurationem, & applicationem; unde quantitas panni non exhauritur unicâ mensuratione, sed pluribus; & sicut etiam arbor ad ripam fluvij plantata, licet sit immobilis localiter, tamen pluribus contractibus, & non unico, totam quantitatem decurrentis aquæ tangit. Si tamen (ut postea dicemus) daretur arbor quæ unico contactu totam quantitatem aquæ tangeret, tunc deberet coexistere toti aquæ, à principio fluvij usque ad finem: æternitas autem, quia non solum est fixa, & immutabilis in se; sed etiam in mensurando, unicâ mensuratione totam quanti-

Tom. I.

227. tatem suorum mensuratorum exhaurit, eò quod per modum possessionis perfectæ mensuret, & non per modum numerationis, & replicationis sui ad mensuratum, vel mensurati ad seipsam.

Ex quo potest amplius confirmari conclusio, magisque impugnari responsio Aversariorum. Æternitas enim mensurat res omnes creatas, illas perfectè possidendo; non verò solum eis coexistendo, sicut aliæ mensuræ creatæ. Quare in definitione æternitatis dicitur, quod est *tota simul, & perfecta possessio*, rei scilicet quam mensurat. Unde quamvis tempus & aliæ mensuræ creatæ, expectare debeant existentiam rerum, ut illas mensurent; hoc tamen æternitati repugnat, aliàs non esset tota simul & perfecta possessio rei: ex quacumque enim parte successio detur, sive ex parte mensurati quod applicatur, sive ex parte mensurantis, cessat simultanea & perfecta possessio illius. Sicut aliquis dicitur non possidere rem, sive hoc contingat ex parte rei possessæ, quæ ad illum non venit; sive ex parte illius, quia eam non apprehendit. Et sicut constat in civitate ad ripam fluminis posita, illa enim, quamvis sit in se permanens & immota; non simul tamen totam fluvij aquam possidet, sed paulatim & successivè; quia ipsa aqua fluminis paulatim & successivè decurrit. Cum ergo æternitas sit tota simul & perfecta possessio rei quam mensurat, repugnat illi aliqua successio & divisibilitas, non solum intrinseca & ex parte sui, sed etiam extrinseca, & per comparisonem ad ea quæ mensurat: unde quamvis res temporales, sint in se successivæ & fluentes; hoc tamen non impedit, quin æternitas, ratione suæ infinitatis, indivisibilitatis, & immutabilitatis, simul illas contineat & mensuret, ut constat in exemplis supra adductis de anima rationali, de centro &c.

228. Exemplum autem baculi in medio fluminis defixi, vel arboris ad ripam ejus plantatæ, quod adducunt Aversarij, non quadrat, nec est aptum ad explicandam naturam æternitatis: quia talis baculus, vel arbor, assimilatur æternitati, solum quantum ad permanentiam & stabilitatem, non verò quantum ad infinitatem & extensionem, sub qua ratione debet potius æternitas comparari ripæ. Unde si per impossibile, ripa cum sua extensione posset habere indivisibilitatem, esset aptissimum exemplum ad declarandam naturam & perfectionem æternitatis: tunc enim illa simul & semel coexistere omnibus superficiebus aquæ fluentis, nec deberet expectare transitum & fluxum aquæ, ut illam possideret, vel mensuraret, sicut arbor ad ripam fluminis posita. Vel potius ad hoc intelligendum, imaginanda est arbor in medio fluminis, quæ tantæ sit magnitudinis & extensionis, ac tota ripa. Sicut enim talis arbor simul & semel & absque ulla successione, coexistere omnibus partibus aquæ fluentis & decurrentis, nec deberet expectare ejus transitum & fluxum, ut illas possideret, vel mensuraret. Ita æternitas, cum sit duratio infinita & indivisibilis, simul & semel, & in unico nunc & instanti indivisibili, ambit & continet omnes durationes creatas, omnesque temporis differentias; nec expectare debet quod res temporales sint actu præsentis & existentes, ut eas mensuret, & illis coexistat. Alioquin nullum esset privilegium æternitatis, supra tempus & ævum, quæ mensurant res æternas & temporales, quando actu existunt, & falsum esset quod de illa ait Divus Bernardus, supra relatus:

L I

Futura non expectat, præterita non recogitat A
&c.

Quantum fundamentum nostræ conclusionis, desumptum ex perfectione divinæ scientiæ, articulo sequenti declarabitur: ostendemus enim realem futurorum contingentium in æternitate præsentiam, necessariam esse ut scientia Dei ad illa terminata, sit invariabilis, & intuitiva; eaque semotà, Dei cognitionem fore mutabilem & abstractivam, subindeque imperfectam.

§. V.

Solvuntur argumenta ex autoritate.

229. **C**ontra nostram conclusionem obijciunt Adversarij aliqua testimonia S. Thomæ, in quibus non aliter videtur ponere præsentiam rerum in æternitate, quam ut cognitæ sunt à Deo, & prout sunt in ejus præsentia æterna. Dicit enim hic articulo 13. *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum e ratione, quæ habet rationes rerum apud se presentes, ut quidam dicunt: sed quia ejus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia. Ubi duplicem ponit præsentiam, unam in ideis, aliam in scientia visionis: Sed utraque est intentionalis, ut patet: Ergo S. Thomas, non aliam videtur agnoscere rerum temporalium in æternitate præsentiam, quam objectivam & intentionalem.*

Præterea, Idem S. Doctor 1. 2. quæst. 91. art. 2. ad 1. hæc scribit. *Ea quæ in seipsis non sunt, apud Deum existunt, in quantum sunt ab ipso cognita & præordinata.* Et quæst. 1. de verit. art. 3. ait: *Futura contingentia, antequam sint, præexistere in duobus, nempe in præsentia divina, & in causis creatis.*

Confirmant hæc omnia, testimonio Aegidij Romani, Hervæi, aliorumque veterum Thomistarum, supra citatorum, qui negant præsentiam realem futurorum contingentium in æternitate, & solam objectivam, & intentionalem admittunt.

230. Hæc tamen parùm urgent, tum quia de mente S. Thomæ clarè constat ex dictis §. 2. Tum etiam, quia primum testimonium favet nostræ sententiæ, quia (ut ibidem observavimus) S. Doctor eo loco, ex præsentia futurorum contingentium in æternitate, infert Deum illa intuitivè videre: Ergo sentit, quòd intuitio non est ratio præsentia, sed potius physica & realis illorum in æternitate præsentia, est ratio intuitionis, seu visionis, ut magis constabit ex dicendis articulo sequenti.

231. Ad secundum & tertium dicendum est, S. Doctorem in his locis explicare præsentiam objectivam & cognitionis, quam futura contingentia habent ab æterno in mente divina, sive in ejus præsentia; non negare tamen præsentiam realem & physicam, sive præsentiam durationis, quam habent in æternitate, ratione ipsius æternitatis; cum sit mensura infinita simul & indivisibilis, ambit & continet modo quodam indivisibili & immutabili, durationes omnium rerum temporalium, & omnia quæ in eis existunt. De hac tamen secunda præsentia, in his locis non fecit mentionem, sed tantùm de prima, quia hæc solum propositio suo conducebat: ibi enim solum intendebat explicare, quomodo lex æterna sit ab æterno in Deo; & quomodo futura sint in præsentia divina, ut inde impriman-

tur in mente Propheta eorum revelationes.

Ad confirmationem in primis dico, quòd cum mens Sancti Thomæ adeo manifesta sit, magis illi adhaerendum est, quam aliis Doctoribus. Secundò respondeo Doctores illos solum negasse coexistentiam physicam futurorum cum Deo in æternitate, adæquatè sumpta, & secundùm totam suam existentiam virtualem: non autem in æternitate inadæquatè considerata, & secundùm aliquam ejus virtualitatem. Vel etiam solum negasse præsentiam futurorum in æternitate, per quandam anticipatam productionem illorum in æternitate, distinctam ab illa, quæ producuntur in tempore. In quo etiam sensu illam negant Discipuli Divi Thomæ.

Obijciunt secundò Adversarij plura testimonia Scripturæ, in quibus dicitur res omnes fuisse creatas in tempore, Deum in principio creasse cælum & terram, illum fuisse, priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis &c.

Verùm hæc omnia frivola sunt, & ne leviter quidem attingunt Thomistarum sententiam, qui, ut jam dicebamus, non dicunt res temporales esse Deo præsentem in æternitate, per anticipatam earum productionem in æternitate, distinctam ab illa quæ in tempore producuntur (ut imaginantur Adversarij) sed solum per extensionem virtualem ipsius æternitatis, ad illam differentiam temporis, in qua res fuerunt à Deo, in propria mensura, & duratione productæ. Quare non negamus illas in tempore incepisse, sed tantùm volumus talem productionem & creationem temporalem, fuisse Deo ab æterno realiter præsentem in sua æternitate, quatenus illa ratione suæ infinitatis ad eam virtualiter se extendebat, eamque in sinu suo vastissimo, & infinito continebat.

Obijciunt tertio quædam testimonia Sanctorum Patrum: Dicit enim Augustinus 12. de Civit. cap. 25. *Res antequam fierent, non fuerunt: sed ante dico, æternitate, non tempore.* Sentit ergo Sanctus Doctor, res antequam essent productæ. Dicit enim non fuisse in priori tempore, sed neque in æternitate. Et in sermone 11. de verbis Apostoli ait: *Deus habet electos suos apud semetipsum, non in sua natura, sed in præsentia sua.* Item Isidorus libro de summo bono cap. 8. *Si tempora (inquit) semper essent Deo præsentia, non essent tempora, sed æternitas: quia non mutarentur, sed starent.*

Respondeo quòd quando D. Augustinus dicit, *res antequam essent, non fuisse prius æternitate*, intelligendus est, non fuisse prius in æternitate, tanquam in propria & adæquata mensura. Vel non fuisse prius in æternitate, ut virtualiter correspondente tempori imaginario, quòd illarum productionem præcessit: non negat tamen illas fuisse in æternitate, secundùm quòd æternitas, ratione suæ infinitatis, virtualiter se extendit ad illam differentiam temporis, in qua fuerunt productæ: imò talem præsentiam realem & physicam rerum temporalium in æternitate, in sensu jam explicato, clarissimè S. Doctor expressit locis §. 3. relatis.

Ad secundum testimonium similiter dico; illum solum intendere, Deum non habere ab æterno suos electos in sua natura: id est in eorum propria duratione & mensura, sed solum in sua præsentia, & in mensura superiori suæ æternitatis. Vel etiam solum velle, Deum non habere

ab aeterno electos in sua natura, quia non habet illos speciali modo sibi in natura substantialiter unitos & conjunctos, sed in sua tantum praescientia & praedestinatione aeterna.

Ad locum Iſidori dicendum est, illum nihil aliud intendere, quam quod si res temporales peterent ex sua ratione semper Deo esse praesentes; ita ut illis repugnaret successio, fluxus, ac mutabilitas in propria illarum duratione & mensura, non essent temporales, sed aeternae. Non negat tamen tempora esse Deo praesentia in aeternitate, per extensionem ipsius aeternitatis ad res temporales, & ad omnes temporis differentias; sed hanc praesentiam expressè docet cap. 6. ejusdem libri, his verbis. *Omnia tempora praecedit divina aeternitas, nec in Deo praeteritum, praesens, & futurum aliquid creditur: sed omnia praesentia in eo dicuntur, quia aeternitate sua cuncta complectitur.*

§. VI.

Solvuntur aliae objectiones ex ratione petite.

236. **C**ontra nostram conclusionem multipliciter insurgunt Adversarij, & varia in illam argumentorum tela detorquent. In primis enim sic arguunt. Implicat aliquid alicui coexistere, nisi illud prius in se existat; coexistentia enim, cum sit relatio mutua, duo simul existentia importat: Sed Antichristus v. g. nunc non existit in se: Ergo nunc Deo in aeternitate non coexistit.

237. Communis solutio hujus argumenti est, eodem modo quod unum coexistit alteri, debere existere in se: Antichristus autem, etsi nunc non existat in se, copula uniente pro nunc nostri temporis, & in ordine ad propriam mensuram; existit tamen nunc in seipso, copula uniente pro nunc aeternitatis, & in mensura illa inadequata & superexcedente; ac proinde, licet non coexistat Deo in propria duratione, & in nunc nostri temporis, coexistit tamen Deo, in mensura aeternitatis. Quod ut plenius innotescat.

Nota primò, Verbum in hac propositione, *Antichristus ab aeterno Deo coexistit*, posse unire extrema pro nunc nostri temporis, vel pro nunc aeternitatis semper praesentia. Nota secundo, posse unire pro nunc aeternitatis, ut correspondente vel aequivalente huic nostro tempori; vel ut tantum aequivalente nunc futuro temporis, in quo Antichristus erit. Dicimus ergo, quod si in illa propositione, *Antichristus nunc Deo in aeternitate coexistit*, verbum uniat pro hoc nunc nostri temporis, vel pro nunc aeternitatis huic correspondente, illa est falsa. Si autem verbum uniat pro nunc aeternitatis, correspondenti nunc futuro, quod Antichristus in propria duratione erit, sic est vera.

238. Instabis: Impossibile est Antichristum coexistere Deo in nunc aeternitatis, quocumque modo considerato, nisi existat saltem in ipsa aeternitate; coexistentia enim importat mutuam extremorum existentiam, in ea saltem mensura, in qua coexistunt: Sed Antichristus non existit in aeternitate: Ergo non coexistit Deo in nunc aeternitatis. Minor probatur dupliciter. Primò quia si Antichristus nunc existeret in aeternitate, verum esset dicere de illo, quod existeret ab aeterno; existere enim in aeternitate, idem est ac ab aeterno existere: Sed Antichristus

Tom. I.

A non existit ab aeterno, ut est certum de fide: Ergo non existit in aeternitate.

Secundò, Si Antichristus in aeternitate existeret, deberet esse in ea productus, cum existentia non possit illi communicari, nisi medià creatione vel productione: Sed hoc non potest dici, aliàs ille bis produceretur; in aeternitate scilicet, tanquam in mensura superiori; & in tempore, tanquam in propria mensura, in qua ille aliquando debet exitere: Ergo &c.

239. Respondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cujus primam probationem, distinguo Majorem. Si existeret in nunc aeternitatis, adaequatè sumpto, & secundum totam extensionem virtuales quam continet, esset ab aeterno, concedo. Si existeret in nunc aeternitatis, inadaequatè sumpto, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem, nego.

B Explicatur: Aliud est Antichristum esse ab aeterno, & aliud illum existere in aeternitate. Ut enim esset ab aeterno, deberet ejus existentia ad totam aeternitatem coextendi, eo ferè modo quo illi coextenderetur tempus infinitum si daretur, ac proinde deberet mensurari ab aeternitate adaequatè sumpta, & secundum omnes sinus & partes virtuales quas continet. Ut autem dicatur nunc esse praesens & existens in aeternitate, hoc non requiritur; sed satis est, quòd illa differentia temporis, in qua aliquando existet & erit praesens, nunc contineatur ab ipsa aeternitate; & quòd illa, ratione suae infinitatis, ad eam virtualiter se extendat: quod est existere in aeternitate inadaequatè, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem.

240. Ad secundam probationem ejusdem Minoris, nego sequelam Majoris: Ut enim Antichristus dicatur praesens & existens in aeternitate, non requiritur quòd in ea producat (sicut imaginantur Adversarij) sed sufficit quòd ejus productio, quae erit in tempore, sit praesens in aeternitate. Ratione enim productionis temporalis & futurae, dicitur Antichristus praesens & existens in mensura aeternitatis, ob rationem saepius allegatam; quia cum aeternitas sit mensura infinita & indivisibilis, continet non solum res praesentes, sed etiam praeteritas, & futuras, in unico nunc indivisibili.

241. Secundò Adversarij sic arguunt. Implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria, sibi in se intrinseca: At Antichristus v. g. non existit ab aeterno in propria mensura: Ergo nec in aeternitate, quae est aliena, illique extrinseca. Minor est certa de fide: Major autem, in qua est difficultas, probatur multipliciter. Primò, quia prius est aliquid existere in se, quam in alio sibi extrinseco: Ergo implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria.

E Secundo probant eandem Majorem exemplo loci, nam locus est minus extrinsecus corpori locato, quam aeternitas sit creaturae in ea realiter existenti: At implicat quòd corpus non existens in se intrinsecè, ambiatur à loco extrinsecè; repugnat enim v. g. quòd aliquid corpus sit sub caelo, tanquam sub primo locante, nisi existat in aliquo loco inferiori, sibi proprio & adaequato: Ergo idem quod prius.

Tertiò, Ab exemplo durationis motus primi mobilis, mensurantis extrinsecè hæc inferiora. Implicat enim motum sublunarem realiter existere in duratione motus primi mobilis,

Ll ij

nisi prius existat in duratione sibi intrinseca atque propria: Ergo pariter repugnat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria, & sibi intrinseca.

Quarto, exemplo immensitatis: Repugnat enim corpus creatum divinæ immensitati coexistere, aut existere in illa, nisi prius existat in se, & in loco sibi peculiari: Ergo & creaturam aliquam Deo in æternitate coexistere, vel in illa existere, nisi prius existat in duratione sibi propria & intrinseca.

Denique sic probant eandem Majorem. Nul- lum prædicatum potest competere rebus in mensura superiori, quod illi repugnet in propria mensura, aliàs mensura superior mutaret naturas rerum: Ergo si existere ab æterno, & Deo coexistere, repugnet rebus temporalibus, secundum propriam illarum durationem & mensuram, non poterit eis competere, ratione mensuræ superioris & excedentis, scilicet æternitatis.

243. Ad hoc argumentum respondeo, Majorem esse veram, quando mensura extrinseca & superior, limitata est & finita; si autem infinita sit, non est necessarium quod prius aliquid existat in duratione propria & intrinseca, prout est in seipsa, bene tamen quod existat in illa, ut in superiori contenta. Hoc autem modo res omnes creatæ, in propria duratione sunt ab æterno, non in illa ut in se, sed ut contenta in æternitate, tanquam in mensura superiori, per quod patet ad primam probationem Majoris.

244. Ad secundam dicendum est, locum communem & extrinsecum, non esse infinitum in ratione locandi, ac proinde non posse ambire & continere nisi corpora quæ in aliquo loco sibi proprio & adequato existunt: æternitas autem, cum sit infinita in ratione durationis, potest per modum mensuræ, res creatas nondum in propriis mensuris existentes continere. Ex quo patet solutio ad tertiam, duratio namque motus primi mobilis, finita est & limitata.

245. Ad quartam, nego Consequentiam & paritatem: Ratio disparitatis est, quia immensitas solum est extremum coexistentiæ creaturarum ad Deum, non autem ratio illas continendi: neque enim creaturæ dicuntur existere in immensitate, sed potius Deus per immensitatem dicitur esse & contineri in creaturis. Æternitas autem, non solum est extremum cum creaturis Deo coexistens, sed etiam mensura in qua continentur creaturæ, & in qua physicè Deo coexistunt. Unde quæ nondum existunt in propria duratione quoad nos, coexistunt Deo in mensura superiori, scilicet æternitate, in qua continentur.

246. Ad ultimam probationem dicendum est, Majorem esse veram, quantum ad prædicata essentialia & absoluta, vel quæ non conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori: falsam autem, quantum ad prædicata accidentalialia, vel quæ conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori, quale est illud de quo est sermo. Et est exemplum primo ad hominem contra plerosque ex Adversariis, qui admittunt unum corpus posse esse simul & semel circumscriptivè in pluribus locis, & addunt quod prædicata absoluta, & non dependentia à loco, quæ competere tali corpori in uno loco, convenirent etiam illi in alio: secus autem prædicata dependentia à loco. Secundo id constat in corpore Christi, nam quia corpori Christi in cælo, non competit modus essendi quem

A habet in Eucharistia; nec in Eucharistia, modus essendi quem habet in cælo: etiam prædicata quæ competunt illi, ex modo essendi quem habet in Eucharistia; ut esse indivisibile, invisibile, totum in toto, & totum in qualibet parte, non competunt ei in cælo; & è contra prædicata quæ illi conveniunt ut est in cælo, sicut esse extensum, divisibile, circumscribi à loco &c. non competunt ei in Eucharistia. Idem dicendum est in proposito, cum enim coexistere Deo ab æterno, non conveniat rebus temporalibus, nisi ratione modi essendi quem habent in æternitate, tanquam in mensura superiori; non debet verificari de illis, prout sunt in propria mensura & duratione.

§. VII.

Alia obiectio Adversariorum diluitur.

Tertio obijciunt Adversarij: Ævum est mensura infinita à parte post, & indivisibilis; & tamen res temporales non coexistunt illi realiter, nisi quando sunt præsentis; aliàs Angelus posset cognoscere futura contingentia intuitivè, sicut Deus, cum cognitio angelica mensuretur ævo. Ergo similiter, quamvis æternitas sit mensura infinita & indivisibilis, non sequitur tamen, illam continere res temporales & successivas, quando sunt præterite, vel futuræ; sed solum quando sunt actu præsentis, & existentes. Confirmatur, Immensitas Dei æquè est infinita & indivisibilis, ac ejus æternitas; & tamen non attingit, nec continet, nisi loca præsentia, & actu existentia: unde Deus non dicitur esse per suam immensitatem in omnibus rebus ab æterno, nec ratione illius continetur in spatiis imaginariis; quia talia spatia non sunt actu, sed tantum in potentia: Ergo similiter, quamvis æternitas sit infinita simul & indivisibilis, non continet res temporales & successivas, nisi quando actu sunt; non verò quando erunt, aut fuerunt.

Ad objectionem respondeo, concessò Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia licet ævum sit mensura perfectior tempore; non tamen est mensura superior, cui per se tempus subordinetur. Sicut enim esse Angeli non est causa continens in se esse rerum creaturarum; ita nec duratio Angeli, esse mensura in se continens simpliciter durationes inferiores. Secus est de æternitate, quæ non solum est mensura perfectior, sed etiam superior, in qua debent contineri inferiores, sicut esse earum continetur in essentia divina. Unde æternitas ad alias durationes se habet ut locus communis ad particularia, quæ ambit & continet; ut patet de cælo supremo, quod ambit & continet omnia corpora inferiora: ævum autem se habet ad tempus, sicut locus particularis major ad minorem. Unde sicut videmus, quod loca particularia, quamvis majora, non debent necessariò continere minora; Africa enim v. g. quamvis sit major Gallia, non tamen illam continet. Ita similiter, quamvis ævum sit mensura excellentior tempore; quia tamen est mensura particularis, cui tempus essentialiter non subordinatur, non continet res præteritas aut futuras, sicut æternitas.

Addo quod, quamvis illas contineret, non tamen propterea Angelus posset intuitivè cognoscere futura contingentia, sicut Deus: licet enim

cognitio quam Angelus habet de se, sit necessaria, & mensuretur ævo; cognitio tamen quam habet de rebus contingentibus, libera est, & non mensuratur ævo, sed tempore angelico, quod, ut docent Theologi in Tractu de Angelis, est mensura actionum liberarum Angeli.

249. Ad confirmationem nego etiam Consequen-
tiam, & paritatem, ob duplicem rationem discrimi-
nis. Prima est, quia infinitum continere debet
omnem perfectionem possibilem, pertinentem
ad propriam lineam, non verò illam quæ perti-
net ad alias lineas: unde cum immensitas sit vir-
tus repleta loci, debet solum replere & conti-
nere omnem locum, & omnes differentias ejus,
scilicet sursum, deorsum, propinquum, remo-
tum, & similes, quæ continentur intra lineam
immensitatis. Cum ergo futurum & præteritum,
sint extra ejus lineam, illa, quamvis infinita, non
debet continere loca præterita, aut futura; sed
tantum præsentia, & existentia. Aternitas au-
tem, cum sit duratio infinita, ratione suæ infini-
tatis continere debet omnes differentias perti-
nentes ad lineam durationis: unde cum intra ta-
lem lineam sit non solum præsens, sed etiam præ-
teritum, & futurum; debet complecti, & in sinu
suo vastissimo continere, non solum tempus præ-
sens, sed etiam præteritum, & futurum; nec ex-
pectare debet, ut res actu sint & existant, ad hoc
ut illas contineat, & mensuret: illa enim, ut di-
cit Bernardus, supra relatus, *Futura non ex-
pectat, præterita non recogitat, præsentia non ex-
peritur.*

Secunda ratio disparitatis est, quia per immen-
sitate loca non sunt in Deo, sed Deus in locis;
è contra verò per aternitatem, Deus non est in
rebus temporalibus; sed potius res omnes tem-
porales, & successivæ sunt in illo: unde cum res
contenta debeat esse in continente, per modum
illius, Deus ratione suæ immensitatis, non con-
tinetur nisi in locis præsentibus, & existentibus;
è contra verò ratione suæ aternitatis, in se conti-
net omnia tempora, non solum præsentia, sed
etiam præterita, & futura; & omnia quæ in illis
sunt, vel erunt, aut fuerunt.

§. VIII.

*Solvuntur argumenta ex absurdis & inconve-
nientibus.*

250. Aliud Adversariorum argumentum sumi-
tur ex tribus absurdis & inconvenientibus,
quæ ex nostra sententia sequi contendunt. In pri-
mis dicunt ex illa sequi Antichristum simul esse,
& non esse in aternitate: Sed hoc implicat con-
tradictionem: Ergo &c. Probatur sequela: An-
tichristus, secundum nostra principia, existit real-
iter in aternitate; quatenus illa, ratione suæ
infinitatis, & indivisibilitatis, ambit & continet
in unico nunc indivisibili, differentiam illam tem-
poris futuri, in qua Antichristus aliquando exi-
stet: Sed ex hoc etiam sequitur, quòd idem An-
tichristus non sit in aternitate; cum similiter
aternitas, ratione ejusdem infinitatis, contineat
differentiam temporis præsentis, in quo Anti-
christus nondum est. Ergo juxta nostra princi-
pia, Antichristus simul est, & non est in aterni-
tate.

251. Secundò sequitur, Adamum & Antichristum,
creationem mundi & ultimum judicium, inter se
mutuò coexistere. Sicut enim quæ sunt eadem
uni tertio, sunt eadem inter se; ita & quæ sunt

Tom. I.

A præsentia, & coexistentia uni tertio, debent esse
præsentia & coexistentia inter se: At in nostra
sententia, Adam, & Antichristus, creatio mundi,
& ultimum judicium, sunt præsentia & coexi-
stentia uni tertio, scilicet aternitati: Ergo & in-
ter se.

Tertiò ex nostra sententia sequitur dari multi-
tudinem infinitam, præsentem in aternitate: om-
nes enim cogitationes, & actus amoris, quos
Angeli & Beati elicituri sunt per totam aternita-
tem, sunt infiniti, ut constat: Ergo si omnes illæ
cogitationes, & actus amoris, sint actu præsen-
tes, & existentes in aternitate, sequitur dari in
illa multitudinem infinitam.

B Respondeo negando sequi tria illa absurda, &
inconvenientia ex nostra sententia. Ad primum,
in primis dici potest, propositiones illas, Anti-
christus est, & non est in aternitate, non esse pro-
priè & formaliter contradictorias: quia contra-
dictio, ut docent Philosophi, est affirmatio &
negatio ejusdem de eodem, secundum idem for-
maliter: illæ verò propositiones non verifican-
tur de aternitate, secundum idem formaliter, sed
solum ratione diversarum partium virtualium,
quas continet, & per habitudinem, ac correspon-
dentiam ad diversas partes nostri temporis. Hæc
enim propositio, *Antichristus est in aternitate*,
verificatur de aternitate, secundum quod con-
cipitur habere unam partem virtualem, corres-
pondentem illi differentie temporis futuri, in
qua Antichristus aliquando existit. Ista verò, *Anti-
christus non est in aternitate*, verificatur simili-
ter de illa, quatenus continet aliam partem vir-
tualem, correspondentem temporis præsentis, in
quo Antichristus nondum est. Sicut ergo in du-
rationibus creatis possunt plura prædicata con-
tradictoria, uni & eidem competere, ratione di-
versarum partium temporis: nam de Petro v. g.
verificari potest, quòd sit sedens, & non sedens,
doctus, & indoctus, secundum diversa tempora;
ita etiam ratione diversarum partium virtualium
aternitatis, possunt plura prædicata contradicto-
ria, de uno & eodem verificari: quod enim præ-
stat realis distinctio in tempore, facit virtualis
in aternitate: ut constat etiam in divinis attributis,
de quibus, ratione ejusdem virtualis distin-
ctionis, verificari possunt prædicata contradicto-
ria: Deus enim, in quantum justus, punit, in-
quantum misericors, parcat. Pater communicat
Filio essentiam, non tamen paternitatem, quæ
incommunicabilis est: quamvis in Deo justitia &
misericordia, & in Patre essentia & paternitas,
realiter identificentur, & virtualiter tantum di-
stinguantur.

C
D
E
F

Secundò responderi potest, quòd si illæ pro-
positiones sumantur ut propriè, & formaliter
contradictoriæ, negativa est absolute falsa, quia
negatio (ut dicunt Dialectici) est malignantis na-
turæ, & destruit totum quod invenit post se. Un-
de hæc propositio, *Antichristus non est in aterni-
tate*, significat quòd Antichristus nullo modo
est præsens & existens in illa, quod falsum esse
constat ex dictis: in ea enim est præsens, & exi-
stens, secundum quod se extendit ad differentiam
illam temporis futuri, in qua Antichristus ali-
quando existit.

Ad secundum inconveniens, negandum est An-
tecedens, quòd scilicet Adam & Antichristus,
mutuò inter se coexistant. Ad probationem in
contrarium, dicendum est, quòd sicut ea quæ sunt
eadem uni tertio adæquatè, sunt eadem inter se,

L l iij

non tamen illa quæ sunt eadem uni tertio inadæquate; ut constat in personis divinis, quæ licet sint inadæquate idem in essentia divina, non tamen sunt idem inter se, etiam illa quæ coexistunt & sunt præsentia uni tertio adæquate & totaliter, coexistunt etiam inter se; non tamen illa quæ coexistunt uni tertio inadæquate solum, & non totaliter: Adam autem, & Antichristus, ac res omnes temporales, & successivæ, non coexistunt, nec sunt præsentia æternitati totaliter & adæquate, & secundum totam extensionem virtuales quam includit; sed inadæquate solum, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem. Quod ut magis percipiatur.

256.

Observandum est, quod sicut immensitati divinæ, aliquid realiter præsens & immediatum, duobus modis dici potest: Primò toti adæquate & totaliter, ita ut sit ubicumque est Deus, & cui Deus est præsens, illi omni sit etiam præsens; quomodo solæ tres Personæ Divinæ Trinitatis sunt sibi invicem præsentia. Secundò toti quidem, sed non totaliter: Toti inquam (quia cum Dei immensitas sit indivisibilis, nullasque partes habeat, quod ei præsens, & immediatum est, non nisi toti præsens esse potest) sed non totaliter, eò quòd Deus alijs rebus præsens & immediatus sit, quibus hæc præsens non est; quomodo qualibet creatura toti immensitati Dei præsens est. Ita similiter toti æternitati dupliciter aliquid potest coexistere, & esse præsens. Primò adæquate & totaliter, & secundum omnes partes virtuales, quas in sinu suo vastissimo & infinito continet; & hoc modo nulla creatura coexistit æternitati: secundò toti quidem æternitati (cum illa indivisibilis sit, nullasque partes priores aut posteriores in se contineat, saltem formaliter) sed non totaliter & adæquate, quia æternitas alijs rebus prioribus & posterioribus, præsens est & coexistens, quibus res illa non coexistit. Atque hoc tantum modo, Adam & Antichristus realiter sunt præsentia æternitati, & illi coexistentes: quia non coexistunt illi, quatenus æquivalent omnibus differentiis temporis, & quatenus in se continet omnes illos sinus, & partes virtuales, de quibus antea diximus; sed solum illi coexistunt, in quantum ea continet unam partem virtuales, correspondentem illi differentiæ temporis præteriti, in qua Adamus existit, & alteram correspondentem tempori futuro, in quo Antichristus existit: unde licet Adamus & Antichristus, coexistant toti æternitati, non tamen illi coexistunt totaliter, & adæquate. Sicut licet Pater & Filius communicent totam essentiam Spiritui Sancto, non tamen totaliter, & omnibus modis, quibus communicabilis est; non enim communicant eam per generationem, quomodo communicabilis est, & de facto communicatur Filio ab æterno.

257.

Ad ultimum respondetur nullum esse inconveniens admittere infinitam multitudinem cogitationum, simul præsentem & existentem in mensura æternitatis: quia sicut illæ cogitationes, & actus amoris, per hoc quòd sint præsentia & existentes in æternitate, non dicuntur esse simpliciter & absolute, sed secundum quid, & cum addito, scilicet in æternitate: ita etiam non dicuntur infinita actu & simpliciter, sed tantum secundum quid, & in potentia. Cujus ratio est, quia illa similitudo & præsentia quam habent in mensura æternitatis, non impedit quin habeant in proprijs durationibus successivam, & nusquam possint reperiri simul: non enim alià ratio-

A ne dicuntur esse actu simul in æternitate, nisi quia æternitas, ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, sese virtualiter coextendit ad totam eorum successivam latitudinem. Cum ergo æternitas non tollat successivam hujusmodi cogitationum, non obstat etiam quominus illæ sint in potentia solum & sine categoricè infinita.

§. IX.

Solvitur aliud argumentum ex alio absurdo petiturum.

Objicies ultimò: Si futura contingentia essent realiter & physicè æternitati præsentia, & ut talia à Deo cognoscerentur, nihil à divino intellectu cognosceretur in futurum, nec unum tantum prius aliò; nam in æternitate nihil est futurum, nec unum aliò prius: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

Confirmatur: Si duo corpora cognoscantur ut perfectè penetrata inter se, unum non cognoscitur prius aliò: Sed omnia quæ sunt divinæ æternitati præsentia, perfectè penetrantur, cum nihil æternitatis sit cui non sint præsentia: Ergo eorum quæ sunt æternitati præsentia, unum aliò prius cognosci nequit.

Ad objectionem respondeo distinguendo sequelam Majoris: Nihil à divino intellectu cognosceretur in futurum, respectu æternitatis, concedo sequelam. Respectu propriæ durationis, nego sequelam; & idem dicendum est de prioritate unius ad aliud.

Ad confirmationem dico disparitatem esse inter res successivas & temporales, ut præsentia æternitati, & duo corpora se invicem penetrantia; nam duo corpora inter se perfectè penetrata, occupant eundem locum, tam formaliter, quam virtualiter; subindeque nullà prioritate gaudere possunt, nec diversitate locali: æternitas autem, cum sit multiplex virtualiter (utpote eminenter continens plures durationes creatas) est illis coexistens, secundum diversas virtualitates: unde illa quæ æternitatem secundum esse formale penetrant, non penetrant illam, secundum omnem ejus virtualitatem; ideoque possunt diversis durationibus ab æternitate contentis mensurari, & respectivè ad illas, præsentia, præterita, & futura; vel priora, & posteriora dici.

ARTICULVS VIII.

An præsentia realis & physica futurorum contingentium in æternitate, conducat ad perfectionem scientiæ quam Deus habet de illis; & requiratur ad hoc ut illa sit invariabilis, & intuitiva?

In hoc articulo exponemus quartum & primum fundamentum, quò Thomistæ ducuntur, ad realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, contra Recentiores propugnandam; illud enim petitur ex invariabilitate & intuitione divinæ scientiæ, quæ sublatà tali præsentia stare nequeunt, ut sequentibus conclusionibus ostendemus.

§. I.

Statuitur prima conclusio. & ostenditur presentiam realem & physicam futurorum contingentium in aternitate, necessariam esse, ut Deus habeat invariabilem de illis scientiam.

Dico primò : realem & physicam futurorum contingentium in aternitate presentiam, necessario requiri, ut Deus habeat invariabilem de illis notitiam.

260. Probatur primò ex Scriptura : dicitur enim Ecclesiastici 39. *Opera omnis carnis coram illo, à seculo & usque in seculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.* Quibus verbis Scriptura reddens rationem, quare nihil sit novum, nec mirabile in conspectu Dei, non aliam assignat, quam quia à seculo & usque in seculum respicit, id est quia videt omnia ut sibi presentia in sua aternitate.

261. Probatur secundò ex D. Thoma hic art. 15. ad 2. ubi sic habet : *Si aliquid esset quod prius Deus nescivisset, & postea sciret, esset ejus scientia variabilis : Sed hoc esse non potest, quia quidquid est vel potest esse secundum aliquod tempus, Deus in aeterno suo scit.* Quibus verbis reducit invariabilitatem divinae scientiae respectu futurorum contingentium, in presentiam quam habent in aternitate.

262. Probatur tertio : Sicut voluntas Dei mutaretur, si aliquid inciperet velle quod prius non volebat, ut docet D. Thomas infra quæst. 19. art. 7. ita & variaretur ejus scientia, si inciperet videre aliquid ut sibi presentis, quod antea non videbat : At seclusa presentia rerum in aternitate, Deus inciperet in tempore videre res ut sibi presentes, quas ab aeterno videret tantum ut sibi futuras ; & haberet hoc iudicium de Antichristo v. g. Antichristus mihi est futurus, sed ego habeo illum aliquando presentem : Ergo seclusa presentia rerum in aternitate, scientia divina, respectu futurorum, esset mutabilis & variabilis.

263. Confirmatur : Illa scientia est variabilis, quae potest transire de abstractiva in intuitivam, & rursus redire de intuitiva in abstractivam : At seclusa presentia futurorum in aternitate, scientia Dei hoc haberet : Ergo mutabilis esset. Major constat, Minor probatur. In hoc distinguitur notitia intuitiva ab abstractiva, quod prima terminatur ad objectum, ut realiter presentis & existens, secunda verò abstrahit ab ejus presentia & existentia, ut ostendemus §. sequenti : At seclusa presentia reali & physica futurorum in aternitate, divina scientia ab aeterno terminabitur ad illa ut futura ; & postea in tempore, quando actu existent, videbit illa ut presentia & existentia ; & rursus quando desinent & amplius non erunt, cognoscet illa ut praeterita, & amplius non existentia : Ergo divina cognitio transibit de abstractiva in intuitivam, & rursus de intuitiva redibit in abstractivam ; quod sine ejus mutatione fieri nequit. Unde Augustinus libro 2. quæstionum ad Simplicianum sic discurtit : *Si autem sicut in ordine temporalium creaturarum, ita & apud eum nondum sunt quae futura sunt, sed ea praevent sciendo, bis ergo ea sentit : uno quidem modo, secundum futurorum praescientiam ; alio verò modo, secundum presentium scientiam : aliquid ergo temporaliter accidit scientia Dei, quod absurdissimum atque falsissimum est.* Quibus verbis aperte declarat, quod si res sunt Deo fu-

Atura, sicut nobis, nec habeat illas sibi presentes in mensura suae aternitatis ; ejus scientia erit mutabilis, & in eo erit praescientia futurorum, sicut & notitia presentium, illeque bis cognosceret idem objectum ; primò notitia abstractiva, quando illud erit futurum ; deinde cognitione intuitiva, quando erit presentis & existens ; quod tanquam falsissimum & absurdissimum rejicit.

Dices, Non esse inconveniens quod in scientia Dei varietur denominatio videntis, sicut variatur in illo denominatio Domini, & Creatoris, & in Verbo Divino denominatio uniti respectu humanitatis.

B Sed hæc responsio efficaciter impugnari potest ex doctrina quam tradit D. Thomas hic art. 15. ad 1. ubi statuit hoc discrimen inter denominationes vel respectus rationis, qui possunt competere Deo in ordine ad creaturas ; quod illi qui fundantur in actione transeunte, & terminantur ad creaturas, prout sunt in seipsis, ut denominatio, vel relatio Creatoris, Domini, & similes, possunt Deo de novo advenire, sine ejus mutatione, per solam mutationem creaturae, & positionem termini extrinseci : alia verò quae fundantur in actione immanente, & quae consequuntur creaturas ut sunt in Deo, ut est denominatio scientis, volentis, praedestinantis &c. non possunt de novo advenire Deo, sine ejus mutatione. Unde idem S. Doctor supra citatus, docet quod voluntas Dei mutaretur, si inciperet aliquid velle quod prius non volebat.

§. II.

Statuitur secunda conclusio. & ostenditur realem & physicam futurorum contingentium in aternitate presentiam, necessariam requiri, ut Deus de illis habeat notitiam intuitivam.

Dico secundò : Realis & physica futurorum contingentium in aternitate presentia, est necessaria, ut cognitio divina ad illa terminata, obtineat rationem intuitionis.

D Probatur primò ex D. Thoma, qui varijs in locis articulo precedenti relatis, docet ideo futura videri à Deo, quia sunt ejus aternitati futura videri à Deo, quia sunt ejus aternitati presentia ; quod non posse intelligi de presentia pure objectiva & intentionali, patebit ex alijs ejusdem S. Doctoris testimonijs, probatione sequenti adducendis.

Probatur ergo secundò conclusio ratione fundamentalis, quae sic potest breviter proponi. Ad notitiam intuitivam non sufficit quod terminetur ad rem objectivè & intentionaliter presentem intellectui, sed requiritur necessario quod terminetur ad objectum physicè & realiter presentis & existens in aliqua duratione : At futura ab aeterno in propria duratione non existunt, nec sunt presentia : Ergo ut terminent ab aeterno notitiam intuitivam, necesse est quod ab aeterno existant & sint presentia in mensura aternitatis. Minor est certa de fide, quae docet res omnes fuisse creatas in tempore, & nullam creaturam in propria duratione & mensura existere ab aeterno. Major verò, in qua est difficultas, probatur primò ex D. Thoma quæst. 3. de verit. art. 3. ad 8. ubi ait quod *Visio addit supra simplicem cognitionem aliquid extra genus notitiae, quod est existentia rei* : Sed hoc non potest intelligi, nisi de existentia reali & physica ; objectiva enim & intentionalis, cum sit tantum in intellectu cognoscens, non est extra genus notitiae : Ergo de ratione

Quæst.

2.

- notitia intuitiva est, quod terminetur ad objectum physicè præsens & existens in aliqua duratione.
267. Confirmatur ex eodem S. Doctore quæst. 2. de verit. art. 9. ad 2. ubi sic habet: *Dicitur scientia visionis in Deo, ad similitudinem visus corporalis, qui res extra postas intruetur: unde per scientiam visionis Deus scire non dicitur, nisi quæ sunt extra ipsum.* Sed quæ solùm sunt Deo objectivè præsentia, non sunt extra ipsum: Ergo Deus per scientiam visionis solùm dicitur scire quæ sunt illi realiter in æternitate præsentia; subindeque de ratione notitiæ intuitivæ est quod terminetur ad objectum physicè præsens & existens in aliqua duratione.
268. Secundò probatur Major ratione. Cognitio prophetica, quamvis terminetur ad res futuras, ut objectivè præsentia in mente Prophetæ, non est intuitiva, sed abstractiva: Ergo ad notitiam intuitivam non sufficit quod terminetur ad objectum futurum, ut objectivè præsens in mente cognoscentis, sed necessariò terminari debet ad objectum physicè præsens & existens.
269. Tertio, Ideo cognitio quæ Astrologus iudicat de futuratione Eclipsis, non est intuitiva, quia licet in esse objectivo certò ipsi repræsententur tam existentia quàm cætera accidentia futuræ Eclipsis, non tamen obijciuntur cognitioni ipsius, secundùm physicam & realem præsentiam: Ergo idem quod prius.
270. Quartò, Ita est de ratione intuitionis terminari ad objectum præsens, sicut est de ratione gaudij terminari ad bonum possessum: Atqui ad rationem gaudij non sufficit terminari ad bonum præsens præsentia tantùm objectivà, seu affectivà, sed requiritur effectiva & realis præsentia ipsius: Ergo pariter ad notitiam intuitivam non sufficit intentionalis & objectiva præsentia objecti cognoscibilis, sed essentialiter exigitur exercita & realis præsentia ipsius.
271. Denique, Notitia intuitiva essentialiter exigit ex parte objecti aliam præsentiam distinctam à præsentia quam cognitio abstractiva exposcit: Sed notitia abstractiva petit præsentiam objectivam & intentionalem sui objecti, nam respicere objectum præsens intentionaliter & objectivè, est conditio communis cujuscunque notitiæ; cum nullum objectum possit actualiter cognosci, nisi sit præsens intellectui, mediante specie intentionali, à qua sola denominatur præsens præsentia objectivà & purè intentionali: Ergo cognitio intuitiva essentialiter exigit ex parte objecti præsentiam realem & physicam.
272. Confirmatur: Aliqua debet statui differentia specifica, quæ cognitionem intuitivam ab abstractiva essentialiter distinguat: Sed nulla alia excogitari potest, nisi illa quam insinuavimus; nimirum quod notitia abstractiva abstrahit ab exercitio existentia in objecto quod inspicit; intuitiva verò essentialiter exigit ad objectum realiter præsens & existens terminari: Ergo &c.
273. Dices, Cognitionem intuitivam non distingui ab abstractiva, per hoc quod prima terminetur ad objectum præsens & existens, secunda verò ab ejus præsentia & existentia abstrahat, sed per hoc quod prima sit clara, distincta, & per propriam speciem; altera verò confusa, obscura, & per speciem alterius.
- Sed contra primò: Deus clarissimè & distinctissimè, ac per suam essentiam gerentem vices speciei, cognoscit res possibiles; & tamen ejus scientia respectu possibilium non est visionis, nec intuitiva; sed simpliciter intelligentiæ, & abstractiva: Ergo falsa responsio.
- Secundò, Res possunt per propriam speciem cognosci sub esse possibili, futuro, aut præterito, aut sub actuali exercitio existentia: Ergo per propriam speciem possunt cognosci abstractivè, vel intuitivè; subindeque cognitio intuitiva, per hoc non distinguitur ab abstractiva, quod prima fiat per propriam speciem objecti, non autem secunda.

§. III.

Solvuntur objectiones.

274.

Contra primam conclusionem nullum militat argumentum difficile, sed contra secundum objicitur. Non est de ratione notitiæ intuitivæ quod terminetur ad objectum physicè & realiter præsens & existens in aliqua duratione: Ergo realis & physica futurorum contingentium in æternitate præsentia, non requiritur necessariò, ut Deus de illis habeat notitiam intuitivam. Consequentia patet, Antecedens probatur primò. Notitia rei habita per propriam speciem, terminata ad ejus essentiam, existentiam, durationem, cæteraque accidentia, verè est intuitiva, etsi duratio antecedit existentiam objecti: Sed talis notitia potest haberi sine physica præsentia objecti extra causas in aliqua duratione: Ergo non est de ratione notitiæ intuitivæ, quod terminetur ad objectum physicè & realiter præsens & existens in aliqua duratione. Minor patet, Major etiam videtur vera; talis enim notitia non erit abstractiva, cum non abstrahat ab existentia objecti: Ergo erit intuitiva.

275.

Secundò probatur Antecedens principale. Cognitio quæ Prophetæ cognoscunt futura contingentia, est intuitiva: Sed hujusmodi cognitio terminatur ad res physicè & realiter abentes, cum futurum ut futurum non existat in se, & consequenter non coexistat cognitioni Prophetarum: Ergo non est de ratione cognitionis intuitivæ, terminari ad objectum realiter & physicè præsens & existens. Probatur Major ex D. Thoma quæst. 12. de verit. art. 6. ubi docet quod cognitio prophetica est quædam participatio divinæ præscientiæ seu cognitionis quæ Deus videt res in æternitate: Sed cognitio quæ Deus videt res in æternitate, est intuitiva: Ergo cognitio quæ Prophetæ cognoscunt futura, est intuitiva. Consequentia patet à simili: nam quia charitas creata est quædam participatio amicitie divinæ, est formaliter & essentialiter amicitia: Ergo si cognitio prophetica est participatio divinæ intuitionis, nequit non esse cognitio formaliter intuitiva.

276.

E Tertio probatur principale Antecedens: Cognitio infusa Petro existenti Parisiis, de Joanne existente Romæ, attingens quidditatem & cætera accidentia, esset intuitiva; & tamen objectum illius non esset localiter præsens: Ergo esset etiam intuitiva, quamvis non terminaretur ad objectum ut in aliqua duratione existens.

277.

Quartò, Res in hoc mundo existentes, sunt abentes physicè & realiter respectu Angeli in cælo existentis, & tamen intuitivè cognoscuntur ab ipso: Ergo notitia intuitiva potest terminari ad rem physicè & realiter absentem; & consequenter ad intuitionem realis præsentia objecti nullatenus requiritur.

Quintò

278. Quintò, Cognitio quâ Deus causat res creatas, & illas reducit ad existentiam, est intuitiva: Sed talis cognitio non terminatur ad objectum ut exercitè existens, cum sit prior existentia creaturarum: Ergo non est de ratione notitiæ intuitivæ quod terminetur ad objectum ut exercitè existens.
279. Sextò, Cognitio Dei respectu futurorum contingentium est intuitiva ab æterno adæquatè, & secundum omnem æternitatis virtualitatem: Sed futura non sunt physicè præsentia æternitati adæquatè sumptæ, & secundum omnem ejus virtualitatem, ut constat ex dictis articulo præcedenti: Ergo realis & physica objecti præsentia non requiritur necessàriò ad notitiam intuitivam.
280. Denique, Sicut requiritur ad cognitionem intuitivam præsentia physica objecti, ita ad abstractivam absentia ipsius: Sed potest notitia abstractiva terminari ad objectum physicè præsens: Ergo & intuitiva ad objectum physicè & realiter absens. Major constat, Minor probatur. Si aliquis non attenderet actualiter ad præsentiam objecti realiter præsentis, solum abstractivè ipsum cognosceret, non obstante reali & physica præsentia talis objecti: Ergo cognitio abstractiva potest terminari ad objectum realiter & physicè præsens cognoscenti.
281. Respondeo negando principale Antecedens, & ad primam ejus probationem, nego Majorem; & ad illius probationem, nego Antecedens: notitia enim rei habita per propriam speciem, terminata ad ejus essentiam, existentiam, durationem, cateraque accidentia, si duratione antecedat existentiam objecti, non erit intuitiva, sed abstractiva; quia licet omnino non abstrahat ab existentia rei, abstrahit tamen ab illa ut actu extra causas exercita.
282. Ad secundam nego Antecedens, & ad illius probationem dico, cognitionem propheticañ tantum participare certitudinem divinæ præscientiæ, non verò illius evidentiam & intuitionem; quemadmodum cognitio fidei participat supernaturalitatem & certitudinem divinæ cognitionis, absque eo quod ejus evidentiam & claritatem participet. Unde ad exemplum de charitate creata quod affertur, neganda est paritas; etenim charitas secundum se nullatenus exigit præsentiam aut absentiam physicam objecti quod diligit, sicut cognitio intuitiva petit physicam & realem coexistentiam sui objecti.
283. Ad tertiam, dato Antecedente, nego Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia absque coexistentia locali salvatur terminatio ad objectum, ut extra causas exercitè existens: quæ tamen non salvatur absque coexistentia in aliqua duratione.
284. Ad quartam, distinguo Antecedens: Res existentes in hoc mundo visibiles, sunt absentes respectu Angeli qui in cælo existit, absentia aut distantia locali, concedo Antecedens. Sunt absentes absentia durationis excludente coexistentiam objecti cognoscibilis, nego Antecedens, & Consequentiam. Etsi ergo res in hoc mundo inferiori existentes, distent localiter ab Angelo existente in cælo Empyreo; non tamen sunt extra spheram præsentialem cognitionis Angelicæ; nam cum cognitio Angeli sit purè intellectiva, nullatenus dependens a sensibus, non impeditur ab attingentia immediata objecti cognoscibilis, per absentiam localem; ideoque ut An-

gelus intuitivè videat aliquod objectum, non requiritur localis præsentia, sicut exigitur ad humanam cognitionem, sed sufficit præsentia durationis; id est quod objectum in se existat, & coexistat in eadem duratione in qua existit cognitio terminata ad ipsum.

Ad quintam, nego Minorem, & ad illius probationem dico cognitionem Dei quâ creatura producentur, esse priorem existentia ipsarum, prioritate naturæ seu causalitatis, non verò prioritate temporis aut durationis: nam in eadem mensura durationis in qua verificatur existentia cognitionis intuitivæ Dei, simul verificatur coexistentia creaturarum; & hæc simultas sufficit inter cognitionem intuitivam, & existentiam sui objecti; cum ratione hujusmodi simultatis absolute verificetur objectum coexistere cognitioni, etsi effectivè ab illa pendeat; licet enim specificativum cognitionis purè speculativæ, sit prius ipsa, non tamen specificativum cognitionis practicæ; cujusmodi est cognitio divina, respectu existentia creaturarum.

Ad sextam respondeo Majorem esse veram in sensu specificativo, non verò in sensu reduplicativo; id est, licet divina cognitio, ut intuitiva, mensuretur æternitate, ut coexistente omni durationi veræ aut imaginariæ; non tamen habet quod sit intuitio ex illa coexistentia ad omnem durationem, sed solum ad illam in qua res erit physicè præsens & existens. Unde licet cognitio quâ Deus cognoscit v. g. Antichristum ut præsentem in nunc suæ æternitatis, sit intuitiva illius, secundum quod tale nunc, ratione suæ infinitatis, virtualiter se extendit ad illam differentiam temporis, in qua Antichristus erit aliquando præsens & existens; non tamen est intuitiva, sed abstractiva, secundum quod illum cognoscit in nunc æternitatis, ut correspondet tempori præfenti; quia sub illa æternitatis virtualitate, Antichristus, cum non sit præsens, sed futurus; non potest terminare cognitionem intuitivam, sed tantum abstractivam.

Ad ultimam, nego Minorem, & ad probationem illius dico, quod in casu proposito, quando videlicet cognoscens non attendit ad physicam & realem præsentiam objecti sibi præsentialem applicati, hujusmodi objectum non est præsens formaliter & cognoscitivè, sed tantum materialiter & entitativè, nam in tali casu, etsi objectum secundum se habeat sufficientem præsentiam, comparatur tamen ad cognitionem ac si præsens non esset; ideoque respectu cognoscentis est formaliter absens, subindeque cognitio ad illud terminata, non est intuitiva, sed abstractiva. Sicut cognitio quam habeo de Petro præfenti, clausis oculis, verè abstractiva est, licet ad objectum materialiter & entitativè præsens terminetur. Qui plura cupit, legat P. Dominicum Linzei, parte Philosophiæ rationalis, libro 4. quæst. 2. art. 5. ubi & perspicuè & eruditè quæstionem istam pertractat, ostenditque non posse dari notitiam intuitivam rei absentis; pluraque in contrarium argumenta diluit, quæ brevitate causâ prætermisimus.

ARTICVLVS IX.

An presentia futurorum contingentium in aeternitate, necessariò requiratur, ut Deus habeat certam & infallibilem de illis scientiam; subindeque si in decreto tantum illa praesciret, certò & infallibiliter ea non cognosceret?

S Almanticensis hic disp. 8. dubio 4. asserunt, realem & physicam futurorum contingentium in aeternitate praesentiam, adeò necessariam esse, ut sine illa, neque conceptus intuitionis & invariabilitatis, nec ratio certitudinis & infallibilitatis in divina scientia saluari possint. Contra verò Joannes à S. Thoma, pluresque alij ex nostris Thomistis, docent talem praesentiam non esse necessariam ad certitudinem divinæ cognitionis, sed tantum ad ejus invariabilitatem & intuitionem. Unde consequenter asserunt, quòd licet Deus per impossibile futura contingentia solum in suo decreto, non verò in praesentia suæ aeternitatis, cognosceret, nihilominus certam & infallibilem de illis scientiam haberet.

§. I.

Quibusdam praemissis, vera sententia, triplici conclusione declaratur.

283. **N**otandum primò: aeternitatem divinam posse dupliciter considerari: nempe quatenus se tenet ex parte divini decreti, tanquam ejus mensura propria, & adæquata; & prout se tenet ex parte futurorum contingentium, ad quæ ratione suæ infinitatis virtualiter se extendit; eaque sinu suo vastissimo & infinito complectitur, ac comprehendit, ut articulo 7. fusè expendimus. Quando ergo quaritur, an aeternitas divina sit necessaria ad fundandam in Deo certam & infallibilem futurorum notitiam, hoc intelligi potest, vel de aeternitate quatenus se tenet ex parte decreti, tanquam ejus mensura; vel prout se tenet ex parte futurorum, ad quæ ratione suæ infinitatis virtualiter se extendit. Unde in primis quaeri potest, an si decretum divinum non mensuraretur aeternitate, sed tempore, vel ævo, esset medium in quo Deus certò & infallibiliter futura contingentia cognosceret? Secundò, an supposito quòd divinum decretum aeternitate mensuraretur, si tamen futura contingentia illi realiter non coëxisterent (quod tamen repugnare constat ex supra dictis) an tunc Deus in tali decreto, aeternitate mensurato, futura contingentia certò cognosceret?

289. Notandum secundò: futura contingentia & libera dupliciter posse considerari. Primò per ordinem ad causas proximas & contingentes in quibus continentur, v. g. floritio arboris, per ordinem ad virtutem generativam plantæ; disputatio Petri, per ordinem ad ejus voluntatem. Secundò futura contingentia & libera possunt considerari per ordinem ad causam primam, omnino immutabilem & indefectibilem, & per ordinem ad voluntatem divinam, quæ mediante decreto, est prima causa futuritionis rerum. His praemissis.

Dico primò: aeternitatem, quatenus se tenet ex parte divini decreti, illudque mensurat, esse necessariam ad fundandam in Deo certam &

A infallibilem futurorum contingentium scientiam.

290. Probatur conclusio ratione fundamentali. Ut aliquod medium fundare possit certam & infallibilem notitiam alicujus effectus, debet esse omnino invariabile, & indefectibile; sicut ut ex aliquo principio deduci possit conclusio demonstrativa, illud debet esse omnino infallibile, & immutabile: At si divinum decretum non mensuraretur aeternitate, sed tempore, vel ævo, non esset omnino immutabile, & indefectibile; cum ævum, & tempus, omnique mensura aeternitate inferior, mutabilis sit, & defectibilis, saltem de potentia Dei absoluta: Ergo si divinum decretum non esset aeternitate mensuratum, non posset fundare certam & infallibilem futurorum contingentium scientiam.

291. Confirmatur & magis declaratur hæc ratio. Si divinum decretum non esset aeternitate mensuratum, sed alià mensurâ, ab intrinseco, vel extrinseco defectibili, & mutabili; antequam futura contingentia in propria mensura & duratione existerent, Deus non posset certò scire, an persisteret in suo decreto, usque ad illam durationem, an verò loco illius, oppositum decretum haberet; siquidem decretum illud, & ejus mensura, essent defectibilia; & sicut posset persistere, ita etiam posset non persistere usque ad prædictam durationem. Ergo quamvis decretum divinum sit omnipotens, & infinità virtute ac efficaciâ polleat; si tamen non esset æternum, nec aeternitate, sed ævo, vel tempore mensuraretur; certam & infallibilem futurorum contingentium notitiam fundare non posset.

Dico secundò: Respective ad causas contingentes, nulla potest esse ratio certitudinis cognitionis divinæ, respectu futurorum contingentium, nisi illorum praesentia in aeternitate.

292. Probatur primò ex D. Thoma hic art. 13. ubi sic habet: *Contingens aliquid potest dupliciter considerari: uno modo in seipso, secundum quod jam in actu est; & sic non consideratur ut futurum, sed ut praesens; neque ad utrumlibet contingens, sed determinatum ad unum, & propter hoc sic infallibiliter potest subdi certe cognitioni. Alio modo potest considerari contingens, ut est in sua causa, & sic consideratur ut futurum, & nondum determinatum ad unum, quia causa contingens se habet ad opposita; & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Quibus verbis, nostram conclusionem & docuit & probavit.*

293. Probatur secundò: Causa contingens, secundum se inspecta, est indifferens ad esse & non esse effectus quem continet: At in medio indifferenti, nequit determinatum aliquid cognosci, ut supra contra Molinam ostendimus: Ergo solum potest terminare certam cognitionem, ut actu extra causas existit: Sed ab æterno non existit extra causas in propria duratione, bene tamen in aeternitate, quatenus ipsa, ratione suæ infinitatis, ad illam durationem & differentiam temporis, in qua aliquando extra causas debet exire, se extendit, ut supra declaratum est: Ergo respectivè ad causas contingentes, nulla potest esse ratio certitudinis cognitionis divinæ, respectu futurorum contingentium, nisi illorum praesentia in aeternitate. Videri potest Sanctus Thomas 1. Periherm. lect. 13. & in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. quæst. 2. de verit. art. 12. & quæst. 12. art. 10. necnon 3. contra Gent. cap. 67. & 2. 2. quæst. 171. art. 6.

Dico tertio, Præsentiam futurorum in æternitate, non esse unicum medium in quo Deus illa certo & infallibiliter possit cognoscere: quare licet per impossibile, in æternitate Deo realiter non coëxisterent; ea tamen in suo decreto efficaci, æterno, & immutabili, certo cognosceret.

294. Probatur primò ex S. Thoma hic art. 13. in corp. ubi sic ait: *Omnia que sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum ea ratione, quâ habet rationes rerum apud se presentes (ut quidam dicunt) sed quia ejus inuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia-
litate.* Sentit ergo Sanctus Doctor, rationem certitudinis cognitionis divinæ posse desumi ex ideis divinis, ut habent adjunctum decretum: quas, ut dicit Caietanus, intelligit per *objectivas rationes rerum.*

295. Confirmatur ex eodem S. Doctore quæst. 3. de verit. art. 6. ubi docet omnia à divino intellectu cognosci in ideis: cum hoc tamen discrimine, quod idea respectu possibilium, est sola divina essentia, ut imitabilis à creaturis: respectu autem illorum quæ sunt, erunt, vel fuerunt, certo cognosci ab intellectu divino, ratione idearum, superaddito tamen decreto.

296. Probatur secundò ratione ex his locis desumpta. Medium infallibiliter connexum cum aliqua re, est sufficiens ratio infallibilis cognitionis illius: At decretum efficax divinæ voluntatis, indefectibile, & æternitate mensuratum, infallibiliter cum futuritione contingentium connectitur: Ergo ratione illius futura contingentia possunt certo cognosci; & consequenter physica illorum præsentia in æternitate, non est unicum & solum medium, in quo Deus certo & infallibiliter ea possit cognoscere.

297. Confirmatur amplius: Futura contingentia & libera, possunt certo cognosci in causis secundis prædeterminatis, ut supra ostensum est: Ergo à fortiori possunt certo præsciri in ipso divino decreto prædeterminante, à quo præmotio physica, & gratia efficax desumunt totam suam vim, & efficaciam, ac certitudinem, & infallibilitatem.

298. Confirmatur amplius: Contingentia conditionata, quorum conditio nunquam purificabitur, v. g. conversio Tyriorum, si Christus apud illos prædicasset, certo cognoscuntur à Deo, ratione decreti conditionati, in quo fundatur illorum præsentia, ut disputatione sequenti ostendemus: Sed illa futura non sunt realiter præsentia in æternitate; utpote nunquam exitura in aliqua differentia temporis, ad quam æternitas, ratione suæ infinitatis, possit virtualiter se extendere: Ergo ad certam & infallibilem cognitionem futurorum contingentium, non requiritur necessario physica eorum præsentia in æternitate, sed possunt in decreto efficaci divinæ voluntatis, absolute, vel conditionato, certo & infallibiliter cognosci.

§. II.

Solvuntur objectiones.

299. **O**bjicies primò: D. Thomas 1. contra Gentes cap. 67. docet quòd ut contingens subdatur certæ cognitioni, requiritur ut habeat esse determinatum, & non possit non esse; si enim posset non esse, posset etiam falli cognitio: unde cum contingens ut futurum, & ut contentum in suis causis, possit non esse, hinc infert D. Thomas, illud non posse certo cognosci ut futurum, subindeque ut terminet certam & infallibilem

Tom. I.

A scientiam, debere cognosci in seipso, prout est præsens in mensura æternitatis. Eandem doctrinam tradit hic art. 13. & in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & de verit. quæst. 2. art. 12.

Respondeo primò, D. Thomam in hoc loco non considerare futura contingentia, per ordinem ad causam primam, in qua, ratione decreti efficaci & immutabilis, certo & infallibiliter continentur; sed solum respectivè ad causas secundas contingentes & mutabiles, & prout abstrahunt à divino decreto, eas determinante & applicante ad agendum; sub qua ratione non possunt esse medium, in quo Deus futura contingentia certo cognoscat; ac proindè, respectivè ad illas, nulla potest esse ratio certitudinis cognitionis divinæ, respectu futurorum, nisi præsentia illorum in æternitate, ut in prima conclusione declaravimus.

Secundò responderi potest, D. Thomam in his locis solum velle demonstrare, quòd scientia Dei respectu futurorum contingentium, non esset omnibus modis certa & infallibilis, si non terminaretur ad illa, ut sibi præsentia, & coëxistentia in æternitate; quia licet futura contingentia, prout substant absolute & efficaci decreto divinæ voluntatis, habeant certam & infallibilem futuritionem, ratione cujus possunt terminare certam notitiam; quando tamen considerantur ut præsentia in mensura æternitatis, peculiarem habent certitudinem, ratione talis præsentia, quam non habent à decreto; ex illa enim contrahunt necessitatem quandam essendi, non absolutam & antecedentem, quæ libertati opponitur; sed hypotheticam & consequentem, quæ illi non contrariatur; nam ut communitè dicitur, *omne quod est, quando est, necesse est esse.* Unde talis præsentia tribuit futuris contingentibus modum quandam certitudinis & infallibilitatis, quem non habent à decreto, & facit ut scientia visionis sit certa & infallibilis; non solum ratione medij in quo fundatur; sed etiam ratione objecti ad quod terminatur, quod quando videtur ut præsens, est aliquo modo certius, quàm dum cognoscitur ut futurum, & ut determinatum in causa prima, ratione decreti efficaci & absolute.

D Objicies secundò contra eandem conclusionem. Præsentia physica futurorum in æternitate, necessaria est ut cognitio divina ad illa terminata, sit omnino invariabilis, & immutabilis ex parte objecti: Ergo etiam requiritur, ut illa sit omnino certa & infallibilis. Antecedens constat ex dictis articulo præcedenti, conclusione prima. Consequentia verò probatur. Non potest stare omnimoda certitudo divinæ cognitionis, si illa sit mutabilis, & variabilis ex parte objecti: Ergo si invariabilitas cognitionis divinæ, sine reali futurorum in æternitate præsentia, subsistere nequeat, non potest etiam sine illa stare ejus infallibilitas & certitudo.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicendum est, quòd stante variabilitate divinæ scientiæ ex parte objecti, potest nihilominus subsistere ejus infallibilitas & certitudo; ut constat in assensu fidei, & in cognitione prophetica, quæ licet variabilis sit, & mutabilis ex parte objecti, quod transire potest de futuro in præsens, & de præsentia in præteritum; habet tamen omnimodam certitudinem & infallibilitatem, ratione medij in quo fundatur, divinæ scilicet revelatio-

M m ij

nis, quæ est veluti quædam impressio, & participatio certitudinis divinæ scientiæ; juxta illud quod docet Tertullianus supra relatus, Deum scilicet, tot habere testes suæ præscientiæ, quot fecit Prophetas. Unde quamvis invariabilitas cognitionis divinæ, respectu futurorum, sine illorum præsentia in æternitate subsistere nequeat, non licet inde colligere, eam etiam desiderari ex parte certitudinis & infallibilitatis; ita quod eâ seclusâ, futura contingentia in decreto absoluto & efficaci non possint certo cognosci.

DISPUTATIO V.

De scientia conditionatorum.

Egimus huc usque de futurorum absolutorum notitia, nunc de conditionatorum scientia disputandum est: sed quia alia est futurorum conditionatorum scientia, quæ à Thomistis in Deo admittitur, alia quæ à Molina & aliis Recentioribus ipsi affingitur: illa enim fundatur in decretis conditionatis, eaque supponit: ista est independens à decreto, eoque anterior, vocatur quæ à Recentioribus *scientia mediæ*; ideo de utraque hic agendum est, & prima in hac disputatione stabienda est, secunda verò in sequenti rejicienda, ac explodenda.

ARTICVLVS PRIMVS.

An Deus habeat certam, vel solùm conjecturalem, futurorum conditionatorum notitiam?

1. **C**vrius libro 1. controversiarum, controv. 7. Corneo hic art. 13. disp. 3. dubio 2. & Claudius Typhanius, novissimus Societatis scriptor, libro de ordine, deque priori & posteriori, cap. 25. docent futura contingentia conditionata, non cognosci à Deo certo, sed tantum conjecturaliter. Pro eadem sententia citant communiter Recentiores aliquos ex Thomistis, ut Cabreram, Ledefnam, & Zumel; sed immeritò: quamvis enim illi videantur recedere aliquo modo à communi sententia, & quam Deo concedunt alij Thomistæ, negare certam futurorum conditionatorum notitiam; tamen si attentè legantur, & inquiratur quo sensu locuti sint, manifestè patebit illos ab aliis non dissentire, sed tantum velle, futura conditionata per ordinem ad causas liberas & contingentes in quibus continentur, & ex vi illationis, seu connexionis antecedentis cum consequenti, non fundare certam & infallibilem cognoscibilitatem, sed conjecturalem tantum & probabilem; at non negare certam illorum notitiam haberi aliunde à causa extrinseca, nempe decretis conditionatis, quæ non admittunt circa omnium possibilium combinationes, sed tantum circa illas quarum mentio fit in Scriptura, & quæ ad hujus universi gubernationem necessaria sunt.

Addunt præterea, si decreta de his conditionatis constituentur, ea non cognosci conditionatè, sed absolutè, quia videntur in decreto præfenti, & cognitio metienda est ex medio per quod fit, undè censent hujusmodi cognitionem habere rationem visionis. Non ergo immeritò conqueritur Joannes à S. Thoma contra Herice, Alarcon, & alios Recentiores, qui gloriantur Tho-

Amistas, suis argumentis, invitos & reluctantes tandem coactos fuisse concedere Deo futurorum conditionatorum notitiam; nam revera Thomistæ quorum verba referuntur, non alia sensu locuti sunt, quam quo illos sumus interpretati, unde illorum Recentiorum triumphos, quos tantà verborum pompâ decantant, *leves foliorum sonitus, & inanes umbras*, merito prædictus Auctor appellat. His præmissis fit

§. I.

Statuitur esse in Deo certam futurorum conditionatorum notitiam.

Bico igitur: Deum futura conditionata certo cognoscere.

Probatur primò ex Scriptura, in qua futura conditionata sæpe à Deo revelantur, & annuntiantur, tanquam futura: ut constat ex primi Regum 23. ubi David cum fugisset Ceilam, consuluit Dominum, *Si tradent me viri Ceila, & viros qui mecum sunt in manu Saül?* Et dixit Dominus: *tradent.* Item 3. Regum 11. *Non ingredimini ad eas (scilicet filias Gentium) neque de illis ingredientur ad vestras: certissimè enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum.* Et in novo Testamento habetur illud celebre testimonium Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt, olim incineret, & cilicio penitentiam egissent.* Quibus in locis tria prænantiantur futura conditionata:

Cscilicet traditio David in manus Saül, si maneret in Ceila; seductio, & averfio cordis, si filij Israël connubia ducerent cum alienigenis eis vicinis; & conversio Tyriorum, ac Sydoniorum, si Christus apud illos prædicasset Evangelium, & fecisset signa quæ fecit apud Iudæos. Licet enim secundum fuerit absolutum, respectu Salomonis verbi gratiâ, qui cum mulieribus alienigenis ardentissimo amore copulatus est, & ita (ut ait sacer textus) cum jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: attamen respectu aliorum multorum, qui cum eisdem copulati non sunt, habuit rationem futuri contingentis conditionatè. Ergo certa futurorum conditionatorum notitia, Deo denegari non debet.

DRespondent Curiel & Typhanius, hæc dici tantum per exaggerationem humanam, vel secundum probabilem tantum cognitionem, quam Deus habebat de hujusmodi futuris, attendendo ad inclinationem causarum secundarum, quæ positæ illis conditionibus, de se magis erant inclinatæ ad illos effectus, quam ad oppositos. Quæ responsio videtur habere aliquod fundamentum in Scriptura, quæ post verba Matthæi 11. jam relata, *Si in Tyro, & Sydone &c. addit, Si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque ad hanc diem.* Particula enim, *forte*, solam probabilitatem, & conjecturam; non autem infallibilitatem, & certitudinem denotare videtur.

ESed hæc responsio multiplicitè impugnari potest. Primò ex verbis Scripturæ 3. Regum 11. jam relatis, in quibus seductio, & averfio cordis filiorum Israël, si ad alienigenas ingrederentur, ut certissima prænantiantur; dicit enim Scriptura, *Certissimè avertent corda vestra. Quæ* particula, *certissimè*, omnimodam certitudinem, & infallibilitatem, & non solam probabilitatem, & conjecturam significat.